

**XXXI. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Had- és Rendészettudományi Szekció
Budapest, 2013. április 16-18.
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar**

**A civil-katonai együttműködés jelene
a béketámogató műveletek alakulásának tükrében**

**Szerző: Bokros Tünde Ibolya
Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi és
Honvédtisztképző Kar**

**Konzulens: Ruppert József, nyá. alezredes, adjunktus
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar**

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	3
I. Békeműveletek.....	5
1. A békétámogatás háttere.....	5
1.1 A kollektív biztonság intézménye: az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ).....	5
2.1 A NATO szerepvállalásának bővülése: Békepartnerség (PfP).....	8
1.3 Katonai doktrínák, műveleti utasítások a békeműveletek vonatkozásában.....	10
II. A civil-katonai együttműködés (Civil-Military Cooperation, CIMIC)	24
2. Az afganisztáni misszió – ISAF, PRT	26
2.1 Magyarország részvétele az ISAF misszióban	27
2.2 A civil- katonai együttműködési képesség kialakítása a Magyar Honvédségben	29
2.3 A CIMIC doktrinális háttere.....	30
2.4 A civil-katonai együttműködés definíciói és jellemzői:.....	32
2.5 A CIMIC alapelvei	34
2.6 A CIMIC feladatai	38
III. A CIMIC jövője - összegzés	49
Mellékletek:	55
Ábrák jegyzéke.....	80
Rövidítések jegyzéke	81
Irodalomjegyzék	82

Bevezetés

Sokan sokféleképp elemezték a békeműveleteket, számos egymástól eltérő vélemény született már alkalmazásával kapcsolatban. Néhányan a nemzetközi szervezetek sikerágazatának tartják, mások kritikusabban szemlélik; negatív értékeléseket az esetenként nem kellően megalapozott intézkedésekkel, és a korlátozó mandátumokkal magyarázzák. Tanulmányomban a békeműveletek legfontosabb elemeinek áttekintésével eligazodást, a folyamatok tisztább megértését kívántam elérni. Biztonság- és védelempolitika szakos hallgatóként több tantárgy keretén belül foglalkoztam a nemzetközi biztonság ügyével, melynek megteremtése, a folyamatosan átalakuló fenyegetésekre való reagálás napjaink egyik alapkövetelménye. A nemzetközi békefenntartó és válságkezelő feladatok megoldása komplex katonai struktúra megteremtését irányozták elő, melynek hatására új képességek integrálódtak a katonai szervezetek struktúrájába. Ilyen beintegrált képesség a civil- katonai együttműködés is, mely dolgozatom második vizsgálati területe. Az ehhez kapcsolódó tevékenységek bemutatásához a magyarországi szerepvállalás tekintetében a jelenleg legkiemeltebb békefenntartó missziót, az afganisztáni NATO ISAF (International Security and Assistance Force, Nemzetközi Biztonsági és Közreműködő Erők) műveletet vettem alapul. Munkámban fontos szempont volt az információk leghitelesebb forrásokból való megszerzése, ezért a stratégiai dokumentumok és műveleti doktrínák hivatalos, angol nyelvű változatait értelmeztem. A műveleti területen összegyűjtött tapasztalatok ismertetését a misszióban szolgálatot teljesítő katonákkal készített interjúk elemzésével valósítottam meg. Ezen túlmenően információk tekintetében a Magyar Honvédség Civil- katonai Együttműködési és Lélektani Műveleti Központ munkatársaihoz fordultam. Egyes adatok felhasználásához külön engedélyre volt szükség. További célom, hogy felhívjam a figyelmet a békeműveletek hagyományos háborús műveletektől való különbözőségére, valamint ezen keresztül a békefenntartó katonák speciális felkészítésének szükségességére. Ennek érdekében az MH CKELMK szakfelkészítésén részt vevő magyar tartományi újjáépítési csoport 13. váltásával kérdőívet töltöttem ki. A kérdőívek eredményét várhatóan egy későbbi kutatásban is fel fogom használni.

Munkám célja, hogy bemutassa a műveleti doktrínákban megfogalmazott irányelvek és feladatok végrehajtása elé támasztott követelményeket, és azok gyakorlatban való megvalósulását. Figyelmem azért irányult erre a területre, mert tanulmányaim és egyéni kutatómunkám

során, nem találkoztam olyan tartalmú munkával, amely a CIMIC alapfeladatit és elveit a műveletekben megvalósuló konkrét példákkal együtt magyarázta volna. Továbbá számos alkalommal szembesültem azzal, hogy sokan nem igazán tudják megfogalmazni a CIMIC valódi feladatát, rendeltetését; gyakran az adományozásra redukálják feladataik összességét. Mindezek arra inspiráltak, hogy összeállítsak egy olyan anyagot, mely a CIMIC képességet nemcsak a doktrínák és katonai szabályozókban foglaltakkal, hanem a missziós gyakorlattal kiegészülve mutatja be. Az eddigi külszolgálatokat illetően elismerően nyilatkoznak a magyar katonákról, és tapasztalt szakemberekként tartanak igényt a továbbiakban is a nemzetközi erők feladataiban való részvétel tekintetében. Összességében megállapítható, hogy a CIMIC képesség további fenntartása és fejlesztése indokolt, mind a válságreagáló és kollektív védelmi műveletek estében, mind pedig honi területeken.

I. Békeműveletek

“A békefenntartás nem katonáknak való munka, de csak katonák tudják ellátni.”

*Dag Hammarskjöld
(ENSZ főtitkár, 1953-1961)*

1. A béketámogatás háttere

Átalakuló, folyamatosan változó környezetben élünk, ahol olyan összetett problémák, konfliktusok törhetnek felszínre, melyek veszélyeztethetik az államok belső biztonságát, s azok a nemzetközi biztonságra is hatással lehetnek. Számos veszélyforrással kell számolnunk a XXI. században; olyan politikai, gazdasági, katonai, társadalmi válságokkal, melyek megoldás nélkül súlyos konfliktussá alakulhatnak, akár regionális, akár globális szinten. Fontos, hogy az ilyen jellegű problémákra komplex megoldások legyenek kidolgozva. Válság kialakulásának veszélye esetén a nemzetközi közösség válaszlépéseket tesz a fennálló helyzet kezelése érdekében. Az úgynevezett béketámogató műveletek (Peace Support Operations, PSO), az Egyesült Nemzetek Szövetsége (ENSZ), az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ), az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO), az Európai Unió (EU) vagy az Afrikai Unió (AU) szervezeteinek valamelyike pártfogásával valósulnak meg.

A továbbiakban a béketámogatás hátterét szűken értelmezve, az ENSZ békeprogram óta gyakorolt folyamatain keresztül vizsgáljuk.

1.1 A kollektív biztonság intézménye: az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ)

Az Egyesült Nemzetek 1945-ös megalakulása óta kitűzött célja a nemzetközi béke és biztonság fenntartása. Ennek érdekében békétárgyalásokat folytat, együttműködési megállapodásokat ír alá, együttműködik számos nem-kormányzati szervezettel (Non-governmental organisation, NGO). Az ENSZ Alapokmány 33. cikke értelmében tehát, békés eszközök útján keres megoldást a fennálló viszály rendezésére, mely esetekben a Biztonsági Tanács felkérhe-

ti a szemben álló feleket a békés rendezésre.¹ Tulajdonképpen az ENSZ teremtette meg a válságkezelő műveletek alapjait, így a békefenntartás is - mint nem háborús művelet - az ENSZ égisze alatt fejlődött ki.

Már a hidegháború előtt is megvolt az igény a békeműveletekre, ám ekkor a hangsúly a status quo fenntartásán volt, nem pedig az integrációs törekvésekén. Ekkor az úgynevezett hagyományos, vagy más néven első generációs békefenntartó műveletek kerültek végrehajtásra. Az első ENSZ békefenntartó művelet 1948-ban történt, amikor különböző nemzetekből toborzott fegyvertelen megfigyelő tiszteket küldtek a fegyverszünet betartásának ellenőrzésére, az új Izrael állam és szomszédos országai közötti határra.² Ez a művelet tulajdonképpen a VI. fejezetben leírt békés eszközökkel történő végrehajtás és a VII. fejezetben legitimizált katonai beavatkozás között teremtett kapcsolatot. A hagyományos békeműveletek célja a konfliktusok nagyhatalmi rivalizálássá történő erősödésének megakadályozása volt. Példákon keresztül leszűrhető, hogy ennek érdekében kizárólag fegyvertelen ENSZ megfigyelőket küldtek ki az adott területre, akik pártatlan, semleges státusszal végezheték munkájukat.

Az 1960-as évektől az ENSZ kéksisakos katonái új profilra voltak kénytelenek áttérni, lévén, hogy munkájukat belviszályoktól terhes környezetben kellett végezniük, ahol a tűzszünetek sem tudtak tartóssá válni. Ezek az új körülmények vezettek el a béketeremtő műveletek kialakulásához.

A hidegháború utáni időszak a nemzetközi rendszert új kihívások elé állította. Elkezdődött egyfajta hangsúlyeltolódás a nemzetek közötti együttműködés és az integráció felé. Felerősödött az olyan alapvető értékek iránti tisztelet, mint az emberi jogok, az alapvető szabadságjogok, valamint az igény a béke és biztonság fenntartására. Az ENSZ központi szerephez jutott a regionális konfliktusok megoldásának tekintetében, melynek hatására ártértékelték a békefenntartást. 1992-ben az ENSZ főtitkár, Boutros-Ghali, elkészítette elemzését a békeprogram hatékonyabbá tételéről, melyet a január 31-i csúcstalálkozón fogadott el a Biztonsági Tanács. Ennek eredménye, a katonai intervenciók létjogosultságának megállapítása az Alapokmány VII. fejezete alapján. (Az ENSZ főtitkár békeprogramjáról részletesebben lásd: 1. sz. melléklet, 54. p.)

¹ Az Egyesült Nemzetek Alapokmánya, VI. fejezet, 33. cikk

² Háborún kívüli katonai akciók (OOTW), Honvéd Vezérkar – Euro- Atlanti integrációs munkacsoport, Budapest, 1996, 397-398. p.

Az ENSZ békeműveletei áttekintésének következő állomása a Brahimi-jelentés. 2000 augusztusában Lakhar Brahimi³ elnökletével egy bizottság azzal a szándékkal kezdte meg munkáját, hogy felülvizsgálja a béke és biztonsági tervet, különösképpen a békeprogramot.⁴ A változtatások szükségességét nem csak a XXI. század új kihívásai indokolták, hanem a múlt tapasztalatai is. Brahimi és a bizottság tapasztalt szakértőinek elképzeléseit a békeprogrammal kapcsolatban a következő mondattal lehetne legérzékletesebben szemléltetni: „az erő önmagában nem teremt békét; csupán egy olyan közeget, ahol a béke létrejöhet.”⁵ Az ajánlások tehát ebben a szellemben születtek meg. A korábbi tapasztalatokból kiindulva felismerték, hogy a konfliktusok hosszú távú rendezéséhez összetett műveletekre van szükség. E gondolkodás mentén haladva két műveleti képességet kapcsoltak össze, a békefenntartást és a békeépítést. Előbbi a biztonságot igyekszik fenntartani, az utóbbi egy önfenntartó környezet megvalósítására törekszik - áll a jelentésben. Brahimi kiemelte, hogy a békeműveletekben részt vevő csapatok és szakértők felkészítésén is szükséges javítani, melyet az ENSZ égisze alatt nemzeti és kollektív erőfeszítésekkel lehet elérni. (A Brahimi-jelentésről részletesebben lásd: 2. sz. melléklet, 56. p.)

Mindezek alapján hogyan értelmezhető a békefenntartás? Egy-egy válsághelyzet megoldása érdekében az ENSZ, mint elméletileg pártatlan, globális szereplő alkalmazhatja rendelkezésére álló képességeit. Többoldalú béke-hadműveletek keretében hajt végre multinacionális katonai akciókat. Itt kell megállapítani, hogy a szervezet nem rendelkezik állandó haderővel; a békefenntartókat toborozzák, az államok érdekeltségének függvényében áll össze a misszióra kivont erő. A koalíció megalakításakor célszerű politikailag egyező értékeket valló feleket toborozni, mivel a közös tevékenység sikerességét ez alapozza meg. Ebből viszont az következik, hogy a pártatlanság kritériuma megsérül, ám az ENSZ ennek ellenére még mindig nemzetek feletti szervezet, így a pártatlanság lényegét tekintve nem szűnik meg. Mandátumot a Biztonsági Tanács hoz létre, mely közös megegyezésen alapuló szerződések alapján jön létre, a politika által kijelölt végső cél megjelölésével. Minden békeművelet alapját a mandátum képezi. Idővel szükségessé vált olyan regionális szervezetek (NATO, EBESZ, EU, AU) bevonására, amelyek katonai erejükkel kiegészítették az ENSZ képességeit. Ennek az együtt-

³ Algéria volt külügyminisztere

⁴ Módszeres reform kialakításáról született konszenzusos megállapodás a három napos találkozón. A megfogalmazott ajánlások tulajdonképpen stratégiai vonatkozású problémákat igyekeznek orvosolni műveleti és szervezeti szinten. Három kondíciót jelöltek meg, melyek koordinálását szükségesnek tartották a jövő műveletei szempontjából. Ezek: a politikai támogatás, gyors kitelepülés az erő fokozott kifejtésével és megbízható békeépítési stratégia. United Nations Informational Centres: http://unic.or.jp/security_co/pdf/a_55_305_e.pdf Letöltve: 2012-10-04, 1. p. I. 4.

⁵ http://unic.or.jp/security_co/pdf/a_55_305_e.pdf Letöltve: 2012-10-04, VIII. p.

működésnek az eredménye abban áll, hogy míg a politikai iránymutatást az Egyesült Nemzetek szolgáltatja, addig a végrehajtást ezen szervezetek valamelyike. Ez a folyamat végül odáig fejlődött, hogy nemzetközi szervezetek kezdték átvenni az ENSZ szerepét. A NATO eleinte csupán légi és tengeri támogató műveletekkel járult hozzá a békefenntartáshoz, amely elősegítette az ENSZ-el való partneri kapcsolatot. A Daytoni Megállapodás⁶ után 1995. december 20-án a katonai felelősség átkerült a NATO Végrehajtó Erőihez.⁷ Tulajdonképpen a boszniai IFOR volt a Szövetség első szárazföldi katonai művelete. Ettől kezdve alakult át a NATO profilja, egyre nagyobb szerephez juttatva a politikai és katonai válságkezelésben. Egy aktuálisabb példa a vezető szerepek átvételére az afganisztáni ISAF⁸ misszió, amelynek irányítása 2003. augusztus 11-én került át a NATO-hoz.⁹

2.1 A NATO szerepvállalásának bővülése: Békepartnerség (PfP)

A békehadműveletek a háborús műveletekkel ellentétben, nem rendelkeznek hosszú távú múlttal, ebből következik, hogy tapasztalati szintje sem túl magas. Tulajdonképpen a balkáni műveletek tekinthetők a békefenntartás próbaterepének; az innen származó tapasztalatokat építették be a jelenkor doktrínáiba, melyek az új típusú béketámogatás irányait fektették le. Ezt nemcsak az ENSZ, hanem a NATO is megtette. Először is új katonai struktúra kialakítására volt szükség. Az 1991-es NATO Stratégiai Koncepció alapozta meg a biztonságot veszélyeztető kihívásokra kollektív módon való reagálás lehetőségét. Tulajdonképpen ez az elgondolás vezetett a nemzetek közötti politikai és katonai összefogás kiszélesítéséhez, mely az 1994-ben Brüsszelben megtartott csúcstalálkozón, kétoldalú együttműködés formájában öltött testet. A békepartnerség célja a stabilizáció növelése, a békét fenyegető veszélyek csökkentése és a biztonsági kapcsolatok megerősítése a NATO, az Euro-atlanti országok- és más partner országok között.¹⁰ Minden Békepartnerséghez (Partnership for Peace, PfP) csatlakozó ország saját képességeihez és szükségleteikhez igazodva vesz részt a programban. Ide sorolhatók a védelmi vonatkozású munkák, a haderőreform, a védelempolitika és tervezés, a civil-katonai kapcsolatok, az oktatás- és képzés, a polgári veszélyhelyzeti tervezés, a katonai reagá-

⁶ 1995. november 21-én létrejött boszniai béke-megállapodás, mely négy évig tartó háborúskodást szüntetett meg, maga után vonva a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság szétesését.

⁷ Espen Barth Eide: A békefenntartás múltja és jelene in: NATO Tükör, 2001. nyár, 49. szám, 7.p. in. <http://www.nato.int/docu/rev-pdf/hu/0102-hu.pdf> Letöltve: 2012-10-13

⁸ International Security Assistance Force = Nemzetközi Biztonsági és Közreműködő Erők

⁹ NATO ISAF: <http://www.isaf.nato.int/history.html> Letöltve: 2012-10-10

¹⁰ NATO-OTAN: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50349.htm Letöltve: 2012-10-10

lás, a kutatások és együttműködési gyakorlatok, valamint a tudományos és környezetvédelmi kérdésekben való együttműködések. Keretdokumentumban került rögzítésre, hogy az aláíró felek az ENSZ Alapokmányában foglalt kötelezettségeket vállalják, ragaszkodnak az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában rögzített elvekhez, és hogy a vitás kérdéseket békés úton fogják rendezni. Megerősítették a Helsinki Záróokmányhoz való elkötelezettségüket, valamint az EBEÉ (Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet) dokumentumokban rögzített kötelezettségvállalások teljesítését; a leszerelés és fegyverzet-ellenőrzés területén vállaltak betartását.¹¹ Öt célt jelöltek meg az együttműködés tekintetében, melyek között a NATO-val való katonai kapcsolatok fejlesztése is szerepel. Ebbe beleértendő a békefenntartó missziók végzéshez szükséges képességek erősítése, tehát a közös tervezés, kiképzés és gyakorlatozás. Mivel minden részt vevő állam egyéni partnerségi programot dolgoz ki a NATO-val, a saját erők fejlesztését, modernizálását célzottan lehet végrehajtani. A partnerségi program segíti az államok egymással való együttműködését is a közös képzések, gyakorlatok kivitelezésével. Ez különösen előnyös a későbbi missziós tevékenységek tekintetében, hiszen a műveletekben már azonos katonai képességekkel rendelkező erők tudnak részt venni.¹² 1996-már NATO vezetésű nemzetközi békefenntartó erők kezdték meg békefenntartói tevékenységüket Bosznia- Hercegovinában. A békepartnerségi programot azóta számos alkalommal bővítették és alakították, ám létjogosultságából mit sem veszített. A 2001. szeptember 11-i terrortámadások kapcsán az Euro- Atlanti Békepartneri Tanács (Euro-Atlantic Partnership Council, EAPC) kinyilvánította elkötelezettségét a terrorizmus elleni küzdelemben, melynek következményeként megindult az Enduring Freedom (Tartós Szabadság) hadművelet.

A nemzetközi együttműködés az elmúlt években egyre bővült; a Szövetség kapcsolatot teremtett az ENSZ-el, Európai Unióval, és az EBESZ-el. A NATO és az ENSZ békefenntartás és válságkezelés tekintetében szerzett tapasztalataival kapcsolatban az állapítható meg, hogy az általuk kialakított koncepciót a civil szektorra is ki kell terjeszteni. A műveleti sikeresség nagymértékben függ attól, hogy a helyi tisztviselőket és a közvéleményt milyen mértékben sikerül támogatásra és együttműködésre készítenie a civil szervezeteknek.¹³

¹¹ NATO-OTAN: http://www.nato.int/cps/en/SID-65C1DFF8-741F73DD/natolive/official_texts_24469.htm?mode=pressrelease Letöltve: 2012-10-10

¹² 1994-ben a Partnerségi Koordinációs Részlegen (Partnership Coordination Cell) belül létrehozott Szövetséges Erők Európai Főparancsnoksága (Supreme Headquarters Allied Powers Europe, SHAPE) végzi a NATO-n kívüli partner országok képzésének és tervezésének összehangolását.

¹³ David Lightburn: Levont tanulságok in: NATO Tükör, 2001. nyár, 49. szám, 15. p. in. <http://www.nato.int/docu/rev-pdf/hu/0102-hu.pdf> Letöltve: 2012-10-13

1.3 Katonai doktrínák, műveleti utasítások a békeműveletek vonatkozásában

A katonai doktrínákban foglaltak részletes ismertetése előtt szükséges megállapítanunk, mit is értünk békétámogatás és válságkezelés alatt. A békétámogatás tulajdonképpen a válságkezelő műveletek kontextusán belül fejlődött ki, de akár egymás szinonimájának is tekinthetők. Hivatalosan az 1999-es, washingtoni NATO csúcstalálkozó óta alkalmazzák a válságkezelés terminológiát a békétámogató műveletek elnevezés helyett. A válságkezelés egyaránt magában foglalja a politikai, diplomáciai, katonai és humanitárius erőfeszítéseket. Ezeket a feladatokat az Európai Unió 1997-ben vette fel az amszterdami szerződésbe, a petersbergi feladatok közé.¹⁴ Ezt követően, közvetlenül a hidegháború után, a NATO is elkezdte tevékenységi körének kibővítését a válságmegelőzéshez kapcsolódva. Az Észak-atlanti Szerződés V. cikkelye rögzíti a kollektív védelemhez kapcsolódó műveleteket, mely a tagállamok területén belül garantálja a nemzetközi béke és biztonság megőrzését, ám az új kihívások ennek kibővítését kívánták. Kialakították a válságreakáló műveletek végrehajtására való képességet a válságkezelés keretén belül, melyet V. cikkely alá nem tartozó műveletekként aposztrofáltak.¹⁵ Erre azért volt szükség, hogy a tagállamok területén kívül zajló fenyegetésekre biztosítva legyen a reakálás lehetősége. Nem V. cikkely alá tartozó művelet a katasztrófa-elhárítás és humanitárius műveletek, a kutatás-mentés (SAR), a nem harcoló személyek evakuálása (NEOS), különböző szankciók és embargók foganatosítása, a stabilizációs és újjáépítési tevékenységek, valamint a béketeremtés és a felkelők elleni (COIN) műveletek.¹⁶ (A szerző fordítása.)

A következőkben az ENSZ Alapokmány alapján ismertetem ezeket a tevékenységi formákat. A VI. fejezet a „Viszályok békés rendezése” címet viseli, melyben a Biztonsági Tanács (ENSZ BT) vezető szerepét tünteti fel a konfliktusok rendezésének kérdésében, a nemzetközi béke és biztonság fenntartása érdekében. Az ide tartozó békefenntartás Alapokmány

¹⁴ Heinz Gärtner: Nemzetközi biztonság, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2007, 200.p.

¹⁵ non-Article 5 crisis response operations, NA5CRO

¹⁶ Allied Joint Doctrine for Peace Support Operations, AJP 3.4, 2010, 0104.

szerinti meghatározása: „ENSZ-jelenlét telepítése a helyszínre, ez ideig valamennyi érintett fél egyetértésével, rendszerint ENSZ katonai és/vagy polgári, rendőri, valamint polgári személyi állomány bevonásával történik. A békefenntartás olyan módszer, amely kiterjeszti mind a konfliktus megelőzésének, mind a béke megteremtésének lehetőségét.”¹⁷ Ebben az esetben az ENSZ Biztonsági Tanács (BT) feladata, hogy vizsgálatai alapján eljárási, vagy rendezési módokat ajánljon fel.¹⁸ Jogi természetű viták rendezését a Nemzetközi Bíróság végzi. A VI. fejezetben találjuk meg a békefenntartás egyik kritériumát is, mely a konfliktusban érdekelt felek beleegyezése. A békekikényszerítés ENSZ meghatározása azonban így szól: „Valamely ellenszegülő hadviselő fél arra történő kényszerítése, hogy az ENSZ Biztonsági Tanács követeléseinek eleget tegyen. Az ENSZ Alapokmány VII. szakaszában leírt intézkedések fogantatása.”¹⁹ A fenti meghatározás alapján a kialakult konfliktusos helyzet súlyosbodásának elkerülése végett az ENSZ BT ideiglenes rendszabályokat hozhat létre, határozatainak betartását ellenőrizheti, számon kérheti és - ami talán a legfontosabb - kikényszerítheti mind fegyveres erők felhasználásával nem járó rendszabályok fogantatásával, mind pedig fegyveres erő alkalmazása révén.²⁰ Példa erre az 1992-es szomáliai hadművelet. Az UNITAF²¹ (Unified Task Force) műveletek keretében végrehajtott békekikényszerítés nem hozott teljes körű javulást; csak a kulcsfontosságú területeket tudta biztonságosabbá tenni. Tevékenységei között az ellenséges klánok lefegyverzése és a fegyverek begyűjtése valamint légi biztosítás szerepelt.²²

A Béketámogató Műveletek Szövetségi Doktrínája²³ abból a megállapításból indul ki, hogy a kormányzati-és nem kormányzati-, ill. független szervezetek nem mindig elegendőek az adott térség békés feltételeinek megteremtéséhez.²⁴ Szükség lehet katonai erő alkalmazására; békefenntartásra vagy békekikényszerítő hadműveletek bevetésére is, melyek az arra felhatalmazott politikai szervezet mandátuma alapján működnek. A dokumentumban béketámogató műveletek alatt a következő tevékenységeket találjuk: békekikényszerítés, békefenntartás, konfliktus megelőzés/ prevenció, béketeremtés, békeépítés és a humanitárius segítségnyújtás.²⁵

¹⁷ AJP-01 (A) Szövetséges Összhaderőnemi Doktrína, 1998. szept. HVK Védelmi Tervezési Csoportfőnökség, Budapest, 1999, 361.o. 2210. a.

¹⁸ ENSZ Alapokmánya, VI. fejezet, 36. cikk

¹⁹ AJP-01 (A) Szövetséges Összhaderőnemi Doktrína, 1998. szept. HVK Védelmi Tervezési Csoportfőnökség, Budapest, 1999, 361.o. 2210. e.

²⁰ ENSZ Alapokmánya, VII. fejezet, 41-43. cikk

²¹ Egyesített harccsoport

²² ENSZ: <http://www.un.org/Depts/DPKO/Missions/unosomi.htm> (Letöltve: 2012. 08.31.)

²³ Peace Support Operations, a továbbiakban: PSO doktrína

²⁴ Peace Support Operations, Allied Joint Pub. - 3.4.1, 2001, 0101.

²⁵ Peace Support Operations, Allied Joint Pub. - 3.4.1, 2001, 0001.

Mi is valójában a béketámogató műveletek célja? Erre választ ad számunkra a PSO dokumentum kapcsolódó fejezete.²⁶ A teljes műveleti sikerességet a biztonság stabilizálása és az önfenntartó környezet megvalósítása jelenti. A biztonsággal kapcsolatos katonai célok megvalósítása ugródeszkeként szolgál a végső politikai célok elérése felé. E szerint tehát, a művelet sikeressége csakis a katonai célok véghezvitelét követő időszak alatt elért eredmények adják meg. A nemzetközi béke és biztonság fenntartását veszélyeztető konfliktusok összetettségét mutatja, hogy feloldásuk pusztán katonai erő alkalmazásával nem valósíthatók meg. Igaz viszont; ahhoz, hogy a nemzetközi közösség érdekei érvényre jussanak, gyakran fegyveres erők beavatkozására van szükség, ám az azt követő időszakot, mindig békeművelet fogja követni, amely civil szervezetekkel és helyi ügynökségekkel együttműködve hivatott biztosítani a térség önálló működéséhez szükséges feltételeket. Egy meggyengült kormányzattal rendelkező, vagyis működésképtelen állam²⁷ esetén a helyi intézmények sem működnek az elvártaknak megfelelően, ezért azok minőségi javításáról is gondoskodni kell, hogy a rájuk testált feladataikat képesek legyenek elvégezni. A helyi civil szférával való együttműködés biztosítja, hogy az adott konfliktus sújtotta térségben ne alakuljon ki újabb probléma azután sem, amikor a térség úgymond magára marad, vagyis már nem támaszkodhat külső segítségre.

Az aktuális sikeresség gyakran függ a katonai sikerektől. Egy folyamatban lévő békekikényszerítő művelet eredményeként végbement stabilitás, egyre javuló biztonsági környezetet teremthet, ami már „alacsonyabb reagálású katonai profilra”²⁸ (a szerző fordítása) való áttérést tesz lehetővé. Vagyis a békekikényszerítés átalakul békefenntartássá. Ezzel a magyarázattal máris átlátható a két művelet közti kapcsolat, ahogy a háborúval fenyegető környezet a békekikényszerítés hatására mérséklődik és átadja helyét a békefenntartás műveletéhez tartozó tevékenységeknek. Ennek fordított megvalósulására is találunk példát a békeműveletek történelmében. A szomáliai polgárháborús helyzet 1992-ben szükségessé tette a nemzetközi közösség beavatkozását. Az UNOSOM I²⁹ keretében kezdetben 50 fegyvertelen ENSZ megfigyelőt küldtek ki, hogy a szomáliai kormánnyal tárgyalásokat kezdjenek, ám ennél erőteljesebb beavatkozásra volt szükség. A lakosság súlyos szenvedéseinek enyhítése érdekében hu-

²⁶ Peace Support Operations, Allied Joint Pub. - 3.4.1, 2001, 0307.

²⁷ Wagner Péter megfogalmazása a Foreign Policy alapján: működésképtelen állam az, „amelynek kormánya nem ellenőrzi hatékonyan az ország egész területét; amelynek legitimitását nem ismeri el a lakosság egy része; nem képes a közbiztonságot vagy egyes közszolgáltatások (oktatás, egs.ügy) biztosítására és nem bírta ki az erőszak monopóliumát”. A „bukott államiság” és Afganisztán in: Marton Péter (szerk.): Államok és államkudarcok a globalizálódó világban, Teleki László Intézet, 2006. 344.p.

²⁸ Peace Support Operations, Allied Joint Pub. - 3.4.1, 2001, 0309.

²⁹ United Nations Operations in Somalia

manitárius segítségnyújtásra telepítettek ki katonákat, mellyel 3500 főre³⁰ emelkedett a területen szolgálatot teljesítő katonák száma. A nemzetközi szárazföldi kontingens feladata élelmiszerek szállítása volt az ország négy zónájába. A konvojokat sorozatos támadások érték, ezért az ENSZ BT 794. számú határozata alapján a békefenntartó erőket felhatalmazták minden rendelkezésükre álló eszköz bevetésére a biztonságosabb környezet megteremtése érdekében. Ezzel tehát a békefenntartás kiegészült a békekikényszerítéshez tartozó feladatokkal, a már példaként felhozott UNITAF misszió beindítása révén. Később további csapatlétszám növelésre került sor, már az UNOSOM II égisze alatt. Jól látható, hogy nincs írott szabály a műveletek egymásra épülését illetően. Úgy alakítják ki a hadművelleti stratégiát, hogy az a leghatékonyabban járuljon hozzá a beavatkozástól elvárt célok megteremtéséhez. A somáliai misszió sajnos sikertelennek bizonyult; nem oldódtak meg teljes mértékben a problémákat okozó feszültségek, a kormányzat átalakításában sem tudtak érdemben előre lépni.

Ideális esetben, a válság sújtotta környezet stabilizálódik, amelynek értelmében a kormány visszanyeri legitimitását, ezáltal az ország területének ellenőrzését, valamint helyreáll a közbiztonság. Végeredménye mindennek, hogy a teljes békétámogató erő elhagyhatja a térséget.

Az Egyesült Államok katonai doktrínáiban a békeműveletek és a nem háborús katonai műveletek terminológiát alkalmazzák.³¹ Az 1995-ös „Nem Háborús Katonai Műveletek Közös Doktrínája” (Joint Doctrine for Military Operations Other Than War, MOOTW) a változó nemzetközi biztonsági környezet felismerésének eredményeként jött létre. A bevezetőben utalást találunk egy korábbi dokumentumra, a szintén 1995-ben kiadott Közös Műveletek Doktrínájára³² (Doctrine for Joint Operations), melyben először jelenik meg a „nem háborús katonai műveletek”³³ kifejezés. Ebben egy teljes fejezetet szentelnek hivatalos formában történő magyarázatának.³⁴ OOTW-ként (Operation Other than War) értelmezhető a katonai eszközök nagyszabású műveleteken kívüli, de a háborúhoz kapcsolódó alkalmazása, főként támogató szerepkörrel. Más forrás szerint alacsony intenzitású konfliktusok során alkalmazható OOTW, vagyis olyan válsághelyzetekben, amelyek kívül esnek a jelentősebb regionális

³⁰ ENSZ: <http://www.un.org/Depts/DPKO/Missions/unosomi.htm> (Letöltve: 2012. 08.31.)

³¹ Heinz Gärtner: Nemzetközi biztonság, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2007, 32. p.

³² Doctrine for Joint Operations, Joint Pub. 3-0, 1995 febr. 1.

³³ Operations Other Than War, továbbiakban: OOTW

³⁴ Doctrine for Joint Operations, 1995. febr. 1. V. fejezet

konfliktusok kategóriáján.³⁵ Végrehajtásában szárazföldi, tengeri, légi erők, speciális műveleti alakulatok, valamint kormányzati és nem kormányzati szervezetek egymást kiegészítő módon vesznek részt. Nem háborús műveletekbe kapcsolódhatnak amerikai kormányzati ügynökségek, nem kormányzati szervezetek, és ami a legalapvetőbb, nemzetközi szervezetek (IO) is. Ilyen lehet az ENSZ vagy a Nemzetközi Vöröskereszt Bizottsága. Általában ezek vállalják a nem kormányzati ügynökségek tevékenységének vezetését, koordinálását. Alapvető fontosságú tehát, hogy műveleti parancsnok felvegye a kapcsolatot a vezető civil szervezetekkel, ügynökségekkel, hiszen szükség lehet alkalmazásukra, vagy éppen azok hatékonyságának támogatására. A dokumentum külön említést tesz a konfliktus utáni műveletekről. Többek között a menekült ellenőrzés, az egészségügyi támogatás, a polgári rend helyreállítása sorolható fel kapcsolódó tevékenységekként. Kezdetben ezeken a területeken a katonai befolyás a jelentős, majd lassanként civil dominancia alakul ki. Ez a szisztéma meglátásom szerint nehezen kivitelezhető. Békefenntartó műveletek beszámolóí alapján elmondható, hogy nehéz megtalálni az arany középutat, amely beállítja a civil és katonai jelenlét arányát, annak érdekében, hogy a katonai támogatás ne váljon tartóssá. Más részről gyakori jelenség az is, hogy a kormányzati ügynökségek és nem kormányzati szervek nem kívánnak kapcsolatot teremteni a békefenntartókkal. Mindkét lehetőség bekövetkezésére nagy a relevancia, tehát belátható, hogy érzékeny területről van szó.

Lényege tehát a nem háborús műveleteknek az, hogy konfliktus idején megakadályozza a háborút és megoldja a konfliktust, míg békeidőben fenntartsa a békét. Kizárólag abban az esetben végezhetők az ide tartozó katonai feladatok, ha a diplomáciai intézkedések nem jártak eredménnyel. A doktrína nyolc műveleti típust sorol fel, mint háborún kívüli tevékenység: fegyverzetellenőrzés, terrorizmus elleni harc, Védelmi Minisztérium támogatása a kábítószer ellenes műveletekben, nemzeti segítségnyújtás, nem harcolók kimenekítése, polgári támogatás, békeműveletek, felkelés elleni műveletek. Ezek közül kettőt részletezek. Első a polgári támogatás, mely alatt értendő a humanitárius segítségnyújtás, a polgári hatóságok katonai támogatása és a polgári zavargások kezelése. A támogatás kiterjedhet az egészségügyi létesítményekre, az oktatási rendszerre, a katasztrófa-elhárítási és közlekedési rendszerekre az elmaradottabb területeken. A második a békeművelet, amely három féle módon alakulhat a doktrína szerint: diplomáciai lépésekkel, klasszikus békefenntartással vagy erőteljes katonai intézkedésekkel. Valamennyi egy-egy tevékenységi formához rendelhető: a diplomácia, tehát

³⁵ Gary W. Anderson: Campaign Planning in Operations Other Than War in: Marine Corps Gazette, 1996, february, 45.p.

a tárgyalásos út a béketeremtéshez; nem harcoló katonai műveletek békefenntartás során végezhetők; kényszerítő katonai erő pedig a békekikényszerítés folyamatán belül nyilvánulhat meg.

A korábban említett MOOTW Doktrína harmadik fejezetében olvashatunk a nem háborús műveletek fajtáiról. Az ide tartozó tizenhat tevékenység között a békeműveletek is megtalálhatók. A békeműveletek tulajdonképpen „hosszú távú politikai rendezést elősegítő diplomáciai erőfeszítéseket támogató katonai műveletek”.³⁶ Két összetevőjeként jelenik meg a békefenntartó és a békekikényszerítő művelet. A békeműveletek (éppen összetettségük okán) egyéb nem háborús katonai műveletekkel is kiegészülhetnek; alkalmazása megkezdődhet a konfliktus közvetlen kitörése előtt, az alatt, és a konfliktus kitörése után is. A későbbiekben látni fogjuk, hogy e három szakasz mindegyike során a civil-katonai képesség alá tartozó tevékenységek is jelen vannak, szerves részét képezve a békeműveleteknek.

A doktrína a következő képen fogalmazza meg az egyes műveletek közötti különbségeket: a békefenntartást olyan katonai műveletként írja le, amely a felek közös megegyezésén alapul, célja a hosszú távú politikai rendezés, melynek érdekében támogatja a diplomáciai erőfeszítéseket, figyelemmel kíséri a megállapodásokat, hogy előmozdítsa azok maradéktalan végrehajtását. A békekikényszerítő művelet annyiban különbözik a békefenntartástól, hogy nemzetközi felhatalmazás alapján fegyveres erőt alkalmaz a szankciók betartása érdekében, biztosítva a béke és rend helyreállítását. Tehát az adott térség stabilizálása kényszerítő erő alatt történik és³⁷ végrehajtása során nincs szükség a felek konszenzusos megegyezésére sem.

A fent vázoltak bemutatják a békeműveletek és a diplomáciai tevékenységek közötti kapcsolatot. Ahogy azt a MOOTW dokumentumban olvashatjuk, a katonai beavatkozás hitelességet kölcsönöz a diplomáciai intézkedéseknek, bizonyítva azt, hogy szándékuk egy életképes politikai rendezés megvalósítása.³⁸ A diplomáciai kapcsolatokon túl, a békeműveletek területéhez kapcsolódik a megelőző diplomácia,³⁹ a béketeremtés és a békeépítés.

Összegezve elmondható, hogy napjainkban az alacsony intenzitású konfliktusok kerültek túlsúlyba, katonaság alkalmazásának lehetőségei egyre inkább túlmutatnak a háborús küzdel-

³⁶ Dr. Jakus János, Boldizsár Gábor: Nem háborús műveletek, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Egyetemi Kiadó, Budapest, 2002, 30. p.

³⁷ Joint Doctrine for Military Operations Other Than War, Joint Pub 3-07, USA, 1995, III-13.

³⁸ Joint Doctrine for Military Operations Other Than War, Joint Pub 3-07, USA, 1995, III-13.

³⁹ másképp preventív diplomácia; amely a konfliktusmegoldás stratégiájának egyik eleme. Leglényegesebb feladata, hogy a vitás kérdéseket még az előtt rendezze békés úton, mielőtt az fegyveres konfliktussá eszkalálódna. Amennyiben a megelőző diplomácia nem jár eredménnyel, a kényszerítő megelőzés lép érvénybe. Heinz Gartner: Nemzetközi biztonság, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2007, 133.p.

mek megvívásán, a sokkal összetettebb műveletek megvalósítása felé. A konfliktuskezelés komplexitása miatt speciálisan kiképzett alegységekre van szükség. OOTW irányulhat a polgári lakosság biztonságának javítására, a nemzeti és nemzetközi kapcsolatok normalizálására, a béke megteremtésére és fenntartására, a terrorcselekmények megelőzésére, gazdasági és politikai stabilizáció előmozdítására.⁴⁰ A későbbiekben még lesz szó a kulturális érzékenység fogalmáról, annyit azonban érdemes leszögezni, hogy nem háborús műveletekhez is szükségeltetik kulturális intelligencia. E nélkül nem szűrhetők le a helyi lakosság részéről várható reakciók, melyek hatással lehetnek a műveletre.

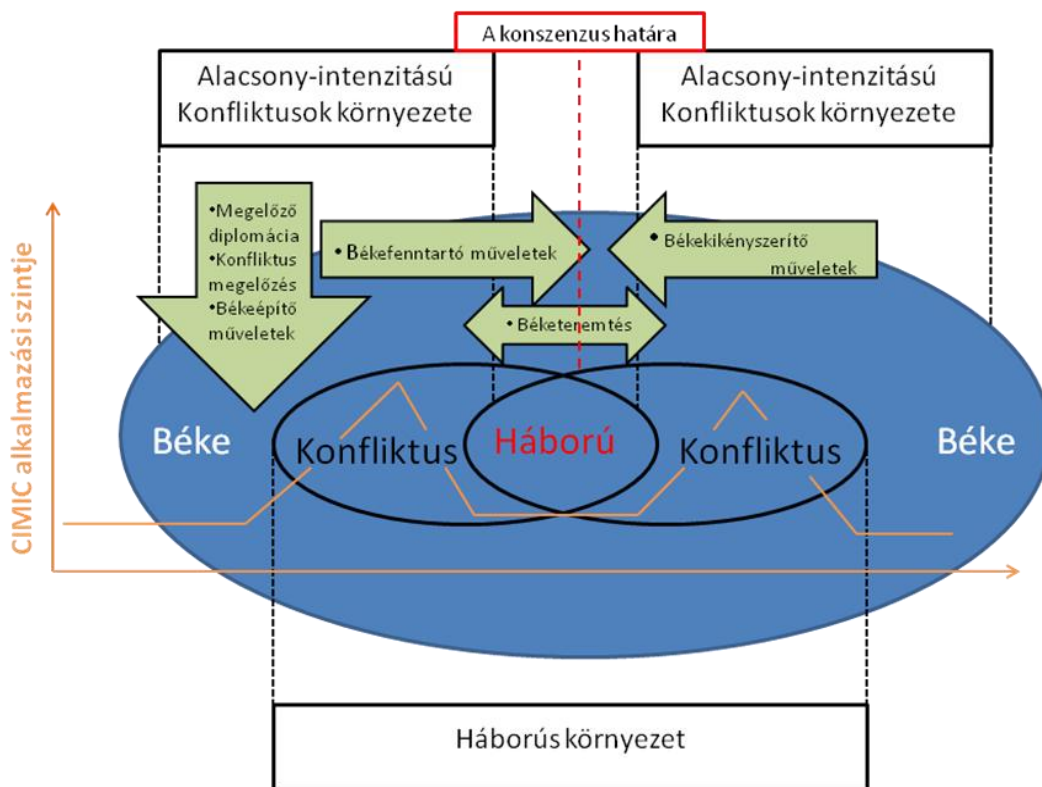
A béketámogató műveletek mélyebb megértésére juthatunk az ún. PSO NATO dokumentum tanulmányozása révén, egyben az MOOTW Doktrínával való kapcsolatát is megismerhetjük. A doktrína egyébként a Nem V. cikkely alá tartozó, Válságreakáló Műveletek Doktrínájára,⁴¹ valamint a NATO Katonai Tanács Military Policy for Crisis Response Operations (CRO)⁴² direktívájára támaszkodik. A béketámogató műveleteket nem háborús katonai műveletekként kategorizálja, utalva a Szövetséges Összhaderőnemi Doktrínára,⁴³ és akárcsak a MOOTW a konfliktusok széles skáláját fedi le, ide értve a békében-, konfliktus alatt- és után zajló műveleteket. A harmadik fejezet fogalmazza meg, hogy a konfliktus szakaszaiban más-más típusú művelet alkalmazására van szükség. A békefenntartás a konfliktus alacsonyabb szintjén alkalmazandó, míg a feszültséggel terhesebb, magasabb spektrumban az erőszakosabb békekikényszerítés. A következő ábra szemlélteti háború, a békekikényszerítés és a békefenntartás kapcsolatát, főbb feladataikat az egyes szakaszok lefolyása alatt.

⁴⁰ Kézikönyv a nem háborús műveletek katonai feladataihoz, A Honvédelmi Min. Honvéd Vezérkar Katonai Tervező Főcsoportfőnökség Kiadványa, 2006, 6. p.

⁴¹ Allied Joint Pub.- 3.4. Non-Article 5, Crisis Response Operations, továbbiakban: NA5CRO

⁴² MC 327/2

⁴³ Allied Joint Pub. 01 (A)

1. ábra: A hadműveletek skálája és az egyes esetekben végrehajtható békétámogató műveletek

(Készítette: Bokros Tünde Ibolya, Forrás: A Civil-katonai együttműködés kézikönyve, HVK Védelmi Tervezési Főcsoportfőnökség (1999))

A békétámogatás és válságkezelés alapjainak, a békekikényszerítés, és békefenntartás fogalmának megismerése rávezethet minket a civil-katonai együttműködés lényegének, a NATO műveletekben elfoglalt helyének, szerepének megértésére, melyet a következőkben részletezek.

A XXI. századot meghatározó változásokra reagálva, a NATO az emberi szenvedés enyhítése mellett elkötelezve nyújt humanitárius segítséget, szervez békétámogató műveleteket vagy természeti katasztrófák esetén támogatást nyújt; mindezt a válságreakáló műveletek keretén belül. Látható, hogy a felsorolt műveletek közül valamennyi a civil réteg felé irányul. Tulajdonképpen a NATO által meghatározott „Nem V. cikkely alá tartozó műveletek”⁴⁴ legtöbbje ezt a réteget érinti közvetve vagy közvetlenül. Az NA5CRO Doktrína kifejezi, hogy a NATO válságreakáló műveleteket indíthat a világ bármely pontjára, ha a szövetséges államok biztonságát, stabilitását veszély fenyegeti.⁴⁵ Számos szabályzat és alapidokumentum szabályozza az ide tartozó műveletek feladatrendszerét, vezetését-irányítását, a résztvevő felek körét. A stratégiai irányt a politika és az Észak-atlanti Tanács határozza meg, gyakran más nem-

⁴⁴ A felsorolást lásd: 1.3 fejezet, 10. p.

⁴⁵ Allied Joint Doctrine for non-Article 5 Crisis Response Operations, AJP 3.4, 2010, 0101.

zetközi szervezettel, vagy nem NATO tag, fogadó nemzettel együttműködésben. A válságreakáló műveletek során többnemzetiségű kötelékek hajtják végre a küldetésben megfogalmazott célokat. Minden részvevő állam saját politikai helyzetének megfelelő mértékben, de a válságreakáló műveletekhez szükséges képességeknek eleget téve ajánlja fel hadserege meghatározott számú állományát. Feladatukat tekintve elkülöníthetők az enyhébb intézkedésektől a kényszerintézkedések, ezek alapján tehát a békefenntartás és béketeremtés a békekikényszerítéstől.

A doktrína II. fejezetében olvasható, hogy az ide tartozó műveleteket egyedülállóknak kell tekintenünk, hiszen a tervezés és kivitelezés körülmények függvényében alakul, mely az alkalmazott erőkre is hatást gyakorol. Tehát a fennálló körülmények határozzák meg, hogy mekkora, milyen szerkezetű, felszereltségű és képességű erők fognak megjelenni az adott hadműveleti területen.⁴⁶ (A szerző fordítása.) A NA5CRO műveletek gyakran kerülnek közvetlen kapcsolatba civil szervezetekkel, melyekkel együtt kell működniük. Ehhez kapcsolódóan tesz ajánlást a dokumentum a Civil-katonai Együttműködés Doktrínára.⁴⁷ Mielőtt ennek ismertetése következne, tekintsük át a válságreakáló műveletek alapelveit, a működését meghatározó feltételeket, valamint az előforduló fontosabb meghatározásokat az NA5CRO doktrína alapján. A következő elvek és egymással való kapcsolatuk megértésére egyrészt, azért van szükség, mert elengedhetetlenek a civil-katonai kölcsönhatások hatékony irányításához és a kívánt végállapot eléréshez.⁴⁸ (A szerző fordítása.) Másrészt szerves részét képezik azoknak a tényezőknek, melyek megmutatják az eltéréseket a válságreakáló művelet és a hagyományos katonai művelet között.

Elsőként a célkitűzés meghatározása szerepel a dokumentumban. Ez az elv a végállapot meghatározásának egyértelműségére és megvalósíthatóságára hívja fel a figyelmet, mely a politika feladata. Ezt a kitűzött célt NATO erők, és más csatlakozó katonai erők részvételével fogják megvalósítani, bevonva számos civil szervezetet és ügynökséget. A katonai stratégiai célok pedig „mérőkövek” lehetnek a politika által megkívánt állapot elérése felé vezető úton.

„Az erőfeszítések egysége” alatt a műveletek civil elemeiről szóló részt találjuk. A műveletek során folyamatos interakciót kell fenntartani a katonai és a civil komponensek között. Azt figyelembe véve, hogy minden párt és ügynökség nélkülözhetetlen az erőfeszítések egységesítéséhez, tehát azok is részét képezik a végállapot elérésének folyamatában, a hatékony kap-

⁴⁶ Allied Joint Doctrine for non-Article 5 Crisis Response Operations, AJP 3.4, 2010, 0201.

⁴⁷ Allied Joint Doctrine – 9, Civil-military Cooperation Doctrine

⁴⁸ Allied Joint Doctrine for non-Article 5 Crisis Response Operations, AJP 3.4, 2010, 0202.

csolattartás és együttműködés kulcsfontosságú. Adott esetben a NATO erők részt vállalhatnak információs műveletekben is. Ebben az esetben rögzíteni kell az egyetértési nyilatkozatban, ill. a feladat meghatározásban, hogy milyen egyéb műveletekben kompetens a NATO erő, majd az így kibővített feladatrendszerrel kell fogadtatni a megfelelő szinten.⁴⁹ (A szerző ford.)

Következő elvként a rugalmasságot tünteti fel a doktrína, melyet hadműveleti szinten értelmez. Az Egyesített Erők Parancsnoka biztosítja a teljes műveleti flexibilitást, vagy másképp szabadságot, a hadműveleti terv⁵⁰ és a bevetés szabályainak⁵¹ keretén belül. A katonai erők feladata pedig az, hogy képesek legyen gyorsan reagálni, egyik tevékenységből a másikba váltani, mindezt minimális külső segítséggel. Mindemellett a NATO által vezetett haderő több tekintetben függetlenséget élvez a képességek, készségek, felszerelés és logisztika területén.⁵² (A szerző ford.)

Az NA5CRO magában foglalja a változások kezelését és az átmenetnek nevezett időszakban az instabilból a stabil környezetbe való váltást.

A biztonság témakörével kapcsolatosan két új fogalommal érdemes megismerkednünk; az egyik az úgynevezett Force Protection,⁵³ vagyis az Erő Védelme, a másik az Összefegyver-nemi Hadműveleti Terület.⁵⁴ Az előbbi olyan megelőző intézkedéseket foglal magába, melyekkel enyhíthetők az ellenséges akciók az ÖHT-n belül, e mellett védik a saját erők biztonságát, de tevékenységük irányulhat a lakosság egy meghatározott elemére is.

Azon a területen, ahol a fegyveres erők végzik missziós feladataikat, tevékenyen vannak jelen a civil komponens különböző elemei. Az ÖHT alapvetően három elemből épül fel:

- 1) az egyesített szövetséges haderőből;
- 2) civil szervezetekből, hatóságokból, a lakosságból és a médiából;
- 3) a helyi reguláris katonai szervezetekből, rendvédelmi szervekből és/vagy paramilitáris katonai csoportokból.⁵⁵

Az Egyesített Erők Parancsnoka (a NATO Biztonsági Tanács kezdeményező irányelve alapján), speciális felelősséget ruházhat egyes, az ÖHT-n tartózkodó civil szervezetekre. A

⁴⁹ Allied Joint Doctrine for non-Article 5 Crisis Response Operations, AJP 3.4, 2010, 0202. b.

⁵⁰ Továbbiakban: OPLAN, mint Operational Plan

⁵¹ Továbbiakban: ROE, mint Rules of Engagement

⁵² Allied Joint Doctrine for non-Article 5 Crisis Response Operations, AJP 3.4, 2010, 0202. c.

⁵³ Továbbiakban: FP

⁵⁴ Továbbiakban: ÖHT

⁵⁵ A CIMIC alapjai, MH Civil- katonai Együttműködési és Lélektani Központ kiadványa, 2005, 1.4

velük való érintkezés kikerülhetetlen, sőt indokolt, ezért vált szükségessé az NGO-k és PVO-k (Private Voluntary Organizations, magán önkéntes szervezetek) beemelése a szabályozókba. Az előbb ismertetett négy fontosabb irányelv tehát: célkitűzések meghatározása, erőfeszítések egysége, rugalmasság, biztonság. Ezeken kívül az NA5CRO doktrína „egyéb” kategóriába szedi a következő elveket:

- **Hozzájárulás** – a műveletekben érintett felek beleegyezésére kell törekedni. Nem elhanyagolható tény, hogy az együttműködés elősegítésével együtt a legitimitás is érzékelhetővé fog válni. További lényeges eleme a hozzájárulás elnyerésének az, hogy az egymással vitában álló feleket a békés rendezésre fogékonyra lehet tenni, akik könnyen beláthatják, hogy ezzel alapvető autoritásuk is növekedésnek fog indulni.
- **Az erő alkalmazásának korlátozása** – folyamatos felülvizsgálatot igényel a misszió során történő erő alkalmazása. Korlátokat jelentenek a nemzetközi jog vonatkozó rendelkezései, valamint a ROE útmutatásai. A doktrína hangsúlyozza, hogy a kényszerítő eszközök és az erőszak alkalmazása csak a misszió céljához feltétlenül szükséges mértékig terjedhet. Fontos azonban, hogy a ROE a jogos védelmet nem korlátozza.
- **Hosszú távú szemlélet** – az elv a politikai végállapot eléréséhez szükséges hosszú távú társadalmi, gazdasági, környezeti és politikai célkitűzéseket helyezi előtérbe a rövid távú katonai sikerekkel szemben.
- **Törvényesség** – másképp, legalitás tekintetében az alkalmazott nemzetközi jog és az ENSZ irányelvei a mérvadóak. Alapvetően az ENSZ biztosít mandátumot a válságreakáló műveletekhez, de regionális IO-k is adhatják. Utóbbi lehetőséget teremt akár érzékenyebb, időszerűbb, megelőző lépések megtételéhez is. A mandátum azért kritikus pontja a misszióknak, mert a cselekvési szabadságot műveleti szinten ez alapozza meg.
- **Hihetőség** – a hozzájárulás elvéhez kapcsolható, hiszen a bizalom építésének elengedhetetlen kelléke a hitelesség.
- **Kölcsönös tisztelet** – a CJTF⁵⁶ vagy más NATO erők szakmai magatartásában a kölcsönös tisztelet kiépítése a helyi lakosság és a hatóságok felé a hihetőséggel egyenértékű jelentőséggel bír.

⁵⁶ Combined Joint Task Force = Vegyes összetételű összhaderőnemi alkalmi harci kötelék

- **Átláthatóság** – a gyanakvás és bizalmatlanság elkerülése érdekében szükség-szerű, hogy a minden érintett fél számára érthető legyen az elérni kívánt politi-kai/katonai végállapot. Ennek közvetítésére az információáramlás folytonossá-gát kell biztosítani a misszió során, melynek végrehajtása nyílt forrásokon, a médián keresztül történhet. A misszió biztonságát mindig szem előtt kell tartani, a veszélyeztető tartalmak megjelenését mérlegelni kell.
- **Mozgásszabadság** – alapjában a ROE és a mandátum biztosítja az erők számá-ra a célterületen való mozgásszabadságot.

A már említett CIMIC doktrína szintén meghatározza a saját tevékenységi körére vonatkozó alapelveket, melyek szinkronban vannak a NA5CRO-ban találhatók-kal. A doktrínában felvonultatott elveket átnézve máris érezhető a békeműveletek komplikáltsága, különbözősége a hagyományos katonai műveletektől. A katonai erő megjelenése esetükben egyezség és egyetértés útján valósul meg, s a bevont katonai erők tevékenységük során törekednek arra, hogy a műveleti terület lakosai is elfogadják megjelenésüket, hiszen a helyi lakosság magatar-tása kulcsfontosságú a katonák biztonsága és a műveletek megvalósíthatósága szempontjából. Az NA5CRO doktrína rövid tanulmányozásán keresztül tehát, eljutottunk a misszió megkez-désétől, annak feltételeitől, létrehozásának betöltéséig. Arról, hogy a beavatkozás meddig tart, tehát mikor jön el a katonai végállapot, a doktrína három kritériumot jelöl meg.⁵⁷ A jogállami-ság létrejöttét, a belső biztonságért felelős intézmények uralmának visszanyerését, végül az adott térségben az erőszak társadalmi normákon belüli való visszaszorítását. (A szerző ford.) A végállapot eléréséhez az ideiglenesen katonai dominanciájúvá váló területek polgári irányítás alá, a közigazgatási intézmények polgári felelősségi körbe kerülnek, beleértve a saját biztonság garantálásának képességét is. A dokumentum szerint, ez a teljes politikai végállapot elérésének egyik alappillére. A sikerek nagyban függnék az előre meghatározott stratégiai célok elérésétől, melyek a végállapothoz egyre közelebb visznek, és mely célokat a politikai mandátumokban és az Észak Atlanti Tanács kezdeményező irányelvében fogalmaztak meg.⁵⁸ (A szerző ford.) Végeredményben a teljes műveleti sikeresség kritériuma maga a végállapot elérése, aminek előfeltétele a katonai célok teljesítése.

⁵⁷ Allied Joint Doctrine for non-Article 5 Crisis Response Operations, AJP 3.4, 2010, 0203. g.

⁵⁸ Allied Joint Doctrine for non-Article 5 Crisis Response Operations, AJP 3.4, 2010, 0203. h.

Az NA5CRO doktrínában külön pont⁵⁹ alatt szerepel a kulturális aspektusok figyelembe vétele, a tervezési folyamat során, kiemelve annak befolyásoló szerepét a hatóságok együttműködése során. Egyfajta kulturális kompetencia szükséges minden résztvevő részéről, de nem csupán a helyi kultúrára kiterjedően, hanem a speciális katonai szervezeti kultúrára és a civil szervezetek kultúrájára is. Azok, akik a válságkezelés vagy megelőzés területén tevékenykednek, olyan kulturális légkört kell, hogy teremtsenek, amely fogékonnyá teszi az egyéneket és szervezeteket az együttműködésre. Leegyszerűsítve, a civil szféra és a helyi közigazgatás szereplőinek együttműködését kell elősegíteni a politika által meghatározott feladatok végrehajtására kijelölt szervezetekkel.

A doktrínában szerepel egy lényeges kifejezés, mégpedig a kulturális érzékenység, melyről már volt szó az OOTW-vel kapcsolatban. Bármilyen nem V. cikkely alá tartozó műveletről is legyen szó, a helyi történelem, a vallás, a szokásjogok és szokások, a kultúra, valamint az életvitel területeiről⁶⁰ (a szerző ford.) fontos az ismeretek felhalmozása és azok alapján a megfelelő, elfogadó és figyelmes magatartás elsajátítása. Egy politikailag érzékeny környezetben nem sérthetők meg a helyi törvények vagy szokások, pusztán a meggondolatlan viselkedés folytán, mert azok következménye nem csak a szövetséges csapatokra, hanem akár a teljes műveletre is negatívan hathatnak vissza. A média közvetítése révén ezek az érzékeny ügyek hamar nyilvánosságra tudnak kerülni, s alááshatják a NATO vezetésű erők esélyeit a siker eléréséért folytatott munkában. Ahhoz, hogy ezek a kedvezőtlen esetek ne következheszenek be, tréningekre és képzésekre van szükség, hogy az adott célterületre kiküldött csapatok a szükséges kulturális érzékenységet elsajátítva kezdhessék meg tevékenységüket. A megfelelő tudás birtokában a kitelepített erők jobb megítélés alá kerülhetnek, megkönnyítve a feladatvégrehajtást. A műveleti területre kiutazó katonák számára felkészítés biztosítja a szükséges ismeretanyagok elsajátítását. Magyar viszonylatban ehhez járul hozzá a Missziós ismeretek kézikönyv, vagy a kifejezetten műveleti területet értékelő CIMIC kézikönyv, melyben az adott térség történelmi háttéréről, természeti adottságairól, társadalmáról, gazdasági helyzetéről, valamint biztonsági helyzetéről adnak tájékoztatást. (Erre és a magyar felkészítésre a II. fejezet olvashatunk majd részletesebben.) A doktrínákban kapott nagy hangsúly ellenére, sajnos számos példát találhatunk a kulturális tudatlanságra. 2012. február 24-én az amerikai bagrami támaszponton elégettek több kötetnyi Koránt. A táborban dolgozó afgánok megtalál-

⁵⁹ Allied Joint Doctrine for NA5CRO, AJP 3.4, 2010, 0203. d.

⁶⁰ Allied Joint Doctrine for NA5CRO, AJP 3.4, 2010, 0213.

ták a szent könyvek maradványait.⁶¹ Az eset óriási felháborodást váltott ki az afgán lakósságból. Tüntetések indultak először Kabul és Bagram környékén, majd az északi tartományokban is. A magyar tábor előtt is tömegoszlatást kellett végezni, melynek során egy afgán férfi életét vesztette. Látható tehát, hogy eltérő kultúrájú környezetben életbevágó lehet a műveleti területen élők gondolkodásmódjának, szokásainak ismerete, melyekkel az interkulturális kommunikáció megvalósítható. Az incidens hatására John R. Allen tábornok, az ISAF parancsnoka elrendelte a katonák kulturális ismeretének bővítését. Ez tulajdonképpen azt mutatja, hogy a katonák missziós felkészítésében a hadszíntér kulturális adottságainak ismertetésére egyre nagyobb hangsúlyt helyeznek.

Az NA5CRO doktrína az egyik legnehezebb feladatnak tekinti a NATO vezetésű haderő és a civil környezet közötti megfelelő interakció kialakítását.⁶² (A szerző ford.) A forrás szerint, akkor tekinthető sikeresnek a civil-katonai együttműködés, amennyiben az hatékony interakciót épített ki a NATO által vezetett haderő és a helyi környezetet képező csoportokkal, vagyis a polgári pártokkal, NGO-kal és egyéb szervezetekkel az ÖHT-n, esetleg azon kívül is. Ezt, folyamatos párbeszéd és kapcsolattartás útján lehet megvalósítani a művelet alatt, egyetértési megállapodások⁶³ megkötésével. Mivel az érdekek olykor ütközhetnek, a közös célokat kell megkeresni és azokra összpontosítani a megállapodás előmozdítása érdekében. Ezek a politikai iránymutatással összhangban lévő közös pontok kerülnek be a hadműveleti tervezetbe is, a művelet ismertetésének – vagy, ahogy a doktrínában olvashatjuk: „kampányolásának”⁶⁴ (a szerző ford.) – korai időszakában. Fontos továbbá, hogy a feladat-meghatározás⁶⁵ és az egyetértési megállapodások minden szinten az erőfeszítések egységét és az egyértelműséget tükrözzék, hogy az ne válthasson ki ellenkező, kontraproduktív magatartást polgári részről. A CIMIC feladata, hogy összehangolja e munkálatokat a teljes ÖHT-n. Ezt a képességét a NATO által vezetett haderőnek biztosítani kell.

⁶¹ A könyvek megsemmisítését azért tartották szükségesnek, mert kiderült, hogy a foglyul ejtett tálibok azon keresztül üzennek egymásnak. Az ISAF parancsnoka nem szándékos cselekedetnek minősítette az esetet. in. <http://www.kormany.hu/hu/honvedelmi-miniszterium/hirek/helyreallt-a-rend-a-tegnapi-incidenst-kovetoen> Letöltve: 2012. 02.25.

⁶² A civil-katonai együttműködés külön szerepel a dokumentumban, közvetlenül az információs műveletek és a közügyekbe való bekapcsolódás részletezése után. Allied Joint Doctrine for non-Article 5 Crisis Response Operations, AJP 3.4, 2010, 0209.

⁶³ Memorandum of Understanding, MOU

⁶⁴ Allied Joint Doctrine for non-Article 5 Crisis Response Operations, AJP 3.4, 2010, 0209.

⁶⁵ Terms of Reference, TOR

II. A civil-katonai együttműködés (Civil-Military Cooperation, CIMIC)

“Néhány napja még azt sem tudtuk mi az a CIMIC, ma pedig már létezni sem tudunk nélküle.”

/Leighton Smith admirális, a NATO Dél-Európai Erők, főparancsnoka/

A kérdés megválaszolásához, hogy hogyan alakult ki a civil-katonai együttműködés képességére való igény, egészen az ókorig kell visszatekintenünk. Kezdve a szír hódítóktól, Nagy Sándoron keresztül a Római Birodalom császáraiig a megszállt területek igazgatásának problematikája minden esetben felmerült. A megoldás ekkor a katonai kormányzás kialakításában mutatkozott meg. Már az ókorban is felismerték, hogy a meghódított területeken élők számára élhető környezet biztosítása számtalan előnnyel jár. A területek leigázását alapvetően az ott található erőforrások kiaknázása követte. Amennyiben az ott élőkkel sikerült megfelelő kapcsolatot kialakítani, nem kellett tartani a belső viszályok kialakulásától, mely hátráltatta volna a hadi tevékenységet és az erőforrásokhoz való hozzáférést. Ezen kívül nem utolsó szempont, hogy a jól megválasztott kormányzás kevesebb embervesztéssel járt. A helyi lakosság bizalmának megnyerésének fontosságát már Niccoló Machiavelli, a reneszánsz kor meghatározó politikus gondolkodója is felismerte. A fejdelem című művében a helyes kormányzás ismérveit veszi sorra, illetve arról elmélkedik, miként lehet megtartani egy megszállt területet. A III. fejezetben olvashatjuk; „a bennszülött lakosság jóakarátára is mindig szüksége van annak, aki hadakkal erős...”⁶⁶ Machiavelli tehát felismerte, hogy önmagában a katonai erő nem elegendő a belső béke megteremtéséhez; szükség van a polgárok többségének támogatására is. Ez tulajdonképpen a CIMIC alapelgondolását tartalmazza. A műveleti területen nem lehet biztonságot teremteni mindaddig, amíg a helyiek meghatározó részének együttműködését el nem nyerik a kivezényelt erők. Máshol az összeesküvés ellenszerével hozza összefüggésbe a nép együttműködését: „Ha a köz nem gyűlöli, ez máris hathatós orvoslás az összeesküvések ellen, mert az összeesküvő a nép kegyét kívánja megnyerni az uralkodó elpusztításával... Aki pedig összeesküszik, nem cselekedhet egymaga... hozzátevé a nép jóakarátát, lehetetlen, hogy ellene bárki is összeesküdni merészeljen. Mivel általában az összeesküvőnek félnie kell, mielőtt végrehajtja vakmerő kísérletét, a gaztett elkövetése után is félnie kell, mert

⁶⁶ Niccoló Machiavelli: The Prince, The New American Library, USA, 1962, III. fejezet, 35. p. A fordítás forrása: Magyar Elektronikus Könyvtár: <http://mek.oszk.hu/00800/00867/00867.htm> Letöltve: 2012. 09.3.

a nép ellenséges irányában, s ezért sem remélhet menedéket.”⁶⁷ A szerző eme fejtegetésén alapuló stratégiának tekinthetjük a jelenkor lélektani műveletei során alkalmazottakat. (A CIMIC-el való kapcsolatát lásd 2.6, 42. p.) Pozitív kép kialakításával igyekeznek a misszió ügyének megnyerni a lakosságot, ezzel is csökkentve az esetleges ellenállók táborát.

A mai értelemben vett civil-katonai együttműködés a II. világháború következménye, az ekkor tapasztalt nagymértékű, vagyis tömeges polgári fenyegetettség okán alakult ki. A repülőgépek civil infrastruktúrákat célzó támadásai, majd a tömegpusztító fegyverek megjelenése a háborúban, a hadszíntér kiszélesedését eredményezték; a lakosság is belesodródott a háborúba. A nemzetközi politikának reagálnia kellett a kialakult helyzetre, s a hadsereg képességei között lassanként kialakították a civil-katonai együttműködés képességét.⁶⁸ Tovább haladva a történelemben, a hidegháború utáni időszakot államok újraalakulásával, nemzeti entitások kialakulásával, a szuverenitás elérésének törekvésével, valamint az etno-kulturális csoportok saját jogainak és érdekeinek kiharcolásával jellemezhetjük. A függetlenedés szándékából táplálkozva államközi és belpolitikai súrlódások törtek felszínre, melyek lassan átformálták a konfliktusok természetét, melyek napjainkban is megmutatkoznak. Ettől kezdve kerültek előtérbe a béketámogató műveletek egyéb fajtái, illetve maga a terminológia is ekkor született meg, kiegészítve a hagyományos vagy más szóval klasszikus békefenntartást, amely a hidegháború időszakában még általánosan jellemző volt.⁶⁹ A globális stabilitás fenntartására folyamatos kihívást jelentenek az olyan transznacionális szervezetek is, mint a terrorista csoportok, bűnözői hálózatok, félkatonai alakulatok.⁷⁰ (A szerző ford.) Ezek működése gyakran szélsőséges ideológiákon nyugszanak, ezért az ellenük való fellépés megkívánja a problémamegoldás legkomplexebb formáját. Az államokon belül fennálló etnikai alapú ellentétek válsághoz vezethetnek, hiszen olyan mélyen gyökerező sérelmek állhatnak a háttérben, melyek hosszú időre meghatározzák a társadalom egyes csoportjainak magatartását. Elérkeztünk a már ismerttetett alacsony intenzitású konfliktusok, és ezzel az újgenerációs békefenntartás megjelenéséig.

A békeműveletek lényegében elképzelhetetlenek a civil réteggel való együttműködés nélkül, figyelembe véve azt, hogy a cél egy hosszú távú rendezés a békés jövőért, melynek építésében az adott terület polgárai a főszereplők. A legitimitás, a jogi szabályozók és maga a

⁶⁷ Niccoló Machiavelli: *The Prince*, The New American Library, USA, 1962, XIX. fejezet, 96-97. p. A fordítás forrása: Magyar Elektronikus Könyvtár: <http://mek.oszk.hu/00800/00867/00867.htm> Letöltve: 2012. 09.3.

⁶⁸ Ezzel kapcsolatban lásd Dr. Varga Péter nyá. pv. ezredessel készült interjúmat, 6. sz. melléklet, 74-75. p.

⁶⁹ Ladocsi Jenő: A béketámogató műveletek sikeres végrehajtásának alapfeltételei és a tapasztalatok jövőformáló szerepe, in: *Hadtudomány (ZMNE tudományos lapja)*, <http://193.224.76.4/download/konyvtar/digitgy/20011/hadtud/ladocsi.html> (Letöltve: 2012.09.3.)

⁷⁰ Allied Joint Doctrine for non-Article 5 Crisis Response Operations, AJP 3.4, 2010, 0102.

mandátum, mind ezt az együttműködést segíti elő. A CIMIC képesség szükségessége, az előző fejezetben ismertettek alapján, kétséget kizáróan nem elhanyagolható. A beavatkozó félnek mindenkor szüksége van egy viszonylag pártatlan közvetítőre, amely a műveleti területen élők és az oda kirendelték számára stabil környezetet biztosít. Ezt a funkciót tölti be a CIMIC, melynek működtetéséhez létrehozták a szükséges elméleti aspektusokat (doktrína, irányelv, hadműveleti követelmények, szabványok és eljárások), az abban foglaltak gyakorlatba való átültetését a kiképzéssel és a gyakorlatozással, valamint az erőforrásokat.⁷¹

A következő fejezet az alapidokumentumokban leírtak gyakorlati megvalósulásának bemutatására törekszik, a magyar részvételű Nemzetközi Biztonsági és Közreműködő Erők (ISAF) afganisztáni békefenntartó misszióját megjárta katonák tapasztalatai alapján. A fejezet a civil-katonai együttműködés részletes bemutatására fog fókuszálni, kitérve a Magyar Honvédség ez irányú képességére és tevékenységére, a Magyar Honvédség Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Műveleti Központ (MH CKELMK); valamint a Tartományi Újjáépítési Csoport (PRT) CIMIC részlegének munkájára. Előbbihez főként NATO dokumentumokat, doktrínákat fogok felhasználni, mivel hazánk CIMIC elgondolása is azokon alapul. A tapasztalatok összegyűjtéséhez primer forrásokból dolgoztam, a CKELMK-ban szolgáló katonákkal készített interjúkat felhasználva.

2. Az afganisztáni misszió – ISAF, PRT

Afganisztán helyzete akkor vált nemzetközi érdekeltté, miután 2001. szeptember 11-én az Amerikai Egyesült Államok ellen terrortámadásokat hajtott végre az al-Qaida szervezet. A New-York-i és washingtoni támadások következtében körülbelül 3000 ember vesztette életét. Az ENSZ BT 1368. számú határozata nemzetközi béke és biztonság elleni fenyegetésnek nyilvánította a támadást, továbbá ugyanezen okmány hivatalosan terrorcselekménynek minősítette azt; egyúttal jogalapot szolgáltatott arra, hogy a sértett fél gyakorolhassa az önvédelemhez való jogát.⁷² 2001 októberében az Egyesült Államok ezen ENSZ határozat, és az ENSZ Alapokmány 51. cikkelye alapján indította meg „Enduring Freedom” nevű hadműveletét, mely a terrorizmus felszámolását és egy demokratikus új kormány létrehozását célozta meg Afganisztánban. Az ENSZ BT 2001. november 14-i értekezletén döntés született egy

⁷¹ NATO Polgári-katonai együttműködés, CIMIC doktrína, AJP-09, 2000, I. fej. 107-110.

⁷² ENSZ: <http://www.un.org/News/Press/docs/2001/SC7143.doc.htm> (Letöltve: 2012-09-16)

ideiglenes afgán kormány felállításáról. Ezt fél év után egy hivatalosan megerősített átmeneti kormány váltotta fel, mellyel az állam demokratizálása megkezdődhetett.⁷³

Valójában a 2001. decemberi bonni tárgyaláson vetődött fel először egy nemzetközi haderő felállításának gondolata. Magáról az ISAF misszió létrehozásáról az ENSZ BT 2001. december 20-án döntött az 1386. számú határozatban, s hivatalos működését 2002. február 10-én kezdte meg.⁷⁴ Kezdetben a mandátum az új kormányzat megsegítésére, a biztonság megteremtésére és az újjáépítésre terjedt ki Kabulban és környékén. Az ENSZ segítségnyújtó missziója az UNAMA,⁷⁵ ugyancsak 2002-ben indult, amely a nemzetközi polgári erőfeszítések koordinálását, valamint a nemzet demokratizálódására épülő folyamatok: a választások és az emberi jogok biztosítását végezte. Az ISAF feladatai – már Afganisztán egészére kiterjedő tevékenységi körrel - 2003. augusztus 11-én teljes egészében átkerültek a NATO-hoz. A kibővített mandátum a kormány megsegítésére, a biztonság megteremtésére és az új afgán rendőri- katonai erők kiképzésére terjed ki.⁷⁶ 2003-tól fokozatosan terjeszkedve alakítottak ki parancsnokságokat elsőként északon, azután nyugaton, délen, majd 2006-ban keleten. Kabulban, a fővárosban található az ISAF parancsnoksága, melynek alárendeltségébe így végül hat regionális parancsnokság tartozik. (Lásd: 3. sz. melléklet, 57. p.) Összesen 13 PRT-t (Provincial Reconstruction Team, Tartományi Újjáépítési Csoport) hoztak létre, lefedve az ázsiai ország területének egyharmadát.⁷⁷ 2011. július 18-ától John R. Allen vezérezredes (USA) az ISAF parancsnoka.⁷⁸ Jelenleg 50 ország, több mint 104 ezer katonával vesz részt a misszióban.⁷⁹

2.1 Magyarország részvétele az ISAF misszióban

Magyarország a rendszerváltozás óta növeli részvételét a nemzetközi békefenntartó műveletekben. Kezdetben csak néhány fővel járultunk hozzá az ENSZ keretén belül indított békeműveletekhez, majd ahogy - az integrálódási folyamatoknak köszönhetően - egyre növeke-

⁷³ Szabó Béla: Békétlen ország, in: Magyar Honvéd, XXII. évf. 2011. 1. sz., 18-19.p.

⁷⁴ Council on Foreign Relations: <http://www.cfr.org/afghanistan/un-security-council-resolution-1386-afghanistan/p20040> (Letöltve: 2012-09-16)

⁷⁵ United Nations Assistance Mission in Afghanistan = ENSZ afganisztáni segítségnyújtó missziója

⁷⁶ A misszió politikai irányítását a NATO Észak- Atlanti Tanács (North-Atlantic Council, NAC) látja el; stratégiai szinten a NATO Műveleti Parancsnokság (Allied Command Operations – Mons) irányít, míg a műveleti szintű vezetésért a brunssumi Összhaderőnemi Parancsnokság (JFC B) a felelős. in. Kiss Z. László: Magyarok a békefenntartásban, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2011, 128.p.

⁷⁷ ISAF: <http://www.isaf.nato.int/history.html> (Letöltve: 2012-10-19)

⁷⁸ 2013 tavaszán Joseph Dunford tábornok fogja betölteni az ISAF parancsnoki pozícióját.

⁷⁹ ISAF: <http://www.nato.int/isaf/docu/epub/pdf/placemat.pdf> 2012. okt. 8. (Letöltve: 2012-10-19)

dett a nemzetközi rendszer vérkeringésében betöltött szerepünk, úgy fejlődött nemzeti hozzájárulásunk is a békemissziókhoz. Jelenleg 22 misszióban képviseltetjük magunkat, összesen 1007 fővel.⁸⁰ A növekvő részvételi arány is azt mutatja, hogy Magyarország számára egyre inkább prioritást élvez a nemzetközi válságreagáló műveletekben való közreműködés. Mindez nemcsak szövetségeseink pozitív megítélését vonja maga után, hanem saját haderőnk képességnövelését és fejlődését is. Katonáink felkészültsége vitathatatlan; szakmailag elismerik munkájukat, mellyel megbecsülést szereznek országunk számára.

A következőkben röviden tekintsük át afganisztáni szerepvállalásunk alakulását a kezdetektől. Ehhez Dr. Kiss Zoltán László: Magyarok a békefenntartásban című könyvét veszem alapul,⁸¹ valamint Dr. Szenes Zoltán Nemzet és Biztonság című magazinban megjelent cikkét.⁸²

Hazánk 2003 januárjában kapcsolódott be az ISAF- misszióba egy egészségügyi kontingenssel. Az orvosokból és egészségügyi szakemberekből álló csoport Kabulban látta el feladatát, a német irányítású tábori kórházban, fél éves mandátummal. Ez évtől számos egyéni beosztású tiszt került ki műveleti területre, főként Kabulba, Mazar-e Sharifba (az Északi Regionális Parancsnokság székhelye), a Kabuli Nemzetközi Repülőtérre (KAIA), Konduz és Herat tartományokba. Az MH Egészségügyi kontingens kihelyezését követően 2004-ben jelentősen megnöveltük katonai szerepvállalásunkat: augusztus 4-én 132 fős könnyűgyalogszázad kezdte meg szolgálatát a Kabuli Többnemzeti Dandár (Kabul Multinational Brigade, KMB) norvég vezetésű 3. zászlóaljharccsoport alárendeltségében. A század feladata főként járőrözés volt. CIMIC feladatokat ekkor a század részeként egyéni beosztású tisztek láttak el. 2006-ban Kabulból Pol-e Khomriba csoportosították át a magyar erőket a holland vezetésű, átadás alatt álló PRT táborba. Október 1-jével feladataikat a Magyar Honvédség katonái vették át, felelősségi körükbe utalva az északi Baghlan tartományt. Az EU rendőri missziója (EU POL Afghanistan) 2007. június 15-e óta van jelen a térségben; melynek részeként a Tartományi Műveleti Koordinációs Központ (OCC-P) vezetőinek amerikaiakkal közös kiképzésébe a magyarok is bekapcsolódtak. A felelősségi kör kiszélesedésével a Magyar Honvédség egyre nagyobb szakmai elismertségre tett szert, melynek hatására egyre komolyabb feladatokat vál-

⁸⁰ 2012. 10. 24-i adat szerint - Honvédelmi Minisztérium, Magyar Honvédség Műveletei és Doktrinális Központ, Korlátozottan elérhető:

<https://www.parbeszed.hm.gov.hu/CookieAuth.dll?GetLogon?curl=Z2F&reason=0&formdir=11>

⁸¹ Kiss Z. László: Magyarok a békefenntartásban, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2011, 129-132.p.

⁸² Szenes Zoltán: Konceptióváltás a magyar békefenntartásban? in. Nemzet és Biztonság, 2008. ápr. I. évf. 4. sz. 67-80.p.

lalhatott el. Az afgán biztonsági erők támogatása a misszió szerves részét képezi, hiszen a cél egy működőképes és önálló, az ország biztonságát garantálni tudó rendőrség és hadsereg kiépítése. Ennek érdekében hozták létre a műveleti és tanácsadó összekötő csoportot (Operational Mentoring and Liaison Team, OMLT), melyben 2007-től folyamatos a magyar részvétel a Khilagay-bázison. A feladatok itt is az amerikaiakkal, az Ohioi Szárazföldi Nemzeti Gárdával közösen valósulnak meg. Ezen kívül az afgán különleges műveleti képességek fejlesztése, mentorálása is a NATO céljai között szerepel, mely tevékenységbe az MH Különleges Műveleti Csoport 2009-ben 12 fős létszámmal vállalt szolgálatot. (Jelenleg 16 fős a jelenlétünk.)⁸³ 2010 áprilisától a mentori tevékenységekben való szerepvállalásunk is növekedésnek indult, ugyanis logisztikai, műszaki és légikiképzés-támogató feladatokat is elvállaltunk. A kivezényelt magyar erők számának növekedése egyre indokoltabbá tette a logisztikai háttér megfelelő biztosítását, ezért Mazar-e Sharifba kitelepítésre került az MH Nemzeti Támogató Elem. Tovább haladva az időben újabb vezető nemzeti pozíciót tudhatunk magunkénak, ugyanis 2008 után 2010-ben is magyarokra bízzák a KAIA műveleti irányítását. A repülőtérén többek között logisztikai, repülés-irányítói, tűzszerészeti feladatokat kellett ellátni. Ez év október 1-ével pedig újabb hat hónapra vállaltuk el a nemzetközi repülőtér védelmét.

2.2 A civil- katonai együttműködési képesség kialakítása a Magyar Honvédségben

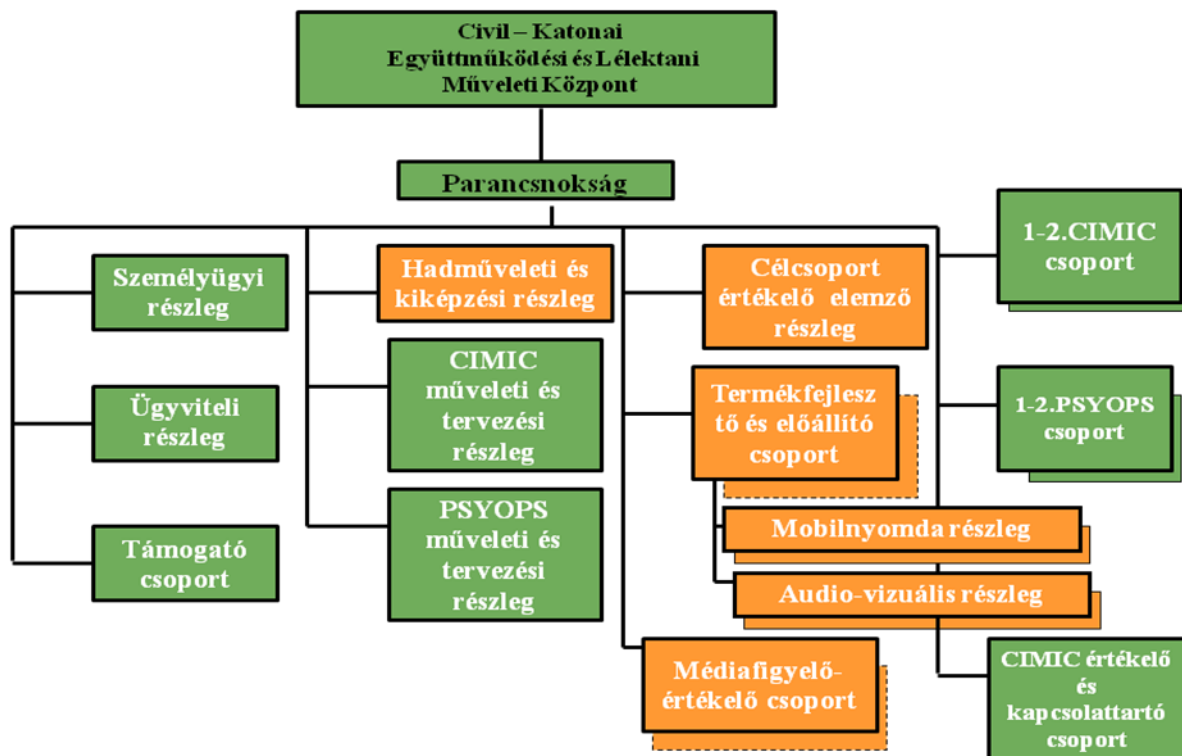
A Magyar Honvédség a CIMIC képesség beemelésével megnövelte alkalmazási lehetőségeit és hatékonyságát a kollektív védelmi és válságkezelő műveletek tekintetében. 2000-ben tette meg felajánlását e képesség felállításáról, a haderőfejlesztési célkitűzések (FG 2000) ⁸⁴ keretén belül. Ettől az évtől kezdődtek meg a törzsi elemek kialakításának háttér munkálatai, melynek eredményeként 2003. július 1-én zászlóalj jogállású szervezetként megalakult a Magyar Honvédség Civil-katonai Együttműködési Központ (MH CKEK). A központ életében jelentős változást jelentett, hogy feladatrendszere lélektani műveletek végrehajtásával bővült, mellyel elnevezése Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Műveleti Központra változott 2004. szeptember 1-jével.

⁸³ 2012. 10. 24-i adat szerint - Honvédelmi Minisztérium, Magyar Honvédség Műveletei és Doktrinális Központ, Korlátozottan elérhető:

<https://www.parbeszed.hm.gov.hu/CookieAuth.dll?GetLogon?curl=Z2F&reason=0&formdir=11C:\Documents and Settings\y\Dokumentumok\TDK\dokumentumok\www.parbeszed.hm.gov.hu>

⁸⁴ Haderőfejlesztési Célkitűzések (Force Goals – FG)

Megalakulása óta négy fő tevékenység köré csoportosulnak feladatai: szakmai felkészítés, kapcsolattartás kormányzati és nem kormányzati szervezetekkel, válságkörzetek elemzése-értékelése, valamint szakfeladatok végrehajtása honi és külföldi területen.

2. ábra: MH CKELMK szervezeti felépítése

(Készítette: Bokros Tünde Ibolya, Forrás: MH CKELMK, 2012)

Struktúrájában a törzsi elemek felállítását az alegység létrehozása és a funkcionális szakértők kijelölése követte. A magyar nemzeti kontingens főként határon túli alkalmazásra lett tervezve. Nemzeti felajánlásként a CJTF részét képezheti, mely esetben feladatát a NATO Többnemzeti CIMIC Csoport határozza meg.

A CIMIC háttérét a Magyar Honvédség Összhaderőnemi Civil-katonai Együttműködési Doktrínája képezi, mely a NATO CIMIC Doktrína és a CIMIC Funkcionális Tervezési Útmutató (Funkcional Planning Guide, FPG) alapján került kidolgozásra. (A központ fejlődéséről a jelenlegi parancsnokot is kérdeztem. (Lásd: 6. sz. melléklet, 67-70. p.)

2.3 A CIMIC doktrinális háttere

A CIMIC elméleti hátterének alapját számos szabályozó képezi. Ahogy Dr. Varga Péter beszélgetésünk alkalmával elmondta,⁸⁵ „Az együttműködés szempontjából fontos az, hogy a katonai műveletekben részt vevő szervezetek, ezeket az eljárásokat egységesen alkalmazzák. Természetesen ki lehet és kell egészíteni az adott ország sajátosságaival, és kizárólag a területre jellemző ismeretekkel. A környező, szomszédos országok közvetlen tapasztalatai segíthetik a műveletek végrehajtását.” A tapasztalatcsere kétoldalú együttműködések útján és konferenciák lebonyolításával valósulnak meg, melyről a későbbiekben még lesz szó.

Stratégiai szinten az elméleti bázist az V. cikkelyen kívül eső válságreakáló műveletek NATO irányelvei,⁸⁶ és a Polgári-katonai együttműködés NATO katonai irányelvei⁸⁷ alkotják. Utóbbi a CIMIC alapjául szolgáló hivatalos szabályozók koordinációjához szükséges katonai irányelveket tartalmazza.⁸⁸ Itt van előírva, hogy a NATO tagországoknak létre kell hozniuk saját nemzeti CIMIC képességeiket a CIMIC Doktrína alapján, a Haderő Tervezési folyamatban előírtak szerint.⁸⁹

Minden stratégiai szintű CIMC feladatot az Észak Atlanti Tanács útmutatásai alapján kell végrehajtani. Az ehhez kapcsolódó tevékenységek tervezését és végrehajtását a NATO Katonai Hatóságok⁹⁰ felügyelik, a saját műveleti területen belül.

Műveleti szinten két dokumentum a meghatározó. Az egyik a Polgári-katonai együttműködés doktrínája,⁹¹ amely NATO és nem NATO vezetésű hadműveletek esetében is alkalmazható, a másik az AJP-01 (B) Összhaderőnemi Doktrína 20. fejezete. Az AJP-09-hez kapcsolódik az FPG, valamint a TTP⁹² dokumentumok.

A taktikai szint szabályozóit a Tactical Standard Operating Procedures⁹³ és a Tactical Signal Operating Instruction⁹⁴ alkotják, melyek a Főparancsnokság közvetlen utasításai alapján készülnek.

A következő pontokban a stratégiai és műveleti szintekhez kapcsolódó CIMIC tevékenységek kerülnek bemutatásra, a főbb dokumentumok alapján.

⁸⁵ 6. számú melléklet, 74-75. p.)

⁸⁶ MC 327/2

⁸⁷ MC 411/1

⁸⁸ MC 411/1 A polgári-katonai együttműködés NATO katonai irányelvei, 2001, 3. rész, 13.

⁸⁹ MC 411/1, 2001, 3. rész, 14. e.

⁹⁰ NATO Military Authorities (NMAs)

⁹¹ A továbbiakban: AJP-09

⁹² Tactics, Technics and Procedures – TTP (Taktikák, Technikák és Eljárások)

⁹³ Taktikai szintű Szabványműveleti Előírások (TAC SOP)

⁹⁴ Taktikai szintű Jelzések Használati Útmutatója (TAC SOI)

2.4 A civil-katonai együttműködés definíciói és jellemzői:

Az AJP-09 és az AJP-01 (B)⁹⁵ 20. fejezetének bevezetője egyaránt utal az 1999-es NATO Stratégiai Konceptióra, mely a nemzetközi biztonság magasabb fokú fenyegetettségének felismerésén és a szövetségen kívül való szerepvállalás elhatározásának eredményeként jött létre. Felismerték, hogy a „Szövetséges Erők és a működési területükön található polgári környezet (mind a kormányzati és a nem-kormányzati) közötti kölcsönhatás döntő fontosságú a műveletek sikerének szempontjából.”⁹⁶ A koncepcióban először fogalmazták meg hivatalosan a civil-katonai együttműködés szükségességét a NATO vezetésű katonai műveletekben. A civil-katonai kapcsolatok kiépítése kölcsönös együttműködést igényel, hiszen a polgári hatóságoknak is egyre inkább szüksége van a katonai erőforrásokra, a katonai műveleteknek pedig a civil támogatásra.⁹⁷

A CIMIC harctámogató tevékenység. Ennek alapján feladata a végrehajtó erők támogatása a parancsnok rendelkezésére álló erőkkel és eszközökkel a harc feladatok sikeres végrehajtása végett. A támogató erők nem rendelhetők alá más feladatokat végrehajtó erőknek, ennél fogva a CIMIC sem.

Az MH CKELMK parancsnokát, Szilágyi Csaba ezredes urat az interjú során⁹⁸ megkértem ismertesse, ő hogyan értelmezi a CIMIC definícióját. Három fő feladatot határozott meg: a támogatást, a lakossággal való kapcsolattartás elősegítését, és a civil környezet támogatását. A parancsnok párhuzamot vont ez utóbbi és a haderő támogatása közé, kiemelve, hogy a CIMIC ez irányú tevékenysége nem cél nélküli.

NATO dokumentumokban az alábbi definíciókat találjuk.

Az AJP-09 CIMIC meghatározása szerint: „A NATO parancsnok és a polgári lakosság-beleértve a nemzeti és helyi hatóságokat, nemzetközi nemzeti és nem kormányzati szervezeteket és ügynökségeket- közötti együttműködés és koordináció a feladat érdekében.”⁹⁹

Ugyanezt fogalmazza meg a CIMIC NATO katonai irányelv: „Koordináció és együttműködés a küldetés érdekében, a NATO parancsnok és a polgári szereplők között, beleértve a terület

⁹⁵ NATO Összhaderőnemi Doktrína, Allied Joint Doctrine

⁹⁶ NATO The Alliance's Strategic Concept, 1999. ápr. 24. 60.

⁹⁷ Támogatás a logisztika, a kommunikáció, az orvosi támogatás és a közügyek területén várható.

⁹⁸ 6. sz. melléklet, 67-70. p.

⁹⁹ NATO Polgári-katonai együttműködés, CIMIC doktrína, AJP-09, 2000, I. fej. 102.

lakosságát és a helyi hatóságokat, továbbá a nemzetközi, nemzeti és nem kormányzati szervezeteket és ügynökségeket.”¹⁰⁰

A CIMIC tevékenység parancsnoki felelősség, melyet mindkét definíció tükröz. A parancsnoknak olyan CIMIC képességre van szüksége, mely rendelkezik működési területének minden forrásával, valamint olyan feltételeket kell megteremtenie, melyek lehetővé teszik az erők majdani kivonásának igazolását és megvalósítását.¹⁰¹ A CIMIC egyik funkciója tehát a parancsnok segítése a katonai feladat végrehajtásában, melyet az AJP-09 doktrína az erők támogatásának nevez.¹⁰² Teszi mindezt azért, mert a polgári környezet támogatásának elnyerése feltétele a művelet sikerességének, lévén, hogy számos polgári erőforrásoktól, illetve információforrásoktól függhetnek a kirendelt erők. (Polgári környezet alatt a civil intézményeket, a polgári hatóságokat és a lakosságot értjük.) A következő funkció a civil-katonai összeköttetés, mely a műveleti tervezés-végrehajtás támogatásához szükséges koordináció biztosítását jelenti. Ez tulajdonképpen minden funkciónak az alapja; e nélkül más feladatok nem lennének megvalósíthatók. „A NATO által politikai szinten kialakított összeköttetések a siker előfeltételei.”¹⁰³ olvasható a dokumentumban. A polgári szervezetekkel és hatóságokkal való együttműködést az ún. „nyilvánossági politika” segíti elő, ehhez köthető a már említett „kampányolás” időszaka. Így szerezhetők meg a civilek, a nemzetközi szervezetek és nem kormányzati szervek értékes támogatása is, melyet már a kitelepülés előtt célszerű megkezdeni. Az utolsó funkciót a polgári környezet támogatása foglalja magába. Ez a terület olyan feladatok végrehajtását jelenti, melyeket a helyi polgári hatóságok és ügynökségek képtelenek végrehajtani, ezért katonai erőforrások felhasználására van szükségük, a megfelelő működés elérése érdekében. Ide tartozik az az eset is, amikor a helyi hatóságok megbízásából a szövetséges erők végzik a nemzeti haderő kiképzését, felkészítését vagy újra felfegyverzését.¹⁰⁴ Afganisztánban a műveleti tanácsadó és összekötő csoport (Operational Mentoring and Liaison Team, OMLT) látja el a feladatot.

Alkalmazását tekintve a CIMIC az Egyesített Erők Parancsnoka tervének része, és alapvetően az átfogó stratégiával közreműködve támogatja a stabil és fenntartható végállapot elérését.¹⁰⁵

¹⁰⁰ MC 411/1 A polgári-katonai együttműködés NATO katonai irányelvei, 2001, 2. rész, 4.

¹⁰¹ A CIMIC alapjai, MH Civil- katonai Együttműködési és Lélektani Központ kiadványa, 2005, 5.4

¹⁰² AJP-09, 2000, I. fej. 106.

¹⁰³ AJP-09, 2000, I. fej. 106.

¹⁰⁴ A CIMIC alapjai, MH Civil- katonai Együttműködési és Lélektani Központ kiadványa, 2005, 1.4

¹⁰⁵ AJP-09, 2000, I. fej. 103.

A CIMIC célja a hosszú távú rendezés megvalósításához szükséges feltételek megteremtése. Ennek érdekében végzi feladatát a szakállomány, melyeket az AJP-09 hét pontban állapít meg:

- ~ Kapcsolattartás a civil testületekkel;
- ~ A civil testületek bevonása az integrált tervezésbe a műveletek előtt és alatt, mind műveleti, mind stratégiai szinten;
- ~ A civil környezet folyamatos értékelése;
- ~ A katonai erők polgári szférával való kapcsolatának felügyelete;
- ~ A polgári feladatok folyamatos átadásának biztosítása a megfelelő helyi hatóságoknak;
- ~ Más törzsi elemekkel való együttműködés;
- ~ A parancsnok támogatása, tanácsadás.¹⁰⁶

A feladatok változhatnak, bővíthetnek aszerint, hogy a CIMIC az V. cikkely szerinti kollektív védelmi, vagy a nem V. cikkely alá tartozó műveletek esetén kerül alkalmazásra, ugyanis mindkét esetben megjelenő képességről van szó. Minden szituáció, amelyben CIMIC-el kapcsolatos tevékenységek kerülnek végrehajtásra, más- más erőforrásokat igényel. Minimális követelményként egy CIMIC törzs van előírva, minden parancsnoksági szinten. (A törzsi szerveződésről lásd: 4. sz. melléklet, 58. p.)

2.5 A CIMIC alapelvei

A civil-katonai együttműködés alapvető szabályait az AJP-01 (B) 20. fejezete, valamint az AJP-09 doktrína tartalmazza, melyek a konfliktus teljes spektrumán keresztül gyakorolnak hatást a civil-katonai együttműködés végrehajtására. A következőkben az AJP-01 (B) vonatkozó része¹⁰⁷ alapján kerülnek bemutatásra a civil-katonai kapcsolatokat kormányzó alapelvek, melyek valós körülmények között történő megvalósulására is kitérek.

Két kategóriára bontható:

- a) A civil-katonai együttműködés katonai irányítását kormányzó alapelvek, amik belső katonai folyamatokat irányítanak, melyek a civil-katonai együttműködési terv kidolgozásában és a végrehajtás szabályozásában játszanak szerepet.

- **A küldetés elsőbbsége**

¹⁰⁶ AJP-09, 2000, I. fej. 105.

¹⁰⁷ AJP-01 (B), 20. fej. III. rész, 2005-2007.

Az elv a civil ügynökségekkel folytatott együttműködés tekintetében szögezi le, hogy semmilyen feladat sem veszélyeztetheti a hadszíntéren való CIMIC erő kifejtést vagy az általános küldetést.

- **Vezetési iránymutatás**

A parancsnok felelőssége a civil-katonai együttműködés irányítása. Tisztában kell lennie a katonai hadműveletek civil környezetre gyakorolt hatásával, és fordítva; a civil környezet katonai műveletekre való hatásával. Tartalmazza a CIMIC létének egyik legfontosabb tényezőjét, miszerint a katonai hatékonyság elérése érdekében tett lépések úgy kell megtenni, hogy azok nélkülözést, vagy a civil célkitűzések szükségtelen veszélyeztetését ne váltsa ki.

- **A gazdaságosság**

Lényege, hogy a parancsnok megfelelően mérlegelje az erőforrások alkalmazását. Katonai részről a minimális, míg a civil erőforrások tekintetében a maximális felhasználásra kell törekedni. Mindez azt a célt szolgálja, hogy ne alakuljon ki túlzott mértékű katonai forrásoktól való civil függőség, ami tulajdonképpen a CIMIC fő problémája, hiszen az adott területen végzett munka – főként a fejlesztések tekintetében – akarva, akaratlanul előidézheti a különféle polgári szervezetek „elkényelmesedését”. Ennek a folyamatnak gátat kell szabni, mert a cél a műveleti terület önellátásának elérése, melyet a civil és katonai források arányos felhasználásával lehet elérni.

- **Az eszközök összpontosítása**

A korlátozott katonai eszközök célirányos felhasználását jelenti. Azokra a területekre kell koncentrálni, melyek a küldetés sikerét legnagyobb mértékben garantálják, vagyis azokra, ahol a biztonsági helyzet már elfogadható szintűre stabilizálódott.

- **Az emberiség kötelezettség**

A parancsnok felelőssége a háborús törvények és jogi státuszok betartása. Törekedni kell a katonai hadműveletek nem- harcolókra gyakorolt hatásának csökkentésére.

„A katonai erő alkalmazása kevés kivételtől eltekintve emberi szenvedéssel jár, ami a háborús jog tárgya és a fegyveres erőszak kezelésének szabályait enyhíteni kell, amikor és ahol csak lehetséges.”¹⁰⁸

b) Civil-katonai kapcsolatokat kormányzó alapelvek.

Az alábbi alapelvek a hatékony civil-katonai kapcsolat létrehozásához nyújtanak útmutatást.

- **Kulturális tudatosság**

Ahogy az NA5CRO doktrína, úgy a CIMIC doktrína is alapvető fontosságúnak tekinti a kulturális tudatosság elsajátítását. Minden műveleti területen munkálkodó katonának ismernie kell a helyi kultúrát, szokásokat és törvényeket. Megfelelő tudást külön képzéssel szerezhetik meg a misszióba készülők, melyeket Magyarországon az MH CKELMK biztosít. A helyi kultúra, törvények és szokások ismerete, azok tiszteletben tartása egy politikailag érzékeny területen való művelet esetében döntő fontosságú.

- **A közös célok**

A kapcsolatok erősítése érdekében ki kell alakítani a NATO erők és a civil szervezetek közös céljait. Az együttműködésnek időt állónak kell lennie, amely abban az esetben teljesül, ha azt még a véleménykülönbségek, kudarcok vagy egy harmadik féltől érkező fenyegetések sem szüntetik meg. Meg kell értetni az ÖHT-en tevékenykedő szervezetekkel az elköteleződés szükségességét mind politika, mind pedig erőforrás tekintetében. A civil és katonai oldal közötti interakciót több tényező befolyásolja. Mivel alapjában véve érzékeny kapcsolatról van szó, nem szabad utat adni a félreértéseknek. A közös célok mellett való elköteleződés alapvetés a civil- katonai kapcsolatokban. Tisztázni kell a két oldal felelősségi területét, tevékenységi körét.

- **Felelősség megosztás**

A közös célok elemzését követően a felelősségek egyeztetett megoldását kell elérni, a „tartós és előnyös kapcsolat” kialakításához és fenntartásához. Minél előbb meg kell határozni a civil szervezetek és a katonai oldal szerepét, felelősségét.

- **Hozzájárulás**

¹⁰⁸ AJP-01 (B), 20. fej. III. 2006. e.

Alapvetően a katonai szervezeteknek nincs szüksége hozzájárulásra, ám a civil-katonai együttműködés tevékenységeinek elengedhetetlen feltételét képezi. Minden szövetséges erővel kapcsolatban álló civil szervezet akaratlagos hozzájárulására szükség van. A parancsnok feladata, hogy ezt megszerezze és megtartsa.

- **Az átláthatóság**

A hadműveletben érintettek bizalmának elnyerését szolgálja. Az átláthatóság megteremtése rendkívül érzékeny feladat. A CIMIC személyzetének a helyi információkat be kell gyűjtenie. (Ez alatt nem a felderítés értendő.) A katonai ügyeket pedig úgy kell közvetíteniük, hogy azok ne keltsenek pánikot, tehát ne rémhírként hasson. A civil környezet elemei között felléphet sűrűlódás, feszültség, melyeket a média tévedései, esetleg szándékos elferdítései, vagy a politikai gyűlölet súlyosbíthat. A szegényes kommunikáció ugyancsak nehézségeket okozhat. Az erőforrások szükségtelen felhasználásának kiküszöböléséhez olyan körülményeket kell teremteni, amely lehetővé teszi a civil ügynökségek időbeni reagálását. Az átláthatóság megvalósítása ugyancsak érzékeny feladat. A CIMIC személyzetnek be kell gyűjtenie a szükséges információkat az erők megóvás céljából, de a bizalom megtörése nélkül kell ezt megtennie. „Azonban a CIMIC elhatárolódik a hírszerzéstől, illetve csak nyílt információkkal dolgozik, tehát nem végez felderítést.”¹⁰⁹ – emelte ki Szilágyi ezredes úr is az interjúbán. Ennek fényében minden olyan információ, amely közvetlenül a saját erők biztonságával függ össze, és a CIMIC-es katona tudomására jut, továbbítania kell azt, a megfelelő személy/ parancsnokság felé.

- **A kommunikáció**

A hatékony kommunikáció kialakítása alapvető fontosságú a koordináció és az egyetértés fenntartásához. A polgári és katonai szervezetek között állandó párbeszédet kell biztosítani, például civil együttműködési központok létesítésével, a civil szervezetek és vezető ügynökségek képviselőinek részvételével. A feladat megvalósítására hozzák létre a CIMIC-házakat, melyeket a békefenntartó erők táborához közel helyeznek el. Ide a helyiek és a civil szervezetek képviselői is fordulhatnak. Óvatosan kell bánni a polgári lakosság felé történő katonai (vagy mondhatjuk biztonsággal kapcsolatos) ügyek közvetítésével is. A CIMIC szerepe onnantól válik jelentőssé, hogy adott helyzetben mit, hogyan kommunikál a la-

¹⁰⁹ Lásd: 6. sz. melléklet, 67-68. p.

kosság felé. Krízishelyzet során egy nem megfelelő módon leadott nyilatkozat az ellenség túlértékelését vonhatja maga után, melyet azonban kerülni kell.

2.6 A CIMIC feladatai

Mint azt már leszögeztük, a CIMIC a konfliktus teljes spektrumában meghatározó képesség, melyet az ÖHT-t képező teljes civil szféra felmérésére, felmerülő szükségleteinek és képességeinek megállapítására alakítottak ki. Célja egy stabil környezet kialakítása, melyben a misszió teljesítése már ideálisnak mondható. E munka mögött áll egy támogató háttér, a civil hatóságok, melyek a biztonság megteremtésében működnek közreműködőként. A hatóságokkal és a lakossággal kialakított jó kapcsolat további előnyök megszerzését irányozza elő, mely előnyökhöz való hozzáférést a műveletre potenciálisan veszélyt jelentő ellenséges elemeknek, csoportoknak nem tesz lehetővé. A civil-katonai együttműködés az V. cikkely szerinti és a nem V. cikkely alá tartozó műveletek során is alkalmazható, ám a feladatok eltérőek, hiszen más környezet más típusú együttműködést kíván meg a katonák és a polgári intézmények között. Munkájukat számos előre nem meghatározható tényező befolyásolhatja, melyeket most a nem V. cikkely szerinti válságreakáló műveletekben történő tevékenységük esetén fogunk megvizsgálni.¹¹⁰

Ezek a műveletek egy komplex konfliktusos helyzetet feltételeznek, melyet akár a gyenge államszervezet, a biztonság csökkenése, a tömeges migráció, vagy a polgárok életkörülményeinek romlása, és számos más negatív hatást kiváltó körülmény is kiválthat. Egy hasonló problémákkal terhes környezetben a CIMIC részleg jelenléte kulcsfontosságú feltétele a művelet zökkenőmentes lebonyolításának. A CIMIC tevékenységére két összetevő van hatással: a növekvő felelősség, és a polgári és katonai célok harmonizálása. Előbbi a NATO Stratégiai Koncepciójában rögzített, a közösség békéjét veszélyeztető fenyegetések ellen való fellépés növekvő felelősségre utal. A válságreakáló műveletek nagy volumenéből következik, hogy minden esetben egy nemzetközi közösséget képviselő hatóság szükséges annak lebonyolítására. A központi koordináció mellett regionális, szubregionális szervezetek, kormányok, nemzetek feletti és nem kormányzati szervezetek, illetve segélyszervezetek is megjelennek.¹¹¹ A polgári és katonai célok harmonizálása azért központi tényező, mert a teljes műveleti sikeresség a kato-

¹¹⁰ AJP-09. 2000, 311.

¹¹¹ AJP-09, 2000, 312. b.

nai és politikai célok együttes megvalósulása esetén jön létre. A műveleti területen található polgári szervezetek tevékenységének összehangolása a katonai célokkal alapvető fontosságú, hiszen a művelet befejezése, az erők kivonása a polgári környezetet meghatározó folyamatoktól erősen behatárolt. E feladatok három különböző csoportba sorolhatók, a műveletek egyes szakaszainak megfelelően: hadműveletek előtti, hadműveleti és átmeneti időszak. Ezek részletes ismertetéséhez az AJP-09¹¹² került feldolgozásra.

Műveletek előtt	Hadműveleti időszak	Átmeneti időszak
- tervezés - tanácsadás - felkészítés, kiképzés	- kommunikáció - koordináció - információszerzés ← megállapodások → - értékelések - CIMIC tevékenységek	- kivonás feladatai - tevékenység megszüntetése - zökkenőmentes átadás biztosítása

3. ábra: A műveletek egyes időszakai alatt végrehajtandó feladatok

(Készítette: Bokros Tünde Ibolya, Forrás: CIMIC Funkcional Planning Guide, http://www.cimic-coe.org/download/Civil-Military_Co-Operation_Functional_Planning_Guide.pdf, 29. p.)

A műveletek előtti stádium:

A művelet megkezdése előtt a CIMIC törzs feladata, hogy felkészítse a szövetséges csapatokat az ÖHT civil vonatkozású tényezőire. A fő Hadműveleti Terv részeként a CIMIC Támogató Tervet készítik el, melyhez felderítési adatokat és elemzéseket használnak fel. Az értékelés nyolc területre terjed ki, ezek:

- 1) Politikai és kulturális történelem.
- 2) Az ország és helyi kormányzat állapota.
- 3) Közigazgatás és szolgáltatások.
- 4) Gazdaság.
- 5) A civil lakosság szükségletei.

¹¹² AJP-09, 2000, 3. fej, 303-307. A feladatokat az AJP-01 (B) 20. fejezet, IV. része is tartalmazza.

- 6) Lakossági mozgalmak.
- 7) A nemzet és nem-kormányzati szervezetek jelenléte, mandátuma, képességei és szándékai.
- 8) Média.

Ez az időszak a törzsi feladatokkal kezdődik meg, tehát már a hadműveleti tervezés fázisától.¹¹³ A CIMIC csoport végzi a tervezést, elemzést, az oktatást és a kiképzést, valamint a tanácsadást. Az MH CKELMK 2004. szeptember 1-én alakult meg. feladatai között szerepel a saját szakembereinek külföldi szolgálatra való felkészítésén és folyamatos fejlesztésén túl, az alacsony készenlétű csoportok, funkcionális szakértők képzése, valamint a misszióba készülő kontingensek felkészítése. A központ által prezentált felkészítés tematikájáról Soucz Ferenc századost kérdeztem. (Lásd: 6. sz. melléklet, 71-73. p.) „Minden egyes katona, aki misszióba megy, kap kulturális tudatosságból felkészítést, hogy el tudja igazodni a műveleti területen, tudja, mit szabad és mi az, ami kerülendő, hogyan kommunikáljon az emberekkel. A kulcsbeosztást betöltők tekintetében nagyon fontos a megfelelő tárgyalástechnika elsajátítása, kezdve a megszólítástól a gesztikulációig. A kulcsbeosztásuk képzése egyébként a BTKK-ban történik, oda hívnak meg minket, mint előadókat. A szakmai felkészítésen pedig esetünkben kőkeményen meg határozzuk, hogy kinek mi lesz a feladata. A kötelékkiképzés részeként a célunk az, hogy a géppuskás is tudja, hogy mi az a CIMIC, mik a legfontosabb tudnivalók a műveleti területen.”

A beszélgetésünk alatt kiderült, különös hangsúlyt fektetnek a tárgyalástechnikára, a kulturális tudatosságra és a szabályzatok ismertetésére. Utóbbi azért is különösen jelentős, mert a projektek végrehajtásához rendelkezésre álló fejlesztési pénzek felhasználása ÖHP intézkedések alapján kell, hogy történjenek.

A CIMIC felkészítések nemzetközileg egységesnek tekinthetők, bár - mint ahogy az már említettük - országonként előfordulhatnak kisebb eltérések. Nemzetközi együttműködések révén a képességek fejleszthetők. A magyar központ kétoldalú együttműködések alapján van kapcsolatban Szerbiával, Lengyelországgal és, bár kisebb mértékben, Romániával. A kapcsolatok a közép-kelet-európai és más nemzetekkel a Multinational CIMIC Group-on keresztül valósulnak meg. Évente megrendezésre kerül a CIMIC Parancsnoki Konferencia (Commanders Conference, COCC), amelyen a magyarok is részt vesznek. Így biztosítják a központ folyamatos fejlődését és felzárkózását az új kihívásokhoz. A központ rendelkezésére

¹¹³ A CIMIC részvételét a döntéshozatali rendszerben lásd: 5. sz. melléklet, 60-63. p.

álló információit nem csak a felkészítések alkalmával hasznosítják: kézikönyvek és a missziót népszerűsítő kiadványok elkészítésében is közreműködnek.

A hadműveleti időszak feladatai:

A műveletek alatti stádiumot az afganisztáni misszió során végzett CIMIC feladatok alapján mutatom be. Ahhoz, hogy jobban megértsük a CIMIC szerepét és feladatrendszerét, szükséges részletesebben áttekinteni a PRT (Provincial Reconstruction Team, Tartományi Újjáépítési Csoport) struktúráját és főbb feladatait. Az Afganisztán területét lefedő öt (plusz a kabuli parancsnokság) regionális parancsnokság alárendeltségében 27 PRT¹¹⁴ működik, melyek feladata, hogy a felelősségi körzetükbe tartozó tartományokat segítse a fejlesztés tekintetében, megteremtse az ehhez szükséges biztonsági feltételeket, valamint javítson az élet-és munkakörülményeken. Minderre azért van szükség, hogy általa az országban megjelenő katonákra ne újabb megszállókként, hanem alapvetően segítő erőkként tekintsenek, akik szándéka egy élhetőbb jövő megteremtése.

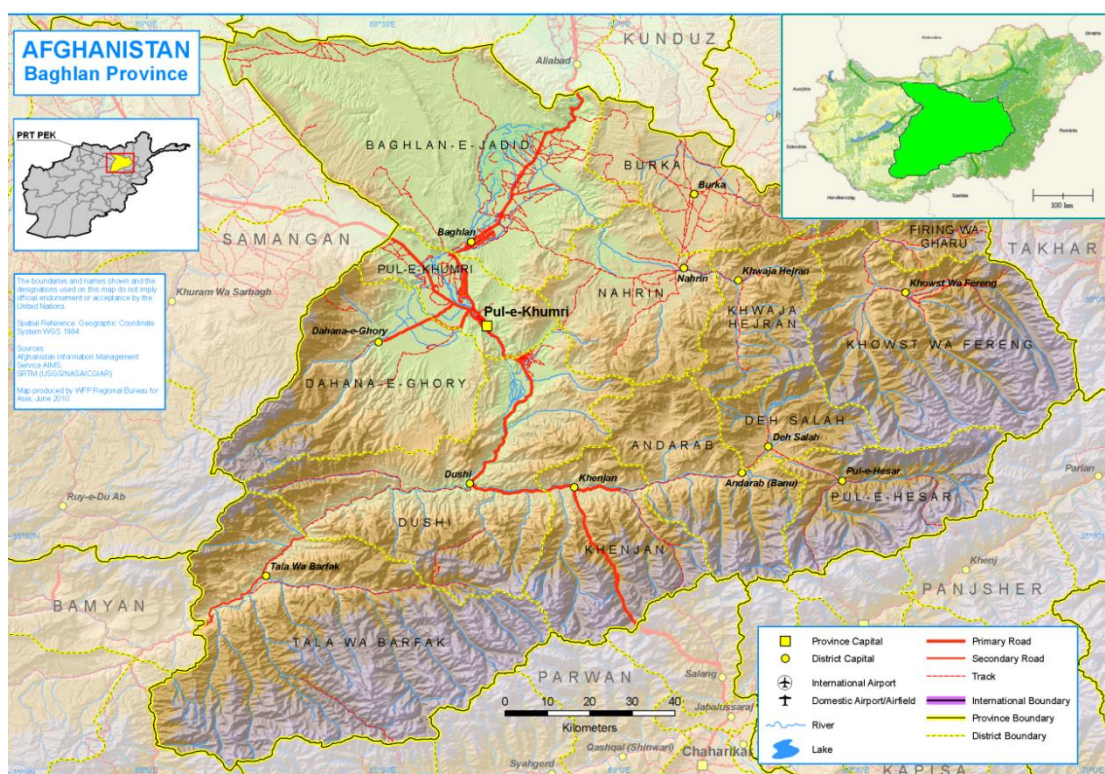
Magyarország Kormányának döntése alapján¹¹⁵ 2006. október 1-én megalakult az MH Tartományi Újjáépítési Csoport, amely a Baghlan tartománybeli Camp Pannónia táborba települt, Pol-e Khomriban. Az MH PRT PEK az ISAF Északi Regionális Parancsnokság (Regional Command North, RC N) műveleti alárendeltségében teljesít szolgálatot; felügyelve egy 21.112 km²-es területet.¹¹⁶

¹¹⁴ Az adatok 2011. febr. 12-iek. in.

http://afghanistan.usaid.gov/en/partnerships/partners_provincial_reconstruction_teams, Letöltve: 2012-10-20

¹¹⁵ Lásd: 2115/2006. (VI. 29.) Kormány határozat

¹¹⁶ Lásd térkép: 3. sz. melléklet, 57. p.

4. ábra: A magyar felelősségi terület

(Összeállította: Bokros Tünde Ibolya, Forrás: World Food Programme, foodsecurityatlas.org, MH CKELMK, 2012)

2012. szeptember 25-től a PRT 13. váltása tevékenykedik Baghlanban, Sipos Antal ezredes vezetése alatt. A szolgálatot teljesítő katonák létszáma 2012-es adatok szerint 107 fő.¹¹⁷ Feladatuk széles spektrumot fed le, melyek három főbb célt szolgálnak: egyrészt a biztonságot, másrészt a fejlesztéseket, harmadrészt a központi kormányzat befolyásának elősegítését.

A PRT-k között különbségek jelentkeznek a tekintetben, hogy melyikre helyezik a nagyobb hangsúlyt. Ez nyilván a felelősségi terület sajátos jellegétől (biztonsági helyzet, infrastrukturális adottságok, földrajzi jellemzők, stb.) és a PRT-t irányító nemzet anyagi ráfordításának mértékétől is függ. Alapvetően tevékenységi körükbe tartozik az őrzés-védelem, rendfenntartás, a civil környezet és helyi lakosság bizalmának elnyerése, információgyűjtés, szállítmánykísérés, -biztosítás, az Afgán Nemzeti Hadsereg (ANA) felkészítésében való részvétel, az Afgán Rendőrség (ANP) részére tanácsadás nyújtása. Tehát összességében a biztonsági szektor reformjának folyamatában töltenek be feladatokat. Természetesen nagy hangsúly he-

¹¹⁷ 2012. 10. 24-i adatok alapján, Honvédelmi Minisztérium, Magyar Honvédség Műveletei és Doktrinális Központ, Korlátozottan elérhető: <https://www.parbeszed.hm.gov.hu/CookieAuth.dll?GetLogon?curl=Z2F&reason=0&formdir=11>

lyeződik az újjáépítésre, a humanitárius segítségnyújtásra is, melyhez pénzügyi alapot kormányzati források és egyéb alternatív források biztosítanak.¹¹⁸

A munkához szervesen hozzákapcsolódik az afgán ügynökségekkel és a műveleti területen található egyéb nemzetközi szervezetekkel, valamint az Afganisztánban jelenlévő magyar NGO-kal (Baptista Szeretetszolgálat, Magyar Református Szeretetszolgálat, Magyar Ökumenikus Segélyszervezet) való együttműködés és kapcsolatépítés. A PRT fejlesztési prioritásai az oktatás, az egészségügy és az infrastruktúra területeire terjednek ki. Ezek a projektek a PRT alapító okiratában foglaltaknak megfelelően segítik a kormányzat működését, az emberi jogok érvényesülését, a nők helyzetének javítását.

A PRT PEK ezred jogállású, ideiglenesen létrehozott katonai szervezet, amely az MH Összhaderőnemi Parancsnokság parancsnokának alárendeltségébe tartozik. Szervezeti struktúrájában az S-9 részlegen¹¹⁹ belül helyezkednek el a CIMIC és PSYOPS (Psychological Operations, Lélektani műveletek) képességek és az LT-k (Liaison Team, összekötő csoportok). A feladatok a következőképpen oszlanak meg közöttük: CIMIC feladat az elemzések és értékelések készítése, melyek a kontingens fejlesztési feladatainak alapját adják. Ezek lehetnek közép, illetve hosszú távú projektek. E tevékenységek során figyelembe veszik az ENSZ millenniumi céljait, az afgán nemzeti fejlesztési és ezen belül a tartományi fejlesztési terv előírásait.¹²⁰ Támogatják a civil szakértőket, bevonják a munkába az Vidékfejlesztési Minisztériumot, a USAID-et és a IRM-et (Nemzetközi Oktatási Központ). Kapcsolatot alakítanak ki az afgán kormányzati szervekkel, törzsi és vallási vezetőkkel. Feladatuk még az általános és katonai információszerzés, a terület értékelése és adatbázisok létrehozása, fejlesztése. Az LT ezt a munkát szervesen kiegészíti, lényegében ők végzik a tárgyalásokat a táboron belül és a helyszínen, tehát az ő feladatuk a kapcsolattartás. Ezeken túlmenően demonstrálják a magyar, illetve NATO jelenlétet folyamatos járőrözések formájában. A PSYOPS ez utóbbi feladatba kapcsolódik be, ezen kívül a médiával és a társadalom tájékoztatásával foglalkozik.

¹¹⁸ Ide tartozik az amerikai USAID (United States Agency for International Development), a CERP (Commander's Emergency Response Program), valamint két német támogatási alap; a KwF (Kärntner Wirtschaftsförderungs Fonds) és a BMZ (Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung).

¹¹⁹ Zászlóalj szintű képességet jelöl.

¹²⁰ Katonasuli: <http://www.katonasuli.hu/cikk/333/mh-tartomanyi-ujjaepitesi-csoport-%28mh-prt%29>
2011.02.17. Letöltve: 2012-10-21

Az AJP-09 Doktrína a CIMIC állomány alapvető feladataként jelöli meg a parancsnok támogatását a műveletek során, melyet a hatékony civil-katonai kapcsolatok kialakításával lehet elérni. A civil testületekkel való együttműködést hat tevékenység határozza meg:

- **Kommunikáció:** minden szinten állandó kommunikációra kell törekedni. Ennek érdekében a parancsnok rendszeres kapcsolatot tart fenn a helyi politikai vezetőkkel, a mandátummal rendelkező nemzetközi szervezetek és a fontosabb nem-kormányzati szervezetek vezetőivel, továbbá összekötő tisztek kerülnek kitelepítésre, vagyis az LT.
- **Információcsere:** a CIMIC egyik funkciója. A civil forrásból nyert információk gyakran a művelet sikerességének szempontjából is döntő fontosságúak lehetnek.
- **Koordináció:** nemcsak hadszíntéri szinten kell törekedni a tevékenységek folyamatok koordinációjára az egyes alakulatok között, hanem a konfliktusban érintett valamennyi szereplő tekintetében is. A megegyező hosszú távú civil és a katonai célkitűzések fenntartása szempontjából ez alapvető követelmény.

Alapvető CIMIC feladat a nemzetközi szervezetekkel és nem-kormányzati szervezetekkel való együttműködés is, bár az interoperabilitásra való hajlandóság csekélynek mondható. Sok NGO éppen a biztonságukat féltve nem kíván kapcsolatot létesíteni a katonákkal, mert úgy gondolják, ellenszenvet váltana ki az afgánokból. Másik okuk a kapcsolat hanyagolására, hogy tartanak a túlzott katonai befolyástól. Ennek ellenére vannak együttműködésre hajlandó partnerek. Az Ökomenikus Segélyszervezettel például igen jó viszonyt sikerült kialakítani, akikkel közös projektet is létrehozta már. Bevált módszer, hogy vezető ügynökségeket jelölnek ki a nemzetközi és nem-kormányzati szervezetekkel történő kapcsolat hatékonyabbá tételének érdekében. Ezek az ügynökségek aztán a CIMIC-el együtt fogják elvégezni a beérkező nemzetközi szervezetek, (amennyiben van ilyen), az ideiglenes kormányzó testületek és a NATO erők felelősségi területeinek koordinációját. Ilyen vezető szervezet például az UNAMA. „Az UNAMA-val szinte napi szintű volt a kapcsolat, rendszeresen jártak a táborba is. A USAID-el olyan jó volt az együttműködés, hogy az ő tervezett projektjeiket (az arra való jelentkezést) a mi LT-jeinken keresztül gondolták propagálni, ill. ha nekünk volt szükségünk valamilyen információra és ők esetleg rendelkeztek vele, akkor megadták nekünk.”¹²¹ A műveletek koordinációját tehát nehezíti, hogy a kisebb NGO-k kevésbé lehet megszólítani.

¹²¹ Az interjút lásd: 6. sz. melléklet, 64-66. p.

- **Segítő egyezmények:** az együttműködéshez szükséges formális egyezmények vagy megegyezési megállapodások (MoU) megalkotásában a CIMIC törzs működik közre.
- **Civil-katonai együttműködési tevékenységek végrehajtása:** konfliktushelyzetben a helyi lakosság létfenntartását kielégítő körülmények károsodhatnak. Amennyiben a felhasználható forrásokban keletkezett űrt a mandátummal rendelkező hatóságok vagy nemzetközi szervezetek ideiglenesen nem tudják pótolni, úgy azt a CIMIC csoportja tölti be a rendelkezésére álló erőforrásokkal, felszerelésekkel. Ugyanakkor törekedni kell e feladatok megfelelő hatóságoknak történő átadására, az átadási terv keretén belül.

A magyar kontingens fejlesztéseire jellemző, hogy főként alacsony költségvetésűek és gyors hatású projektekre korlátozódnak: generátorok üzembe helyezése, sátrak, védőfalak felállítása, iskolai eszközök biztosítása, stb.

2006 óta folytatott tevékenységük során számos középtávú, strukturális projektet is megvalósítottak. Iskolákat építettek-, újíttak fel, orvosi rendelőket hoztak létre, hidakat, vízierőműveket állítottak a tartományban élők szolgálatába, több mint negyven kutat fúrtak, ezzel is javítva a helyi lakosság életkörülményein. Ezekkel a projektekkel a helyiek igényeit rövid idő alatt orvosolni lehet, ami hozzájárulhat a kontingens pozitív megítéléséhez. Erre ráhúzható az úgynevezett „win the hearts and minds” filozófia, vagyis, ha a szíveket megnyerjük, azzal elméket is sikerülni fog. A projektek kivitelezéséről és a CIMIC működéséről Hetzmann Diána századossal készítettem interjút, aki a PRT 9. váltásával teljesített szolgálatot Afganisztánban. (Az interjút lásd: 6. sz. melléklet.) Feladatuk elsősorban a civilekkel való kapcsolattartás volt, mely kétirányúan működött. „Volt olyan, hogy a helyiek jöttek el hozzánk a táborba, effektíve ők keresték fel az ISAF-et. Ilyenkor az S-9 részleg volt az, aki kiment a tárgyalást lebonyolítani.” A tárgyalások a PRT táboron kívül, a biztonsági zónán belül elhelyezett CIMIC- házban zajlanak, itt fogadják az embereket.¹²² A százados elmondta, jelenlétük már megszokott az ott élők számára: „akik eljöttek, azok már tudták, hogy a CIMIC-et keresik, teljesen „képben voltak”...” A magyar katonákról kialakult kép nagyon pozitív az afgánok szemében, „ami kritikaként megfogalmazódik a magyarok felé, az inkább a forráshiány (tehát

¹²² A CIMIC rendszer hatékonyságát növelik a CIMIC központok (vagy CIMIC- ház), melyeket minden parancsnoksági szinten létrehozunk. Ez egy olyan kontaktpont, ahol a katonaszemélyek és a polgári szervezetek képviselői, valamint a helyi lakosok találkozhatnak, kölcsönösen kifejtethetik álláspontjukat, vagy segítséget igényelhetnek. Ezeken a létesítményeken keresztül folyik a kapcsolattartás a művelési területen. A központok működtetése már a kezdetekben olyan kapcsolódási pontot jelent, ahova bizalommal fordulnak az érintett személyek, megteremtve a kellő mértékű információáramlást. in. AJP-09, 2005, 5. fejezet, 503.

a pénzhiány)”. Arra is figyelemmel kell lenni a projektek tervezésekor, hogy megfelelő arányú legyen a fejlesztés, az adományok elosztása az egyes járások között. Ezt Afganisztán valási, etnikai megosztottsága teszi szükségessé, nehogy az aránytalan elosztás felerősítse az etnikai konfrontációt.¹²³

Az MH CKELMK parancsnoka a projektekkel kapcsolatban azt fejtette, hogy azok is tevékenységük részét képezik, ám inkább szükséges rosszként lehet rá tekinteni: „hátulütője, hogy a CIMIC-eseket azonnal azzal fogják azonosítani, hogy lehet segélyeket kérni.”¹²⁴ Vagyis az afganisztáni különleges helyzetből adódóan nem lehet klasszikus CIMIC tevékenységet végezni. A segélyszervezetek gyakran nem akarnak, vagy a csökkenő biztonsági helyzet miatt nem tudnak jelen lenni a műveleti területen, ezért azok feladatai is gyakran a CIMIC részlegre hárulnak. Ennek keretében humanitárius akciókra, vagy kárpótlási feladatokra is sor kerülhet. Például a 2011. december 24-i bányarobbanás¹²⁵ során az afgán kormányzati szervek kérésére a magyar PRT CIMIC és PSYOPS részlege humanitárius feladatokat látott el. A szerencsétlenségben elhunytak családjai számára gyorssegélyt osztottak ki, továbbá a helyi kórház részére kötszerekből, orvosi műszerekből álló csomagokat. A feladatot a PRT gyorsreagálási alegysége, a CIMIC-PSYOPS (S-9) területileg illetékes összekötő csoportjával együtt hajtotta végre. Ezen keresztül megvalósulni látszik a CIMIC két alaprendeltetése is: egyrészt a GO-kal szoros együttműködés és kapcsolat, másrészt a civil környezet támogatása.

Hasonlóan azonnali beavatkozást igénylő feladatot jelentenek a természeti katasztrófák is. Afganisztánban a téli évszak beköszönte és a téli időszak utáni árvíz okozza a legtöbb problémát. Az ezekre való felkészülés is a CIMIC csoportra hárul. Az ázsiai országban a földrengések is gyakoriak; a szeizmikus aktivitás az északkeleti részen a legmagasabb. Itt évente 5-3 alkalommal mozdul meg a föld. 2008-ban például a magyar felelősségi területen, Baghlan tartományban, történt egy nagyobb erősségű, a Richter-skála szerint 5,9-es földrengés.¹²⁶ Ez az úgynevezett MAHE (Military Assistance in Humanitarian Emergencies, Katonai Segítségnyújtás a Humanitárius veszélyhelyzetekben) körébe tartozó feladatok közé illeszthető. Közös szövetségi katonai erőforrások is kitelepülhetnek az Észak- Atlanti Tanács döntése alapján.

¹²³ Afganisztán lakossága 99%-ban muzulmán hitű, melyből 84% szunnita és 15% síita. Lakosságát afgán (pastun), tadzsik, üzbég, hazara, csarajmak, türkmén, továbbá kisebb türk (kírgíz, karakalpak, qizil-bas stb.), iráni (ormuri, paracsi) és a pastunokkal rokon keletiráni (mundzsani, wakhi, sugnani, iszkashimi, jazgulami, roshani, wartang) népcsoportok alkotják. in. Baghlan tartomány CIMIC kézikönyve, MH ÖHP, 2010, 29. és 31. p.

¹²⁴ 6. sz. melléklet, 68-69. p.

¹²⁵ Nahrin járás chenaraki szénbányájában metángáz okozta fulladás következtében veszítette életét tizenegy bányász. Honvédelem.hu: <http://www.honvedelem.hu/cikk/29651> Letöltve: 2012-10-24

¹²⁶ Baghlan tartomány CIMIC kézikönyve, MH ÖHP, 2010, 23. p.

Az V. cikkely vagy nem V. cikkely szerinti műveletek során humanitárius veszélyhelyzet kezelésére is sor kerülhet. Sürgős reagálást megkívánó helyzetekben nem az ENSZ és a fogadó nemzet teszi meg a szükséges lépéseket, hanem a Szövetséges Erők. E feladatokat a NAC által jóváhagyott OPLAN szerint látják el, felhasználva az erre elkülönített katonai erőforrásokat.

Tehát összegezve a műveletek alatti stádiumban kezdődik meg a szorosabb együttműködés a polgári hatóságokkal és fontosabb szervezetekkel; folyamatos értékelések készülnek a helyi lakosság szükségleteiről, az újonnan megjelenő és a műveleti területről távozó, valamint a jelen lévő szervezetekről.

A feladatok átadásával és felfüggesztésével kapcsolatos terveket is ebben az időszakban készítik el. Az erők fokozatos kivonása járulékos feladatokhoz kötődnek, melyek a polgári feladatok teljes átadása köré csoportosulnak.

Értékelés: az összes tevékenység alapja a folyamatos értékelés. Ezeket a későbbiekben fel lehet használni akár újabb műveleti terv megalkotásakor, akár külszolgálatra készülő katonák felkészítése során. Továbbá ezek alapján a misszió sikerességének mértéke is megállapíthatóvá válik.

Az átmeneti időszak:

Ahogy a terület lassan stabilizálódik, az átmeneti stádium feladatai kerülnek végrehajtásra. A polgári hatóságokat fel kell készíteni az önálló működésre; átadásra kerülnek mindazon polgári feladatok, melyeket a katonai erők ideiglenesen átvettek, vagy felügyeltek. Ahogy a működési terület egyre szűkül, a katonai erők száma folyamatos csökkenésnek indul.

A CIMIC állománya is beszünteti minden tevékenységét, amelyek az instabil környezetben kialakult hiányosságok betöltését szolgálták. Afganisztán esetében éppen ez az utolsó fázis van folyamatban, ám információk hiányában ennek alakulásáról jelen dolgozatban nem tudok kitérni.

Az eddig megvalósításra került projektekkal kapcsolatban Szilágyi Csaba ezredes úgy nyilatkozott, a PRT ellátta feladatát. „Én úgy gondolom, hogy a rendelkezésre álló erőforrásokat jól használtuk ki, végeztünk látható fejlesztéseket - nyilván nem olyan arányban, mint más nemzetek felelősségében álló tartományok esetében,- ezért kellenek a donor-országok. Ugyanakkor szerencsés, hogy az elmúlt egy, másfél évben, amikor zajlottak a műveletek a Baghlan és Kunduz közötti területen, - mint kiemelt fontosságú területen,- megjelentek az

amerikaiak, a németek és így olyan büdzsé áll rendelkezésre, olyan erőforrások kerültek mozgósításra, hogy egyre látványosabb a fejlődés a tartományban.”¹²⁷

A civil-katonai kapcsolatok tevékenységének spektruma igen széles. Az általános együttműködésen és kapcsolattartáson kívül, számos kapcsolódó aspektusa van. Ezeket az MC 411, CIMIC NATO irányelvei dokumentum is tartalmazza,¹²⁸ három ilyen tevékenységet sorolva föl.

Polgári veszélyhelyzeti tervezés (Civil Emergency Planning, CEP)

Általános rendeltetése a hazai lakosság védelme és támogatása katasztrófa vagy háború esetén. Az V. cikkely és a nem V. cikkely szerinti műveletek esetében a reagáló képesség az a fő tulajdonság, melynek érvényesülnie kell az előkészületek megtervezésekor, a polgári támogatás koordinációja során.

Katonai Segítségnyújtás a Humanitárius veszélyhelyzetekben (Military Assistance in Humanitarian Emergencies, MAHE)

Alapvetően polgári veszélyhelyzeti válságok kezelését és katasztrófa elhárítást foglal magába, melynek keretében a polgári hatóságok támogatására kerül sor. Közös szövetségi katonai erőforrások is kitelepülhetnek az Észak- Atlanti Tanács döntése alapján. Az V. cikkely vagy nem V. cikkely szerinti műveletek során humanitárius veszélyhelyzet kezelésére is sor kerülhet. Sürgős reagálást megkívánó helyzetekben nem az ENSZ és a fogadó nemzet teszi meg a szükséges lépéseket, hanem a Szövetséges Erők. E feladatokat a NAC által jóváhagyott OPLAN szerint látják el, felhasználva az erre elkülönített katonai erőforrásokat.

Fogadó Nemzeti Támogatás (Host Nation Support, HNS)

Ez a tevékenység anyagi, infrastrukturális, ill. egyéb szolgáltatás jellegű támogatást jelent, a fogadó ország kormánya, a NATO parancsnok és/vagy küldő nemzet közötti megállapodásoknak megfelelően. A HNS teremti meg az erők biztonságos bevonulását a műveleti területre, melynek értelmében biztosítja a területet és a csapatmozgásokat. A CIMIC-et azért alkalmazzák, hogy megkönnyítse a külföldi erők fenntartásához

¹²⁷ Lásd: 6. sz. melléklet, 70. p.

¹²⁸ MC 411/1 A polgári-katonai együttműködés NATO katonai irányelvei, 2001, 2. rész, 5.

és visszatelepítéséhez szükséges erőforrások (a külföldi logisztikai erők és anyagi készletek) csökkentését, vagyis a fogadó ország erőforrásainak felhasználását elősegítő intézkedések lebonyolítását.

Az AJP-09 ezeken kívül tartalmaz további CIMIC-el összefüggő tevékenységeket. Az egyik a polgári hatóságok katonai segítése (MACA), amikor meghatározott időtartamra érkeznek nemzeti/nemzetközi erők az adott területre, például katasztrófa elhárítás miatt. Az összekötő munkát ekkor egy polgári hatóság direkt irányítása alatt végzi a CIMIC törzs.

A dokumentumban felsorolt másik kapcsolódó terület a polgári ügyek (Civil Affairs, CA), mely nem NATO fogalom, ám az ehhez kapcsolódó képesség nagyban hozzájárul a NATO műveletek sikeréhez. Tulajdonképpen a civil-katonai tevékenységek olyan határterületének tekinthető, amely a különböző polgári funkciókra alkalmazható szakértelmet biztosítja. Így válik ez a feladat is a CIMIC rendszer részévé. A dokumentum végül a nemzet építést nevezi meg, ami ugyan nem a Nemzetközi Közösség feladata, ám ideiglenes jelleggel mégis belefollyhat abba.

A CIMIC támogató szerepe alapvető és szükséges feltétele a hatékony békeműveleteknek. A műveletek tervezésének folyamatától, a műveleti területen végzett munkáig alkalmazzák képességeiket. Az előbb ismertettek alapján elfogadhatjuk, hogy feladataik az adott viszonyoknak megfelelően, az aktuális környezeti feltételeihez alakulnak. Ebből következik, hogy tevékenységi körük bővíthet, változhat, vagy akár le is redukálódhat. A CIMIC-re úgy is tekinthetünk, mint egy folyamatosan változó, rugalmas, mégis állandó rendszer, amely – a haderő viszonylatából szemlélve, - a háttérben működve tölti be támogató funkcióját.

III. A CIMIC jövője - összegzés

A II. fejezetben leírtak alapján érdemes megvizsgálni azt a kérdést, hogy a Magyar Honvédség afganisztáni szerepvállalása során végzett CIMIC tevékenység mennyire töltötte be funkcióját. Az missziókat megjáró katonák interjúi alapján néhány következtetés levonható. Az első számú funkció, a támogatás lényegében megvalósult, mind a parancsnok tervének, mind a saját erők támogatásának szempontjából. Hetzmann Diána százados beszámolója alapján elmondható, hogy Baghlan tartományban jó vélemény alakult ki a magyar katonákról,

ismerik a CIMIC- házat.¹²⁹ A lakossággal való kapcsolattartás, mint második számú feladat, a műveleti területen megtalálható nemzetközi szervezetek, kormányzati- és nem kormányzati szervezetekkel történő kapcsolat felvételt és együttműködést jelenti. Ennek a területnek a kivitelezésében fellépnek komplikációk. Elsőként a már tárgyalt polgári és civil szféra közötti disszonancia, más részről az afganisztáni biztonsági helyzet instabilitásából adódó polgári feladatok ellehetetlenülése eredményezik a legfőbb problémákat.

A civil környezettel való kapcsolattartás az elmondottak alapján szerves részét képezi az S-9 részleg és azon belül a CIMIC csoport munkájának. Ámde attól kezdve, hogy leszögezzük, a CIMIC nem segélyszervezet, egy súlyos ambivalenciával találjuk szembe magunkat. Ha nem segélyszervezet, akkor miért végeznek fejlesztéseket a területen, miért újítanak fel kórtermeket és még sorolhatnánk? A parancsnok ezzel kapcsolatban hangsúlyozta: semmi képpen nem cél nélküli tevékenységet végeznek. „Amikor az emberek életkörülményein javítunk az adott műveleti területen, akkor az abban is segít, hogy a katonáinkat elfogadják, vagy erők megóvása érdekében: olyan pozitív benyomás, kép alakul ki a helyiekben, hogy ha netán támadás várható katonáink ellen, akkor figyelmeztetnek bennünket.”¹³⁰ Ez tehát a pozitív hozzádés a fejlesztésnek. Ugyanakkor hátrányát is megfogalmazta a parancsnok úr, mégpedig azt, hogy a CIMIC-re kezdenek segélyszervezetként tekinteni a helyiek. Elvárják a különböző felmerülő igények kielégítését, sőt, gyakran magánjellegű igényekkel keresik fel a CIMIC- házat. Ugyan ide sorolható a katasztrófhelyzetek kezelése is. Adott esetben nincs más rendelkezésre álló erő, csak a haderő, azon belül pedig a CIMIC, mint mozgatható elem. (Annak ellenére, hogy nem kifejezett feladata a katasztrófa elhárításában való részvétel.)

Souz Ferenc ezt tökéletesen megfogalmazta számomra, amikor a CIMIC jelentőségéről kérdeztem.¹³¹ „A CIMIC nem adakozik vagy felújít, és még csak nem is segít! Erre vannak segélyszervezetek. A CIMIC a parancsnokot támogatja, az ő szándékát. A civil oldalt figyelembe kell venni.” A helyi lakosság azonban sokszor elfelejti a CIMIC létének eredeti szerepét, szándékát. „Aszimmetrikus hadviselés folyik, helyi konfliktusokba kell beavatkozni, melyből a civil oldal nem elhanyagolható. Figyelembe kell venni a helyiek érdekeit. Tehát elmondható, hogy a misszióban lévő kontingens sokkal érzékenyebb a helyi problémákra. Egy példát mondok: a parancsnokot arról tájékoztatjuk, hogy a területen az a fő probléma, hogy nincs ivóvíz. Ezért került összetűzésbe egymással mondjuk két csoport. Ezen mi esetleg tudunk segíteni; akár odairányítani egy NGO-t. Ez azért fontos, mert ez által az elfogadottsá-

¹²⁹ 6. sz. Melléklet, 64-66. p.

¹³⁰ 6. sz. melléklet, 67-70. p.

¹³¹ 6. sz. melléklet, 71-73. p.

gunk nőhet a műveleti területen, és nem kell tartani a katonáinknak egy esetleges támadástól. Igazából a katonai oldalon nincs is más rajtunk kívül, aki a lakossággal felvenné a kapcsolatot. Ők is nyilván békét szeretnének, és normális körülmények között élni. Úgy gondolom bármely jelen katonai művelet esetén, azzal, hogy a lakosságot megnyerem, lényegében hatsz a vezetőkre is... Én igazából ebben látom a lényegét.” Tehát mindezeket összegezve elmondható, hogy a CIMIC tevékenység a saját erőt támogatja azzal, hogy a civil igényekre reagálva növeli a katonák elfogadottságát. A CIMIC felméri az igényeket, elemzi az összegyűjtött adatokat, kapcsolatba lép a megfelelő segélyszervezetekkel, hogy a fennálló problémát orvosolja. Az én meglátásom szerint abban keletkezhet zavar, amikor meg akarjuk határozni a CIMIC valódi szándékát. Vajon a három fő tevékenység közül – az afganisztáni viszonyokra vetítve – melyik van túlsúlyban? A támogatás, a lakossággal való kapcsolattartás vagy a civil környezet támogatása? Ha folytatjuk a fenti gondolatmenetet, akkor el kell ismernünk, hogy a CIMIC egyik feladatban sem erős. Amikor az erők támogatásáról beszélünk, nem végez hírszerzést, hiszen nem kompromittálódhat. Egyfajta önkéntelen információszerzést végezhet csupán. Projektet megvalósít, de – főként a magyar viszonylatban szemlélve – jelentős változásokat nem képes véghezvinni a területen. Erre részben az anyagi forrás kevés, részben pedig a IO-kal, NGO-kal való kapcsolat nem kielégítő. Katasztrófhelyzetek kezelése alapvetően nem feladata, mégis részt vesz benne. Azonban a CIMIC végzi a koordinációt a műveleti területen tevékenykedő szervezetek között. Demonstrálja a katonai jelenlétet, ezzel együtt a misszióban szolgáló katonák elfogadottságát növeli, figyelemmel kíséri a polgári oldalt, az ott megjelenő szükségleteket. Képességeiket kihasználva bevetetők katasztrófhelyzetek esetén, végezhetnek humanitárius tevékenységet. Tehát részekből tevődik össze az egész, vagyis részfeladataik támogatják a misszió egészét.

A magyar kontingens missziós tapasztalatai alátámasztják katonáink interkulturális kommunikációban való jártasságát. A magyarok mentalitása és hozzáállása a misszióhoz példaértékű. Amint az LT kimegy a PRT táborból, felelőségük azonnal felértékelődik, hiszen képviseli a NATO-t, és az ISAF missziót, ezeken kívül pedig a magyar haderőt. A lakosság számára az a katona, akivel kapcsolatot teremtenek, maga a NATO, vagy (ha éppen felismerik hazánk piros-fehér-zöld sávjait), maga Magyarország. Ezt a fajta jelenlétet és felelősséget kell megértetni a békefenntartókkal, hogy a visszaéléseket, erőszakos megnyilvánulásokat ki lehessen kerülni katonai részről. Ezt figyelembe véve kétség sem fér hozzá, hogy a felkészítésre, a kiképzésre nagy hangsúlyt kell fektetni, melyet a Magyar Honvédség a CKELMK-n ke-

resztül valósít meg. A mellékletben található kérdőív¹³² értékelése alapján megállapítható, hogy a központ a katonák számára olyan képzést biztosít, mely által megérthetik felelősségük megnövekedett szerepét a külszolgálatban adódó feladatok teljesítése során.

Az összekötő tisztek személyének kiválasztása véleményem szerint, speciális feladataikból adódóan, magas fokú körültekintést igényel. Más kultúrát befogadó, eltérő gondolkodásmódú emberek elfogadására képes, megfelelő empátiás készségekkel rendelkező egyének alkalmasak a tevékenységi körükbe tartozó feladatok ellátására.

A civil- katonai együttműködés körében végrehajtható feladatokról azt is fontos megállapítani, hogy nem csak külhoni békeműveletek esetében lehet rájuk igény, hanem határon belül is.

A Magyar Honvédség Összhaderőnemi CIMIC Doktrína¹³³ előszavában olvasható, hogy alkalmazására ország ellen indított fegyveres támadás elhárítása, továbbá katasztrófák következményeinek felszámolása során is szükség lehet, a katasztrófavédelmi szervezetekkel együttműködve. A doktrína tehát az országvédelmmel kapcsolatos CIMIC feladatokat vonatkoztatja a határon túli alkalmazáshoz. Ennek ellenére a honi célú feladatok és lehetőségek kevésbé vannak kidolgozva, pedig azok relevanciáját a 2011-es kolontári vörösiszap katasztrófa is példázza. Erről számolt be Szilágyi Csaba ezredes, amikor a honi területen megvalósuló CIMIC feladatokról kérdeztem: „Megkerestük és megtaláltuk azokat a feladatokat a CIMIC és PSYOPS területén, amelyek országvédelem, vagy katasztrófa helyzet kialakulásánál szóba jöhetnek. Ezek, úgy gondolom a közeljövőben működni is fognak; sőt, a vörösiszap katasztrófát követően, annak felszámolásában részt vevő alakulatok mellett már megjelentek.”¹³⁴ Képességeiket tekintve szakembereik olyan adatforrásokkal rendelkeznek, olyan tudás birtokában vannak, melyek alkalmasak egy adott térség elemzésére. Felmérhetik a biztonságra potenciálisan veszélyt jelentő tényezőket, a társadalmi viszonyokat, a települések között húzódó esetleges konfliktusok forrását.

Humanitárius segítségnyújtás keretén belül végrehajtandó feladatok (katasztrófa elhárítás, a nem harcoló személyek kimenekítése, a humanitárius és a civil lakosságnak történő segítségnyújtás, a nemzeti segítségnyújtás és a lakóhelyük elhagyására kényszerült civil szemé-

¹³² Lásd: 7. sz. melléklet, 76-78. p.

¹³³ MH ÖHP CIMIC Doktrína, Magyar Honvédelmi Minisztérium, Honvéd Vezérkar, Hadművelési és Kiképzési Csoportfőnökség kiadványa, 2004, 7. p.

¹³⁴ 6. sz. melléklet, 69-70. p.

lyekről történő gondoskodás)¹³⁵ végzéséhez szükséges erők, eszközök a honvédségben rendelkezésre állnak, műveleti kidolgozásuk és beintegrálása a képességek közé pedig 2010-ben megkezdődött. A Civil- katonai Lélektani és Műveleti Központ megújulása tehát folyamatban van;¹³⁶ szakembereinek tapasztalatai, képességei számos tekintetben alkalmazhatók a szövetségben belül, külföldön és hazánkban egyaránt.

¹³⁵ MH ÖHP CIMIC Doktrína, Magyar Honvédelmi Minisztérium, Honvéd Vezérkar, Hadműveleti és Kiképzési Csoportfőnökség kiadványa, 2004, 29. p. 337.

¹³⁶ További bővülés várható a központ feladatrendszerében, az információs műveletek tekintetében, melyhez a szakembergárda még kialakítás alatt áll.

Kutatómunkám során olvasott és feldolgozott katonai doktrínák, békeműveletekhez kapcsolódó szakkönyvek, folyóiratok eredményeként az alábbi következtetéseket vontam le:

- A kollektív nemzetközi biztonságot fenyegető veszélyek – különösen fegyveres konfliktus, háborús helyzet – elhárítását béketámogató műveletek keretén belül hatékonyan végzik a nemzetközi szervezetek, melyek alapját képezi az ENSZ normatív rendszere, szabályozása és döntései.
- A műveleteket meghatározó módon befolyásolja az ENSZ Biztonsági Tanácsának döntése, különösen fontos a megfelelő mandátum megléte.
- A nemzetközi műveletek hatékonysága nagymértékben függ a nemzetközi közösség elszántságától és a válság egységes értelmezésétől.
- Az államépítés, konfliktuskezelés napjainkban sem nélkülözheti a katonai erőt, melynek funkciói ezen feladatok betöltéséhez átalakuláson estek és esnek át napjainkban is.
- A műveletek bonyolultabbakká váltak; katonai- rendőri- polgári erők együttműködését szükségelik.
- A katonai erő alkalmazását a hadműveleti formák sajátos egysége alkotja, az a változatosság, melyet a különböző missziók, műveletek megkívánnak.

A civil- katonai együttműködés képességének missziókat megjárt katonákkal, magas szaktudású személyekkel készített interjúk feldolgozása alapján; kiegészülve a rendelkezésre álló kiadványokkal, doktrínákkal, az alábbi következtetéseket vontam le:

- A civil- katonai együttműködés katonai szervezetben betöltött funkciójának növekvő súlyát az is bizonyítja, hogy a frissen kimunkált 2012-es Nemzeti Biztonsági Stratégiába is bevették, kiemelve annak jelentős szerepét a nemzetközi műveletek keretében zajló válságkezelésben.¹³⁷
- A CIMIC hozzájárul a tartós stabilitás feltételeinek megteremtéséhez.
- Ideiglenesen átvállalja a polgári feladatokat; humanitárius akciókat hajt végre, katasztrofá elhárítási feladatokban vesz részt, fejlesztéseket végez a műveleti területen.

¹³⁷ Nemzeti Biztonsági Stratégia, 1035/2012. (II. 21.) Korm.határozata, 2012, 46. pont

- Hozzájárul a saját erők biztonságához a katonai jelenlét demonstrálásával, a lakossággal kialakított kapcsolatai révén hozzá eljuttatott információkkal.
- Kapcsolatot épít ki a helyi lakossággal, kormányzati- nem kormányzati szervezetekkel, mely alapvetőek a parancsnoki terv támogatása érdekében történik.
- Szerteágazó feladatok a nemzetközi békeműveletek esetében egy komplex rendszer köré csoportosulnak: a misszió sikerének eléréséhez.
- Rugalmas szervezeti felépítésének köszönhetően bárhol, bármikor rendelkezésre állnak; kialakított képességei, speciálisan felkészített állománya a konfliktus bármely szakaszában igénybe vehető, használható, akár a belbiztonság¹³⁸ tekintetében.

Budapest, 2012. november -n

(Bokros Tünde)

Mellékletek:

1. számú melléklet: Boutros-Ghali békeprogramja (1 oldal).....	56
2. számú melléklet: Brahimi-jelentés (1 oldal).....	57
3. számú melléklet: ISAF regionális parancsnokságok és PRT-k (2012. október. 8.) (1 oldal).....	58
4. számú melléklet: A CIMIC törzs szervezete és kapcsolódási pontjai (2 oldal)	59
5. számú melléklet: A CIMIC a NATO döntéshozatali folyamatában (4 oldal).....	61
6. számú melléklet: Interjúk (12 oldal).....	65
7. számú melléklet: MH PRT-13 kérdőív kiértékelése (2 oldal).....	77
8. számú melléklet: Kérdőív – HUN PRT 13 (2 oldal).....	79

¹³⁸ A szó általam használt értelmezésben a belbiztonság nincs összefüggésben a hírszerzéssel. A társadalmi feszültségek által a belső biztonságra gyakorolt negatív hatásokat értem alatta.

Boutros-Ghali békeprogramja¹³⁹

Boutros Ghali

A békeprogram célja a preventív diplomácia, a béketeremtés és a békefenntartás meglévő képességeinek fejlesztése volt. Ezeken a tevékenységeken keresztül kerültek levezetésre a főbb feladatok. Az elemzésben szerepel, hogy az ENSZ olyan világszervezet, melynek tagjait szuverén államok alkotják, valamint, hogy alapvető feladata a nemzetközi béke és biztonság fenntartása. Előrelépés, hogy a konfliktusok mélyebb rétegeiben húzódó okok megszüntetését is célul tűzik ki; tehát a gazdasági egyenlőtlenségek és szociális igazságtalanságok, valamint politikai elnyomás elleni fellépést. A főtitkár négy fő tevékenységi területet nevez meg: a preventív diplomáciát, amely a konfliktus kialakulása előtt keresi a viták megoldását; a béketeremtést és a békefenntartást, melyek a konfliktusok megfékezését és a béke megőrzését végzik; és a békeépítést, amely konfliktust követő tevékenység. Utóbbi célja, hogy a béke megteremtéséért munkálkodó szervezetekkel együttműködve akadályozzák meg az erőszak kiújulását.

A hidegháború során az ENSZ nem tölthette be az Alapokmányban lefektetett elveket és elhatározásokat, mivel a megvalósítást vétők akadályozták meg. Minden akció a VI. fejezetre volt korlátozva, amely a „Viszályok békés rendezése” címet viseli. Tehát szó sem volt ekkor még békekikényszerítésről. 1990 májusától ez az akadályozó tényező megszűnt, így attól kezdve a folyamatosan érkező igényekre a szervezet már megfelelően tudott reagálni. Boutros-Ghali álláspontja szerint minden embernek és csoportoknak „nemzetközi jogaik” vannak, mely jogok az „általános emberi jogokból erednek”. Ezzel magyarázható az ENSZ jogosultsága a beavatkozásra ott, ahol ezeket a jogokat megsértik.¹⁴⁰ A katonai intervenciók jogszerűségét az Alapokmány VII. fejezete biztosítja, melynek értelmében nem szükséges az érintett felek mindegyikének beleegyezése, a pártatlanság sem feltétlen követelmény és az erőszakos eszközök alkalmazása is megengedett.

¹³⁹ Boutros Boutros-Ghali: An Agenda for Peace, New York, 1992.,
http://www.menszt.hu/a_tarsasagrol/publikaciok

¹⁴⁰ Háborún kívüli katonai akciók (OOTW), Honvéd Vezérkar – Euro- Atlanti integrációs munkacsoport, Budapest, 349.p.

Brahimi-jelentés¹⁴¹

Összességében húsz pontban állították össze az ajánlásokat, négy rendezési elv szerint. Első a békeműveletek stratégiai, doktrinális és döntéshozatali tartalmaira vonatkozik; a második az ENSZ erők gyors és hatékony kitelepítésével; a harmadik a békefenntartó műveletek tervezésére és támogatására irányuló főparancsnoki szintű erőforrásaival és struktúrájával foglalkozik. Ajánásaik negyedik területe a békeműveletek és az információs korszak köré szerveződik. Az általam leglényegesebbnek tartott ajánlások:

- tényfeltáró missziók szorgalmazása a rövidtávú válságmegelőzés részeként;
- az ENSZ békefenntartás a helyi pártok megegyezésén, a pártatlanságon és erő kizárólag önvédelmi célú alkalmazásán nyugszik;
- világos, hiteles mandátum kialakítása;
- a megállapodások nyugodjanak olyan alapvető normákon, mint az emberi jogok;
- az ENSZ BT minden határozatát tervezetként kell kezelni mindaddig, amíg a tagországok fel nem ajánlják katonai erőforrásaikat. A mandátumot tehát össze kell kapcsolni az erőforrásokkal;
- információs és stratégiai elemző egységek létrehozása;
- a mandátumnak meg kell határoznia az erő alkalmazásának eseteit;
- az erőszakos provokátorok ellen hatékony védelmet kell kiépíteni;
- potenciálisan veszélyes helyzetekben az ENSZ BT mandátumának tükröznie kell, hogy a békefenntartó műveleteknek szüksége van az erők egységesítésére;
- az erők egyszeri kitelepítése;
- a mandátumban foglaltak teljes körű végrehajtása;
- erők önvédelemre való képessége (saját csapatok, a misszió egyéb komponenseinek és a mandátum védelme);
- a fegyveres erő alkalmazásának szabályai (RoE).

¹⁴¹ United Nations Informational Centres: http://unic.or.jp/security_co/pdf/a_55_305_e.pdf Letöltve: 2012-10-04 (A melléklet a használt forrás felhasználásával, a szerző fordítása alapján került megírásra.)

ISAF regionális parancsnokságok és PRT-k (2012. október. 8.)

(Forrás: <http://www.isaf.nato.int/troop-numbers-and-contributions/index.php>, Letöltve: 2012-10-04)

A CIMIC törzs szervezete, kapcsolódási pontjai

A NATO parancsnokságokon a hadműveleti szintű törzsekben általában a J9 főnökség (Civil-katonai kapcsolatok) foglalkozik a civil-katonai együttműködés kérdéseivel, azonban a tevékenységet közvetlenül a J3 főnökség (hadművelet) felügyeli. Alacsonyabb szintű törzsekben a G5 részleg (CIMIC) a végzi a civil-katonai együttműködési munkát, de itt is a G3 (hadművelet) részleg koordinálásával.¹⁴² A CIMIC törzs az ÖHT-n vagy regionális szinten koordinálja a CIMIC tevékenységet, támogatja a helyi hatóságokat és szervezeteket a saját művelet sikerességének veszélyeztetése nélkül, és a katonai tervnek, illetve a katonai művelet valós lefolyásának megfelelően egyre nagyobb felelősséget ruház át a megfelelő polgári testületekre.

A CIMIC törzs feladata, hogy támogassa a parancsnok tervét, melynek részeként speciális értékeléseket készít, kapcsolatot tart a műveleti területen lévő helyi és nemzetközi civil, illetve kormányzati és nem kormányzati szervekkel (szervezetekkel), kezeli a nem katonai jellegű (nem harci) feladatok megoldását. A műveleti tervnek – vagy a katonai művelet valós lefolyásának – megfelelően arra törekszik, hogy minél több feladatot átruházzon a helyi társadalmi szervekre, szervezetekre, felkészítse azokat a katonai erő kivonulása utáni önálló működésre. A feladatok sokfélesége folytán a CIMIC törzsi elemeken kívül funkcionális szakértők (szakértői csoportok) és speciális CIMIC alegységek (erőforrások) telepítésére is szükség lehet.¹⁴³

A CIMIC erők működésüket tekintve általában az ÖHT-n belül – a katonai feladatnak megfelelően – regionális szinten helyezkednek el, a Szárazföldi Komponens Parancsnok Művelet Irányítása alárendeltségében.¹⁴⁴ Működhetnek önállóan (G5), vagy a hadműveleti részlegbe (G3) integrálva. Önálló működés esetén is együtt kell működniük a törzs többi részlegével. Az ÖHT-n való működéshez – a katonai művelet terve szerint – nemzeti szintű CIMIC képességek vannak előírva. A CIMIC erők (erőforrások) az összhaderőnemi hadműveleti területen vagy NATO Körzetben települhetnek egy nemzeti kontingens részeként, és vagy egy Összhaderőnemi Kötelék parancsnok, vagy egy szárazföldi komponens parancsnok hadműve-

¹⁴² Szövetséges Összhaderőnemi Doktrína, AJP – 01 (B), 2000, 20. fejezet, V. rész, 2014, 2015. a.

¹⁴³ AJP-09, 2000, I. fej. 110.

¹⁴⁴ AJP-09, 2000, I. fej. 110. a

leti irányítása alatt kerülhetnek alkalmazásra. Az utolsó esetben összetétele nemzeti és multinacionális is lehet. Egy csoport állhat parancsnokságból, törzs századból, valamint civil-katonai támogató századokból.¹⁴⁵ Tevékenységüket a TTP –k alapján végzik, melyek tapasztalatokon alapuló technikákat, módszereket, alkalmazási szabályokat tartalmaznak. Ezek alapján készítik fel a misszióba készülő egységeket. Az AJP-09 a CIMC csoport elsődleges feladatának a javaslattételt rendeli a parancsnok műveleti céljainak megvalósításának támogatása céljából.¹⁴⁶

Funkcionális specialistákra szakértelmükért tarthatnak igényt a műveleti terület bármely tevékenységének támogatására. A funkcionális szakértők állománya a műveleti területen azonnal bevezethető, és mindaddig rendelkezésre állnak, amíg speciális szakfeladatukat végrehajtják. A szakértők civil és katonai személyek egyaránt lehetnek. Tevékenységük jogi hátterét a küldő ország jogi szabályozója teremti meg. A CIMIC csoport munkáját kiegészíti a közigazgatás, infrastruktúra, humanitárius ügyek, kulturális ügyek, gazdaság- és kereskedelem területein.¹⁴⁷ A környezet változatossága miatt, a CIMIC rendszernek rugalmasnak kell lennie. Azért, hogy a felmerülő problémákra a leghatékonyabban tudjon reagálni úgy, hogy a polgári életbe a lehető legcsekélyebb mértékben avatkozzon be, megfelelő szakembergárdát kell összeállítani. Ebből a stábból egy összekötő tisztet kell akkreditálni az ügynökségek és civil szervezetek felé, hogy a kapcsolattartás ezzel is hatékonyabbá váljon.

¹⁴⁵ MC 411/1, 2000, V. rész, 2015. b.

¹⁴⁶ AJP-09, 2000, 5. fej. 501.

¹⁴⁷ A CIMIC alapjai, MH Civil- katonai Együttműködési és Lélektani Központ kiadványa, 2005, 2.3.2.

A CIMIC a NATO döntéshozatali folyamatában

A polgári környezetet meghatározó tényezők befolyással vannak a NATO műveleteire, és az azokhoz kapcsolódó törzsmunkára. A CIMIC jelenléte a tervezési csoportban ezért nélkülözhetetlen. Minden szintű műveleti tervezésre hatást gyakorol a civil környezet, ezért a CIMIC törzsnek minden törzsi elemmel együtt kell működnie, hogy a szükséges információkat biztosítsa a megfelelő döntések meghozatalához. A NATO Hadműveleti Tervezési Folyamatába¹⁴⁸ (OPP) teljes körűen bekapcsolódik a CIMIC tervezés. A CIMIC NATO műveletek támogatásáról szóló tervezetet a NATO CIMIC Funkcionális Tervezési Útmutató¹⁴⁹ (FPG) fogalmazza meg. A katonaság és a civil szervezetek és ügynökségek közötti együttműködés már az erők kitelepítését megelőzően megkezdődik, és a műveletek során, majd azt követően is folyamatosan működik. Ez a kapcsolatépítés mind az ÖHT-n belül és azon kívül is megvalósul, a parancsnokság minden szintjén, a tervezési folyamat idején.¹⁵⁰ A hadműveleti szintű tervezési folyamatról az FPG nyilatkozik részletesebben.

Öt tervezési fázison keresztül valósul meg a CIMIC hadműveleti tervbe való beépülése.

1. Előkészítési stádium

Ekkor a CIMIC tervező, (aki a Közös Műveleti Tervező Csoport¹⁵¹ (JOPG) része, elkészíti az értékelést a civil környezetről. A megállapított adatok a törzs segítségére lesznek a tervezéskor. Ez a mellékletben a „Format for a Civil JOA Assessment” nevet fogja viselni. Ennek eredménye képezi majd a Teljes CIMIC Értékelést¹⁵² (FCE), mely szintén a mellékletben fog szerepelni.¹⁵³ Ezek az előkészületek a további tervezési folyamat alapjául szolgálnak.

2. A tájékozódás stádiuma

A tájékozódás szakaszában a misszió minden civil-katonai vonatkozású aspektusát érintő értékelés készül, alapjául szolgálva a parancsnok Tervezési Útmutatójának¹⁵⁴ (PG). Ez az ér-

¹⁴⁸ Operational Planning Process

¹⁴⁹ NATO CIMIC Functional Planning Guide

¹⁵⁰ CIMIC Functional Planning Guide, márc. 2, 4.

¹⁵¹ Joint Operation Planning Group

¹⁵² Full CIMIC Estimate

¹⁵³ Format for the Full CIMIC Estimate

¹⁵⁴ Planning Guide

tékelés a kezdeti CIMIC erők megtervezéséhez, valamint a lehetséges feladatok meghatározásához is hozzájárulhat.

Következzen a misszió-elemzés, vagy ahogyan az FPG-ben szerepel, analízis, irányainak bemutatása a CIMIC FPG vonatkozó része alapján:

a) Helyzetjelentés és magasabb parancsnoki szándék:

Ezek a nyilatkozatok kerülnek rögzítésre az iránymutatásokat követően, melyek összhangban vannak egymással.

b) Korlátozások:

Minden alapvető politikai, kulturális és szociális tényezőt rögzítenek, melyek a misszióra hatással lehetnek. A tájékozódás stádiuma idején alakul ki szoros koordináció a hadműveleti tervet készítők között, az információs műveletek fejlesztésének érdekében.

c) Feltételezések:

A feltételezések feltárása során, minden olyan tényezőről, amelyek bekövetkezése valószínűsíthető, tehát reális elképzelésnek minősül a fennálló körülmények között, itt van lefektetve. Mindezek addig alkotják a tervezet részét, amíg igazolhatóan meg nem cáfolják annak valószínűségét.

d) A gyengeségek kiaknázása:

Ez, az elsőre nehezen értelmezhető elem, igen bravúrosan hasznosítja a negatív nézőpontokat. Lényege, hogy a CIMIC tevékenység során előforduló szituációkat egy ellenkező nézőpontból vizsgálják meg. Ily módon sikerülhet feltárni a siker elérését gyengítő körülményeket, gátló elemeket.

e) „Centres of Gravity” (COG):

Ennek a kifejezésnek nincs magyar megfelelője. Jelentése a következőképpen fogalmazható meg: minden erő és megmozdulás mozgatója, „agya”. Minden misszió analízis tartalmazza ezeket a forrásokat, melyekből a nemzet/szövetség katonai ereje származtatja fizikai erőnlétét és a harchoz való akaratát. A CIMIC a COG tervezéséből is kiveszi a részét, mindazonáltal önállóan csak ritkán dolgoznak ki CIMIC COG tervet.

f) Célkitűzések:

A parancsnok fő elhatározásai, szándékai összehasonlításra kerülnek civil környezetet alkotó szervezetekéivel, az ÖHT-n belül. A CIMIC feladata a jelentősebb NGO-ok, IO-k, ügynökségek, és nemzeti hatóságok céljainak vizsgálata, a politikai tényezők

azonosítása. Ebben a folyamatban a politikai tanácsadóval (POLAD)¹⁵⁵ szükséges az együttműködés.

g) Katonai képességek:

A katonai képességek elemzése során az erők rendelkezésre állását, kiképzését vizsgálják, beleértve a speciális képességek kiépítésének szükségességét a műveletek természetének megfelelően.

h) Végállapot:

A CIMIC tervezést a parancsnok misszióval kapcsolatos elhatározásai és az általa kifejezésre juttatott végállapot határozza meg. A CIMIC szükségletekről alkotott megállapításai lényegesek a végállapot megvalósításához.

i) A saját siker kritériumai:

Ebben a részben határozzák meg a hatékonyságot fejlesztő intézkedéseket, a végállapot közeledtével. Az FPG példaként említi az erők kivonásához szükséges feltételek megteremtését, a különleges katonai célok megvalósításának megkönnyítését, a parancsnok és a civil szféra közötti kommunikáció javítását, vagy a legitimitás fokozása érdekében tett lépéseket.

A tájékozódás stádiumában születik meg a Teljes CIMIC Értékelés (FCE) is. Ebben, az állomány eligazítása szerepel, a misszió analízisnek megfelelően, amely a konkrét tevékenységre fókuszál.

3. A koncepció kialakulása

Itt a misszió precízebb analízise található, amely lehetővé teszi a Tevékenységi Rend (COA)¹⁵⁶ tovább fejlesztését. Minden COA meghatározott feladatokat tartalmaz, melyeket a terv megalkotója csoportba rendez a következők szerint: Összekötők; az Erők Támogatása; Civil Környezet Támogatása.

A koncepció kialakulásának fázisa során születik meg a parancsnok fő tevékenységi körének meghatározása, melyre a CIMIC törzs értékelése lesz hatással, valamint az alárendelt parancsnokságok is ekkor alakítják ki lehetséges elgondolásaikat a CIMIC feladatokat illetően.

4. A terv kialakítása

Ez a folyamat tulajdonképpen magát, az OPLAN megalkotását jelenti, melybe beépítik a civil-katonai támogatás vonatkozó elemeit. Ennek eredményeként kerülnek be a civil-katonai

¹⁵⁵ Political Advisor

¹⁵⁶ Course of Action

vonatkozású tényezők a fő hadműveleti terv W függelékébe, vagy másképp a Támogatási Tervbe.¹⁵⁷

5. A terv felülvizsgálata

A terv szakaszinak véghezvitelét követően annak folyamatos felülvizsgálatára van szükség. Ennek oka, a folyamatosan változó műveleti terület, melyre mindig az aktuális helyzetnek megfelelően kell tudni reagálni.

Látható, hogy a CIMIC képességei széles körűen alkalmazhatóak hadműveleti szinten. A parancsnok számára pedig olyan információforrást, eszközt jelent, amelyet a tervezés fázisaiban alkalmazhat, saját elgondolásainak kialakítása során felhasználhat. A CIMIC törzs értékelései, elemzései segítik megállapítani azt a reális végállapotot, melyet a civil közösség is elfogadhat, támogathat. Mindezek összességében mozdítják elő a művelet sikerességét. A CIMIC a teljes küldetés alatt különböző funkciókat tölt be. Az FCE B mellékletében olvasható, hogy a Stratégiai Értékelésre és a CIMIC állományra a műveleti területen tevékenykedő minden egységnek szüksége van. A CIMIC tehát állandóan jelen van, csak a hangsúlya fog változni, ahogy a művelet előrehalad.

¹⁵⁷ AJP-09, 2000, 706.

Interjúk

(Készítette: Bokros Tünde Ibolya)

Interjú Hetzmann Diána századossal, CKELMK, 2012. május 9.

1. Hol helyezkedik el a CIMIC és PSYOPS tevékenység a Honvédség rendszerén belül?

A Magyar Honvédség egyik önálló zászlóalj jogállású alakulata a Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Műveleti Központ. A Központ feladatrendszerébe tartozik a CIMIC és PSYOPS tevékenység ellátása. A Magyar Honvédség Összhaderőnemi Parancsnokság alárendeltségébe tartozik, ahol főnökség formájában is képviselve van mindkét „szakma”.

2. Kinek tartoztok felelősséggel, ill. jelentési kötelezettséggel?

Az Összhaderőnemi Parancsnokság felé, mint szolgálati előjárónk felé. Ezen belül működik a Civil-katonai Kapcsolatok Főnökség, ez a főnökség a szakmai előjárónk.

3. A régebbi szervezés úgy nézett ki, hogy minden szakcsapat mellé egy CIMIC tiszt volt kihelyezve. Ez a rendszer nem sokáig maradt fenn. Ennek mi lehetett az oka? Nem volt ez egy hatékonyabb felállás?

Ez még 2003 körül kezdődött, és nem sokkal később el is halt az elgondolás. A MH CKELMK 2003-ban jött létre, kezdte meg működését, így a korábbi „rendszer” nem honosodott meg. A CIMIC központ látta, látja el a szakfeladatokat.

Mi lehetett az oka, hogy ez az elgondolás nem tudott meghonosodni?

Én azt gondolom, hogy szakmailag indokoltabb volt, hogy egy új képességet ne külön-külön csatoljanak hozzá az alakulatokhoz, ahol egyedül sokkal nehezebben fejlődik, és alakul ki ez a képesség; illetve egyetlen ember nehezen koordinál ilyen jellegű tevékenységet. Így, hogy egy központba koncentrálták a képességet biztosított a fejlődés lehetősége, modul elemként pedig minden alakulattal együtt alkalmazhatók vagyunk, ha szükséges a mi közreműködésünk.

4. Kint szolgáltál Koszovóban 2008-2009 telén, ill. Afganisztánban 2010-2011 telén. Afganisztánra fókuszálva, milyen jellegű tevékenységet végeztél?

Értékelő tiszti beosztásban voltam. Ez sok elemző-értékelő tevékenységgel járt együtt, és nagyobb részben irodai munkát jelent. Sok adatot próbáltam begyűjteni, olvastam, írtam, fogalmaztam. Nehézség volt, hogy kevés mennyiségű információ állt rendelkezésünkre, hiszen pont egy olyan időszakban voltunk kint, amikor a biztonsági helyzet miatt kevesebbet tudtunk kijárni, így nehezebb volt információt gyűjteni ahhoz, hogy abból használható értékelés születessen.

A másik feladatköröm, a „nőügyek vitele” volt, lévén, hogy CIMIC-esként én voltam az egyetlen lány. Klasszikusabb CIMIC munka, amit ezen a területen végezni kellett, tárgyalni magán félként vagy hivatalos minőségben minket megkereső (elsősorban) nőkkel, a nők helyzetének javításáról szóló kérdésekről. A misszió vége felé, tehát 2011 februárjában merült fel az előjáró szerv részéről, hogy nagyobb hatást kívánnak gyakorolni a helyi nőkre, hatékonyabb kommunikációt akarnak kialakítani, felhasználva az ő tapasztalataikat, véleményüket is. Ehhez (többnyire katonákból álló) nőkkel foglalkozó csoportokat hoztak, hoznak létre, hogy így is bevonják, informálják az úgymond „hangadó” nőket.

5. Felépítését tekintve hogyan működik a PRT, és hogyan oszlanak meg az egyes feladatok?

Magyarok több helyen vannak Afganisztánban. Egyik a Tartományi Újjáépítési Csoport, a PRT. Ennek az egyik szervezeti eleme az S-9 részleg, ami a CIMIC és a PSYOPS képességet is magában foglalja, ill. a részleghez tartoznak az ún. Összekötő csoportok (Liaison Team – LT) is. Én a PRT 9. váltásával voltam kint, akkor három LT működött. Mi voltunk az a szervezet, aki a civil lakossággal kapcsolatot tart a PRT-ből. Volt olyan, hogy a helyiek jöttek el hozzánk a táborba, effektíve ők keresték fel az ISAF-et. Ilyenkor az S-9 részleg volt az, aki kiment a tárgyalást lebonyolítani. Ez technikailag úgy nézett ki, hogy a tábor falán kívül volt felállítva a CIMIC-ház, ahol alapvetően a CIMIC-esek, tehát az S-9 részleghez tartozók tárgyaltak. Klasszikus hivatali rend (mondjuk reggel 8-tól délután 4-ig ott vagyunk), ilyen a mi időnkben nem volt. Tehát bármikor, amikor jött valaki, akkor ki kellett mennie a részlegből valakinek a találkozóra. Mi úgy osztottuk fel, hogy az LT-hez tartoztak területek, és amikor arról az adott területről jött be érdeklődő, akkor annak az LT-nek a képviselője ment ki. Az LT-hez még CIMIC irányítiszteket rendeltünk. Ha LT-s éppen nem volt a táborban, akkor az oda tartozó CIMIC irányítiszt ment ki tárgyalni. Ha nőket érintő ügyekben jöttek hozzánk, vagy mi hívtunk be valakit, akkor én tárgyaltam az illetővel.

Ez a rendszer jól működött? Milyen volt a visszajelzés a lakosság részéről?

Én úgy gondolom, hogy jól működött ez a rendszer. A helyiek már nagyon hozzászórtak ahhoz, hogy katonák vannak az ő területükön, tehát a katonai jelenlét nem volt újdonság. Az, hogy bejöttek kérni, az sem volt újdonság, de nem is volt teljesen megszokott. Nem jöttek nagyon nagy létszámban, de akik eljöttek, azok már tudták, hogy a CIMIC-et keresik. Teljesen „képpen voltak”. 2006 óta van a területen magyar PRT, előttünk (úgy emlékszem) 2002-től a hollandok szolgáltak Baghlanban, tőlük vettük át a munkát. Ez a körülbelül 9 év arra bőven elég volt, hogy megtanulják, kik vagyunk mi, és mivel lehet hozzánk fordulni.

Szó volt arról, hogy hivatali idő. Mi ezzel úgy voltunk, hogy ha már eljönnek hozzánk a lakosok, megkeresnek minket a problémájukkal, és mi vagyunk az újjáépítési csoport; valamint az ő szemszögükből azért vagyunk, hogy segítsünk, akkor amikor felkerestek minket, fogadtuk is őket.

6. Több hír kering arról, hogy a magyarokat a helyiek kedvelik, könnyen barátkoznak velük. Mennyire tudod ezt megerősíteni?

Én úgy gondolom, hogy értékeli a magyar mentalitást, hozzáállást, főként mondjuk az amerikaihoz képest. A nem teljesen elszigetelt, az eseményeket követő lakosok egész jól meg tudják különböztetni (most már) szerintem a nemzeteket – ha akarják. Így a különbségeket is látják, és akkor értékeli azokat. Ami kritikaként megfogalmazódik a magyarok felé – és ezzel több esetben „találkoztunk” is –, az inkább a forráshiány (tehát effektív a pénzhiány).

Úgymond: „Miért vagyunk itt, hogy ha nincsen rá pénzünk, hogy tegyünk valamit. Bezzeg a szomszéd tartományban...”

7. Vannak olyan PRT projektek, amikor utakat, épületeket, kutakat építettek fel, ezek aztán átadásra kerültek. Mennyire igaz, hogy a helyi törzsi vezetők, vagy hadurak elfoglalták, kisajátították ezeket a frissen épült infrastrukturális építményeket haszonszerzés céljából?

Hallottam, hogy ilyenek előfordultak, vagy legalábbis kísérleteket erre, de nem a mi területünkről, hanem „elrettető példaként”. Az én véleményem az, hogy ha a CIMIC-es szakember (összekötő tiszt) kellőképpen, megalapozottan tervezi meg a projektet; tehát felméri a szükségleteket és ezt kellőképpen körüljárja, felméri, és megalapozott információk alapján kivitelezzi a projektet, akkor már korábban szembesül azzal, hogy esetleg ilyen jellegű probléma felléphet, és ennek tudatában tud dönteni. Ha nincs ilyen, vagy megoldható a probléma, és egyébként is indokolt, csak akkor csinálja meg a projektet.

8. A CIMC együttműködik a nem kormányzati szervezetekkel. Erről mit tudnál mondani, mennyire volt ez az együttműködés működőképes?

Van köztünk közreműködés, van olyan, akivel közösen csináltunk projektet. Ilyen volt a Magyar Ökomenikus Segélyszervezet, velük egy TV átjátszó építését végeztük, fele-fele arányban. A táborban volt képviselte a USAID-nek, velük szorosabb volt a viszony. De más NGO-val is volt kapcsolatunk, gondolok itt például a Global Partners-re. A nemzetközi szervezetek közül az UNAMA volt a kijelölt koordinátora a területen, ill. aminek a képviselőjével havi rendszerességgel biztonsági találkozókat szerveztünk. Ekkor mi tudtunk a szervezetek számára információval szolgálni, és cserébe azt kértük, hogy ők pedig a saját munkájukról tájékoztassanak minket. Nem titkolt szándékunk az volt ezekkel a találkozókkal, hogy megszólítsuk az NGO-kat, hogy információkat gyűjtsünk a többi szervezet fejlesztési tevékenységéről, esetleg valamilyen szinten egyeztetni is tudjuk azt.

Alapvetően nyitottak voltak ezek a szervezetek az együttműködésre?

Nem feltétlenül. Nagyon sok ilyen szervezet van, de csak kis százalékuk jött el; viszont akik eljöttek, azok visszatérő vendégekké váltak.

A UNAMA-val szinte napi szintű volt a kapcsolat, rendszeresen jártak a táborba. A USAID-del olyan jó volt az együttműködés, hogy az ő tervezett projektjeiket (az arra való jelentkezőt) a mi LT-jeinken keresztül gondolták propagálni, ill. ha nekünk volt szükségünk valamilyen információra és ők esetleg rendelkeztek vele, akkor megadták nekünk.

1. Rövid pályakép:

Én 2003-ban éppen az akkor felszámolás alatt álló Magyar Honvédség Katonai Együttműködési és Kiképző Parancsnokságon dolgoztam a felszámoló bizottság tagjaként, az akkor még üzemelő Honvédelmi Minisztérium objektumában a Hűvösvölgyi úton. Rózsa alezredes a HM Hadműveleti és Kiképzési Csoportfőnökség, Civil-katonai és lélektani osztály vezetőjével éppen bejárásom volt, akit én személyesen is ismertem a szolnoki bázisról. Bejöttek hozzám az irodába és beszámoltak arról, hogy egy új katonai szervezet fog ide költözni, ami július elsején fog felállni. Majd nekem szegezték a kérdést, hogy nem akarnék-e itt dolgozni, mert most keresik az embereket. Én felszámolás után Aszódra voltam tervezve a GALGA Vezetésszabványosító ezredhez, mint kiképzési főnök. Én rögtön elindítottam a kérelmet, és az akkor megalakuló, (július 6-án írták alá a Civil-katonai Együttműködési Központ alapító okiratát), amely alapján végül, augusztusi hatállyal születtek meg az első személyügyi parancsok. Majd úgy alakult, hogy legelsőként vehettem át a technikai eszközöket, és abban az irodában folytathattam a munkámat, amiben addig dolgoztam. Így kerültem a Központba.

Az akkori Civil-katonai Együttműködési Központ megalakulásakor egy 20 fős kis katonai szervezet volt. A koncepció az volt, hogy a felajánlást követően, a civil-katonai együttműködés területén a törzsi elemek kerülnek kialakításra, (amely meg is történt) 2003-ig. (Amint említettem már a Hadműveleti és Kiképzési Csoportfőnökségen volt egy ilyen osztály is.) A CIMIC képesség úgy áll össze egy haderőben, hogy először kialakul a törzsi elem, amelynek van egy alegysége, és vannak a funkcionális szakértők. A második lépés volt az alakulat megalakítása, amely 2003. július elsejére datálódik. Ez egy CIMC csoportot takart és egy-két fős adminisztratív részleget, logisztikai részleget; illetve az akkor 10 fős CIMIC csoportot. Ebből fejlődött ki a jelenlegi, 83 fős katonai szervezet.

2. A kezdetektől milyen missziókban voltunk érdekeltek?

A központban szeptemberben kezdődött meg az első alaptanfolyam, amely majd két hónapos volt. Ezt a teljes állomány egy vizsgával zárta. Akkor az volt a koncepció, hogy ezt a képességet telepíthető modulként lehessen használni. 2004 májusától indult az első misszió Irakban, egy fő törzstiszttel. Őt leváltottuk és 2004. december 30-tól kijöttünk Irakból, nagyjából másfél váltással. Utána következett az afganisztáni könnyűgyalog-század, ahova Kabulba, a norvég harccsoport melléadtunk két főt. Ez is, ha két-három váltást megélt, majd következett a 2006-os PRT csoport. 2005-től indultak meg a balkáni egyéni törzsbeosztások a KFOR Parancsnokságon (HQ). 2008-tól pedig a KFOR kontingens mellett CIMIC-PSYOPS részleg tevékenykedett, majd ez leredukálódott egy CIMIC részlegre, melyből azóta már csak az LMT részleg működik. E mellett volt még egy-két egyéni beosztás is az afganisztáni RC N-ban, szintén Kabulban a törzstiszti csoportban. Körülbelül így alakult ki a jelenlegi felállítás.

3. CIMIC definíciója a saját elgondolása, értelmezése szerint?

Úgy gondolom, és abból indulok ki, hogy a CIMIC elsődleges feladata a támogatás, tehát segíti a misszió elfogadtatását a műveleti területen; második számú feladata a lakossággal való kapcsolattartás elősegítése. Minden szinten megvalósulhat: adott IO-k, GO-k, NGO-k, helyi lakosság, hadsereg vonatkozásában. Harmadik pedig a civil környezet támogatása, mely nem cél nélküli, mert ezzel adott esetben a haderőt is támogatjuk. Amikor az emberek életkörülményeinek javítunk az adott műveleti területen, akkor az abban is segít, hogy a katonáinkat el-

fogadják, vagy erők megóvása érdekében, olyan pozitív benyomás, kép alakul ki a helyiekben, hogy ha netán támadás várható katonáink ellen, akkor figyelmeztetnek bennünket. Tehát semmiképp nem cél nélküli a tevékenységünk. Konkrét esetek vannak (és erről általánosságban is beszélhetünk), hogy amikor a biztonsági helyzet nem megfelelő, akkor erről jönnek visszajelzések. Azonban a CIMIC elhatárolódik a hírszerzéstől, illetve csak nyílt információkkal dolgozik, tehát nem végez felderítést. Azonban, ha van olyan kontaktszemély a kapcsolati rendszerünkben, akinek van ilyen jellegű információja, akkor ezt az információt át lehet venni, meg lehet és meg is kell osztani az S-2-vel (felderítőkkal) vagy a parancsnokkal. Illetve másik dolog, hogy ha az információt hozza valaki, akkor nem biztos, hogy azt nekünk kell átadni, hanem erre megvan a kontingensben a megfelelő szakember, akivel össze kell hozni a személyt. Nem kell kompromittálódni a CIMIC-esnek!

4. Mennyire kapcsolódik össze a CIMIC és PSYOPS képesség?

Szakmailag abba az irányba megyünk el, hogy a CIMIC-et és a PSYOPS-ot nem szabad összekeverni és nem is átjárható a két dolog. Két külön szakmáról beszélünk. Sok nemzetnél külön parancsnokság alá tartoznak, külön parancsnokokkal, van ahol PSYOPS ezred van; tehát mondhatjuk azt, hogy ez a kis hadseregek sajátos vonása, hogy ezt a két képességet egy alakulatba helyezi. Szakmaként tehát elkülönülnek, egyébként pedig szorosan összekapcsolódnak, mert egymást tudják támogatni. Azzal, hogy a PSYOPS tevékenységgel támogatjuk a CIMIC elért eredményeit, vagy a CIMIC segít abba, hogy a PSYOPS esetleg még nagyobb kapcsolati hálót építsen ki, vagy bizonyos kampányokhoz megfelelő háttértámogatást nyújtson. Például az út melletti nagy reklámtáblák kihelyezése, amelyet a PSYOPS végez, viszont a CIMIC fejlesztési eredményeket, valamint a katonáink elfogadottságát hirdetik. Vagy például a misszió elején a CIMIC-et segítette azzal, hogy bemutatkozó „leafletekkel”, röplapokkal, plakátokkal mutatta be magyar katonák érkezését, a felségjelzéseket és magának a misziónak a célját.

5. A magyar és az amerikai CIMIC és PSYOPS koncepció összehasonlítása:

Az amerikai haderő nem a NATO doktrína szerint értelmezi se a CIMIC-et, se a PSYOPS-ot. A Magyar Honvédségbe úgy építettük ki a képességet, hogy a NATO doktrína volt az alapja, és a NATO által meghatározott feladatrendszerre épül. Például fekete PSYOPS-ot, (megtévesztés, hamis információ terítése az ellenség befolyásolására) nem végez. Csak fehér PSYOPS van, amely valós, ismert információk felhasználást jelenti. A CIMIC-re mi harctámogató képességként gondolunk. Amikor a helyzet már nagyrészt stabilizálódott, megjelennek a CIMIC-esek, - ez akár rögtön a művelet után lehetséges - és elkezdik tevékenységüket. Ez a kapcsolatépítésen túl kiterjed a segélyezésre is, amely ugyan nem katonai és nem is CIMIC feladat, de lehet, hogy szükséges az emberek kárpótlására, vagy ellentételezések nyújtására, hogyha valami olyan dolog történt, amit a katonák okoztak. Lehet, hogy állatok pusztultak el, vagy megrongálódott a termés vagy a termőföldek. Ez is lehet CIMIC tevékenység, de nem feltétlenül. Azonban mindenféleképpen meg kell jelenni, ha ilyen jellegű probléma merül fel, vagy ha az életkörülményeken javítani kell. Projektek végrehajtása azonban megint csak nem szerencsés, mert én azt gondolom, hogy szükséges, de rossz a CIMIC tevékenységre nézve. A CIMIC fő tevékenysége a kapcsolattartás, a jelentések értékelése. A klasszikus CIMIC tevékenység az azt jelentené, hogy ha valamely területen gond van; gazdasági vagy az alapvető életkörülmények, szükségletek területén, akkor a jelen lévő IO-kat, segélyszervezeteket kellene oda vinni, hogy ők hajtsák végre ezt, ne a hadsereg. De ennek ellenére a projektek is benne vannak a feladatrendszerben, viszont hátulütője, hogy a CIMIC-eseket azonnal

azzal fogják azonosítani, hogy lehet segélyeket kérni. Katasztrófhelyzetek kezelése is belefér a tevékenységi körbe, kell is csinálni, mert sok esetben olyan a biztonsági helyzet, hogy például segélyszervezet nem tud jelen lenni a területen.

6. Honi területen ezeket a képességeket lehet használni katasztrófhelyzet esetén?

Ország védelmi feladatokban a testület részéről a 2010-es években beintegrálásra került mind a CIMIC, mind a PSYOPS tevékenység. Megkerestük és megtaláltuk azokat a feladatokat a CIMIC és PSYOPS területén, amelyek ország védelem, vagy katasztrófhelyzet kialakulásánál szóba jöhetnek. Ezek, úgy gondolom a közeljövőben működni is fognak; sőt, a vörös iszap katasztrófát követően, annak felszámolásában részt vevő alakulatok mellett megjelentek. Az ezt követő ombudsmani vitán olyan kérdés is felmerült a Magyar Honvédséghez, hogy vannak-e olyan szakembereik, akik az elesetteknek, gyerekeknek, nőknek, betegeknek tudtak volna segíteni. Én úgy gondolom, hogy a CIMIC erre tökéletesen alkalmazható. Az állományban dolgozók egyébként is olyan emberek, akik tudnak kapcsolatot építeni, tartani a kormányzati szervekkel a lakossággal; technikai eszközük is megvan hozzá. Sőt, szakembereink képesek úgymond a civil környezet értékelésének végrehajtására, tehát az adott gazdasági, életkörülmények, az alapvető szükségletek felmérésére, kimutatások készítésére alkalmasak. Ugyanakkor a PSYOPS is meg tudja találni a helyét az ország védelemben.

7. Milyen képességekre van szüksége a CIMIC-es katonának?

Úgy gondolom, hogy ezeknek a katonáknak nincs is másra szükségük, mint a józan észre és egy reális világnézetre. A felkészítés részét képező szimulációs gyakorlatokra ezért is nagy hangsúlyt fektetünk, ezek azok a részei a tanfolyamnak, ahol az empatikus képességet és türrőképpességet lehet fejleszteni. Illetve majd a való életben, vagy a misszió alatt szembesül az adott problémával a katona. Éppen a napokban néztem a honvedelem.hu-n, hogy most már minden nemzetközi gyakorlatnak a részét képezi a helyiakkal való kapcsolattartás, a problémakezelés. Ha hasonlatot akarnék keresni a CIMIC házra, akkor az mondjuk, egy itthoni hivatal lenne, ahova az ember az ügyei intézése, a problémái megoldása miatt megye el. Én azt gondolom, hogy a képzés sokrétű, van benne vallási,- kulturális,- gazdasági,- környezeti ismeretek, vagy éppen tárgyalástechnika. Ha a CIMIC alapképzést nézzük, amely egy két hetes tanfolyam, annak is része a társadalomtudományi ismeretek.

8. Várható a közeljövőben valamilyen új irány a központ életében, illetve a tevékenységi kör kibővülése?

A központ struktúra, szerkezete március elsején esett át egy elég komoly változtatáson: új részlegek, csoportok alakultak. Korábban a folyamatos bővítést követően, amely során nem követték a struktúraváltást. Most a kívánalmaknak és követelményeknek megfelelő szervezeti struktúrát sikerült létrehozni. Ez azt jelenti, hogy az utolsó személyügyi feltöltések most fejeződtek be, költözködik a központ, két héten belül az új objektumba, most állnak össze az új csoportok és részlegek. (Ez az interjú készítése óta már megtörtént. - szerk.) Feladat, hogy elérjük a szakmai készenlétet, a csoportoknak össze kell kovácsolódnia. Mindez várhatóan az év végére, jövő év elejére meglesz, vagyis ekkora lesznek a csoportok olyan üzemi hőfokon, hogy már tudnak érdemi munkát végezni. Persze ez nem a nulláról fog indulni, hiszen szakembereink a tanfolyamokat elvégezték, a munkához szükséges technikai eszközeink rendelkezésre állnak – reméljük, hogy eszközparkunk, ha szűkös keretek között is, de bővítésre ke-

rül, - így ez a része így jó irányba megy, bár ez még koránt sem a vége. Ha információs műveletekről beszélünk, ami szintén a központ feladatrendszerébe került, akkor előbb utóbb információs műveletekkel foglalkozó szakembereket is be kell, hogy építsük a központ állományába. Ez majd esetleg egy külön részlegként tud beintegrálódni. Ehhez a jelenlegi létszám még kevés, ami azt jelenti, hogy biztos, hogy plusz létszámra lesz szükség. A közeljövő missziós tevékenységek irányát a politikai vezetés fogja meghatározni. A CIMIC és PSYOPS, valamint INFO OPS nélkül nem lehet műveletet tervezni, minden békefenntartó művelet esetében, műveleti területtel rendelkező kontingensek mellett elengedhetetlenek ezek a képességek.

9. Az afganisztáni magyar szerepvállalás jelenleg kiemelt a nemzetközi kollektív védelmi feladatokhoz való hozzájárulásunk tekintetében. Ön hogyan értékeli a PRT eddigi munkáját?

A magyar PRT ellátja feladatát, az az országunk gazdasági helyzetéből fakad, hogy mennyire tudunk részt venni az újjáépítésben, amely már megint nem katonai, hanem civil feladat lenne. Azonban semmiképpen sem tudjuk összehasonlítani magunkat se az Egyesült Államokkal, se egy Hollandiával vagy Németországgal, vagy más gazdagabb nemzetekkel, akiknek a gazdasági helyzete kicsivel jobb, mint a miénk. Mi a Külügyminisztériumtól kapott támogatás keretein belül tudunk tevékenykedni. Én úgy gondolom, hogy a rendelkezésre álló erőforrásokat jól használtuk ki, végeztünk látható fejlesztéseket - nyilván nem olyan arányban, mint más nemzetek felelősségében álló tartományok esetében,- ezért kellenek a donor-országok. Ugyanakkor szerencsés, hogy az elmúlt egy, másfél évben, amikor zajlottak a műveletek a Baghlan és Kunduz közötti területen, mint kiemelt fontosságú területen, megjelentek az amerikaiak, a németek és így olyan büdzsé áll rendelkezésre, olyan erőforrások kerültek mozgósításra, hogy egyre látványosabb a fejlődés a tartományban.

1. Kérlek mutasd be a CKELMK főbb tevékenységeit és feladatait:

A CKELMK, mint végrehajtó szerv, két CIMIC csoporttal, és két zászlóalj-támogató PSYOPS csoporttal, valamint 2-2 alacsony készenlétű csoporttal működik. Alapvetően a csapatok kiszolgálását végezzük, mint harctámogatók. A legmagasabb szakmai szerv az MH ÖHP Civil-Katonai Kapcsolatok Főnökség, amellyel együtt szervezzük és tervezzük a feladatokat. Főbb tevékenységünk továbbá a gyakorlatok szakmai háttérének biztosítása; részt veszünk a felkészítésekben. Nemzetközi vonalon kapcsolatot tartunk fent a Multinational CIMIC Group-pal (MNCG) és a CIMIC Centre of Excellence-szel (CCOE), a szövetséges tagállamokon belül az ugyanilyen szakterületet végzőkkel. Delegáltunk szakembereket továbbá a PSYOPS Workomg Group-ba. Szakmai tevékenységünket tekintve feladatunk még a CIMIC és PSYOPS területek fejlesztése, a saját csoportok, illetve az alakulatoktól misszióba készülő állomány felkészítése. Abban az esetben, ha nem tudjuk egy misszió CIMIC vagy PSYOPS szakállományát saját állományunkból feltölteni, akkor az alacsony készenlétű csoportokkal biztosítjuk a szükséges létszámot. Van felajánlott funkcionális szakértői csoportunk, ami azt jelenti, hogy az MH felajánlja őket a NATO számára, akiknek szintén mi biztosítjuk a felkészítést. Most már tárgyalástechnika tréninget, és kulturális ismeretek felkészítést tartunk minden misszióba indulónak az adott hadszíntérrel kapcsolatban.

Ezek nemzetközi szinten vannak koordinálva? Közös képzési program van erre?

A CIMIC képzés az teljesen egységes, tehát ugyanazt a képzést kapod meg mondjuk a holland CIMIC Centre of Excellence-ben (kiválósági központ), mint Magyarországon. Sőt, egészen tavalyig mi is tartottunk NATO akkreditált CIMIC alaptanfolyamot. Ennek a helyére került a NATO ISAF PRT CIMIC kurzus. Különbség az egyes tréningekben lehet, például a tárgyalástechnikában. Most év elején voltam egy vezérkari találkozón, ahol törökök kerestek meg minket, hogy megnéznék/érdeklődnének, hogy mi hogyan csináljuk a tárgyalástechnikát, és fordítva.

Mennyire van együttműködés a képzések tekintetében a kelet- közép- európai országokkal?

Kétoldalú együttműködések vannak, például a szerbekkel, lengyelekkel, románokkal is, bár velük nem olyan szoros az együttműködés. Ezekkel az országokkal a Multinational CIMIC Group-on keresztül tartjuk fent a kapcsolatot. A fórumokon és találkozókön egyébként mindig jelen szoktak lenni. Van egy CIMIC UNiT Commanders Conference (CUCC), amit évente tartanak műveleti alkalmazásról együttműködésről más katonai és nem katonai szervezetekkel, fejlesztési irányok. Beszélhetünk a CIMIC CCOE-ről is - ahol a magyarok szintén jelen vannak - ahol doktrinális fejlesztés illetve az új irányelvek kidolgozása történik.

2. Milyen tematika jelenik meg a központ által nyújtott felkészítésekben?

A missziós felkészítés úgy épül fel, hogy először az egyéni felkészítés történik meg. Utána következik a kötelékképzés. Ezt követi egy törzsgyakorlás, mellyel párhuzamosan folynak a különböző szakfelkészítések (pl. ör-biztosítók kiképzése, HUMINT, IED). Ezen felül van egy szakfelkészítés, amelyet mi viszünk a saját CIMIC PSYOPS állománynak. Minden egyes ka-

tona, aki misszióba megy, kap kulturális tudatosságból felkészítést, hogy el tudjon igazodni a műveleti területen, tudja, mit szabad és mi az, ami kerülendő, hogyan kommunikáljon az emberekkel. A kulcsbeosztást betöltők tekintetében nagyon fontos a megfelelő tárgyalástechnika elsajátítása, kezdve a megszólítástól a gesztikulációig. A kulcsbeosztásuk képzése egyébként a BTKK-ban történik, oda hívnak meg minket, mint előadókat. A szakmai felkészítésen pedig esetünkben kő keményen meg határozzuk, hogy kinek mi lesz a feladata. A kötelékkiképzés részeként a célunk az, hogy a géppuskás is tudja, hogy mi az a CIMIC, mik a legfontosabb tudnivalók a műveleti területen.

Vannak olyan területek, amelyekre különös hangsúlyt fektettek a felkészítés folyamán?

A kulturális tudatosság, tárgyalástechnika és a szakmai ismeretek, tehát a szabályzatoknak a betartása. Ismerje mindenki, hogy a különböző ÖHP intézkedések és egyéb szabályozók alapján hogyan végezze a tevékenységét, a fejlesztési pénzeket hogyan kezelje. A tárgyalástechnikát sokrétűen lehet alkalmazni, elsősorban a helyi lakossággal való együttműködéskor, de ugyanúgy a saját szövetségeseinkkel való tárgyalások során is segítségünkre lehet.

3. A kríziskommunikáció és a média-kezelés mennyire tartozik hozzátok?

Nem a mi feladataink. A sajtóval az ÖHP parancsnoki irodája foglalkozik. Ha van szóvivő beosztású személy, akkor ő a minisztérium sajtó irodájától kap speciális felkészítést. Azonban tudni kell, hogy a média kezelése gyakran helyzetfüggő, van, hogy egy- egy eseményről a miniszter vagy a vezérkari főnök nyilatkozik.

4. Te hogyan fogalmaznád meg a CIMIC szerepét, jelentőségét?

A CIMIC nem adakozik vagy felújít, és még csak nem is segít! Erre vannak segélyszervezetek. A CIMIC-nek 3 fő funkciója van: a legfontosabb a haderő (parancsnok szándékának) támogatása, a civil környezet támogatása, valamint a kapcsolattartás a civil szereplőkkel. A civil oldalt figyelembe kell venni. Hiába szeretnénk, hogy csak az ellenség legyen a műveleti területen, ott vannak a civilek is. Ez ugyan olyan, mint amikor nem akarjuk, hogy a CNN jelen legyen, ők jönnek és tudósítanak mindenről. Ezért nem hagyhatjuk őket figyelmen kívül. Lényegében a civilek soraiból alakul ki az ellenség, tehát nem egyértelműen tudom őket elkülöníteni, megkülönböztetni. Már nem a klasszikus háborúk korát éljük, amikor a „kékek és a pirosak” állnak fel egymással szemben, hogy megmérkőzzenek és kialakuljon egy eredmény; egy győztes és egy vesztes. Asszimmetrikus hadviselés folyik, helyi konfliktusokba kell beavatkozni, melyből a civil oldal nem elhanyagolható. Figyelembe kell venni a helyiek érdekeit. Tehát elmondható, hogy a misszióban lévő kontingens sokkal érzékenyebb a helyi problémákra. Egy példát mondok: a parancsnokot arról tájékoztatjuk, hogy a területen az a fő probléma, hogy nincs ivóvíz. Ezért került összetűzésbe egymással mondjuk két csoport. Ezen mi esetleg tudunk segíteni; akár odairányítani egy NGO-t. Ez azért fontos, mert ez által az elfogadottságunk nőhet a műveleti területen, és nem kell tartani a katonáinknak egy esetleges támadástól. Igazából a katonai oldalon nincs is más rajtunk kívül, aki a lakossággal felvenné a kapcsolatot. Ők is nyilván békét szeretnének, és normális körülmények között élni. Úgy gondolom bármely jelen katonai művelet esetén, azzal, hogy a lakosságot megnyerem, lényegében hatsz a vezetőkre is... Én igazából ebben látom a lényegét.

Afganisztán tekintetében meg kell jegyezni, hogy ott rengeteg érdek ütközik. Sokkal árnyaltabb a helyzet, mint fehér és fekete, ezért sokkal nehezebb is a munka. A törzsi vezetők érdekei szintén sokkal összetettebbek, mint ahogy innen látjuk; nehezebb megnyerni őket a békeprogramnak.

A CIMIC alapvetően a NATO egy új elgondolása, hogyan is lehet kezelni harctéri körülmények között a lakosság és katonai szervezetek párbeszédét, a katonai tevékenységek elfogadását és a megrokkant közigazgatás helyreállítását. A fegyveres és a katonai szervek arra lettek létrehozva, hogy megvívják a háborút, az ütközeteket, harcukat győzelemre vigyék, a területeket elfoglalják, majd azért amiért a fegyveres küzdelem megvívásra került, a kikényszerített érdekeket valamilyen módon érvényesítsék. Az elmúlt század háborúi már jelentősen megváltoztak a korábbiakhoz képest.

A II. világháború már előrevetítette, hogy nem minden esetben kell közvetlen harcérinkezésbe kerülnie a katonai szervezeteknek ahhoz, hogy a fegyveres küzdelem a célját elérje. A II. világháború utolsó és egyben világtörténelmet megváltoztató fegyvere az atombomba új fejezetet nyitott a hadviselésben. Ennek következménye a hidegháború és a hadviselés megváltozása. Megváltozott a hadviselés elve, már nem csak közvetlenül az egymással érintkező felek vívták meg a háborút, hanem a hátszágban lévő katonai, polgári potenciálok gyengítésével pusztításával tervezték céljaik elérését. Ha nincs utánpótlás, akkor hadviselő fél megadására, illetve szándékától való eltérítésére kényszeríthető. A tömegpusztító fegyverek alkalmazása viszont nagyon sok érdekes dolgot felvetett. Egyrészt azt, hogy bevetésük ország-részek, városok pusztulásával járt, sőt az emberiség, tehát a kultúránk pusztulását is okozhatja. Ez akár be is következhetett volna, de a józan ész felülkerekedett. A hidegháború véget ért és a különböző helyi konfliktusok, az eltérő érdekek, amelyek katonai beavatkozásokat tesznek szükségessé, új típusú hadviselést eredményeztek a jól kiképzett és felszerelt harci szervezetek megjelenésével nyilvánvalóvá vált, hogy egyes országok a hagyományos módon fegyveres harcukat megvívni nem tudják. Új fogalom jelent meg az aszimmetrikus hadviselés.

A katonaság szembetalálta magát egy feladattal, nevezetesen azzal, hogy az ott lévő lakossággal is kellene valamit kezdeni, különösen azért mert sokszor nem tudni ki az ellenség és az sem jó, hogy megszállt, elfoglalt, birtokba vett területeken a lakosság támogatja, vagy ellenzi a katonai erő jelenlétét. Az erők, amelyek kiiktatásra kerültek, az ő kultúrájukból, az ő nemzetükből kerültek ki, tehát egyrészt el kellett fogadtatni az adott kultúrában élőkkel, hogy az a cél amit végrehajtanak, az jó és az ő érdekükbe történik. Másrészt nem lehetett magára hagyni a lakosságot, hiszen minden esetben, amikor valamilyen diktatórikus nyomás alól hirtelen felszabadulnak, akkor az biztos, hogy céltudatos közigazgatás hiányában a rendszer anarchiába csap át. Ez az anarchia veszélyezteti egyrészt a területen élő lakosok életét gazdasági és termelő eszközeit, javaikat, másrészt a műveletet végrehajtó csapatokat is.

Probléma még az is, hogy a háború elméletek sorába bekerültek olyan gondolatok, melyek korábban nem voltak. Ezek közé tartozik például a terrorháború, amely nem a hagyományos eszközökkel és módon vívja meg a harcát, hanem az által, hogy az adott országból, vagy az adott területen kisebb, sokszor magát álcázó, felfegyverzett személyek, kis csoportokba, rövid idő alatt hajtanak végre kisebb beavatkozásokat, cselekményeket az állam akaratával. Tehát valójában nem látszik az ellenség. Ezt most nagyon jól láttuk Irakban vagy Afganisztánban, hogy sokszor nem lehet kristálytiszta látni, hogy milyen ellenséggel állunk szemben. A lakossággal és a közigazgatással való együttműködés érdekében létre kellett hozni egy olyan szervezeti formát, ami ennek a tudásnak a birtokában van. Ez azért is fontos, hiszen alapvetően eltérő kultúrákban történő katonai alkalmazás megköveteli a katonáktól bizonyos fontos ismeretek elsajátítását, hogy megtudják érteni mi miért történik, vagy történhet, vagyis mit szabad, -illik- vagy mit nem. Pl. Afganisztán esetében, iszlám területről beszélünk, ahol mások a szokások, a környezet, mint mondjuk egy Európai országban. Mit is jelent ez? Szokványos a csador viselése, melyben akár fegyverek is könnyen elrejtethők. viszont nem vizsgálható az adott személy, mert az ő törvényeik szerint ez igen komoly bűnnek minősül. Tehát

a térségben olyan katonák és olyan katonai szervek megjelenésére van szükség, amely szervezeteken belül nem csupán a harc megvívásának tudásával rendelkezők vannak, hanem az adott hadszíntéren a beavatkozással szemben álló fél kultúráját, azoknak szokásait, a lakosság gondolkodásmódját, vagy az azon a területen fellelhető ideológiák jellegét is ismerők. Továbbá olyan pszichés felkészültséggel kell rendelkezniük, hogy képesek legyenek felmérni, megérteni annak a népnek, embereknek, vagy a vele szemben álló fegyveresnek is a belső motivációt, mindazokat, amelyek őket a harcra készítetik. E nélkül nem lehet megvívni háborút.

Ahogy a kor hadtudománnyal foglalkozó gondolkodói is elmondták, egy terület akkor van elfoglalva, amikor ott a katonaság fizikailag is jelen van, és gyakorlatilag ura a helyzetnek. Irak olyan erők vonultak be, ahol CIMIC tiszteket és összekötőket alkalmaztak, akik képesek a lakossággal kapcsolattartásra, valamint felkészültségükkel fogva a közigazgatás működőképes állapota megőrzésének segítésére. Így alakult ki egy teljesen új katonai metódus, ami a mostani és a belátható időn belül, a katonai fegyveres küzdelmek megvívása esetén, szükségessé teszi CIMIC, szervezeten történő alkalmazását és működtetését. Az ebben részt vevő emberek speciális felkészítést igényelnek, ami a fegyveres küzdelmek megvívásán túlmutat. Szociológiai és pszichológiai ismeretekben jártas az adott ország kultúráját hagyományait jól ismerő személyek kell, alkossák a szervezeteket.

Ami az én szakterületem volt, és amivel én igazából foglalkoztam, az a CIMIC katonai alkalmazása. Ezek nagyon jól kimunkált területek, hiszen a NATO eljárások, a STANAG¹⁵⁸-ek már régen meghatározták, hogy a CIMIC-nek mik a katonai feladatai. Az együttműködés szempontjából fontos az, hogy a katonai műveletekben részt vevő szervezetek, ezeket az eljárásokat egységesen alkalmazzák. Természetesen ki lehet és kell egészíteni az adott ország sajátosságaival, sajátosságaival és kizárólag a területre jellemző ismeretekkel. A környező, szomszédos országok közvetlen tapasztalatai segíthetik a műveletek végrehajtását. Afganisztánban a törzsek egymással harcolnak, a békefenntartóknak nem egyszerű eligazodni és műveleteiket az elérni kívánt célhoz igazítani. A katonai békefenntartó műveletekben inkább önvédelmi célú a fegyverek, eszközök alkalmazása szükséges együttműködésre kell törekedni és a végletekig a békés megoldásokra kell törekedni.

A CIMIC nélkül nincs korszerű gondolkodás a hadviselésről, a békefenntartásról. Az elmúlt időszak tapasztalataira támaszkodva ezen szervezetek munkáját, eljárásmódjait fejleszteni szükséges. Kiváló és jól felkészített a katonák nagyban hozzájárulhatnak a műveletek sikeréhez.

¹⁵⁸ Standardization Agreement for procedures and systems and equipment components, NATO rövidítés: Egységesítési Egyezmények

MH PRT-13 kérdőív kiértékelése:

Az MH CKELMK 2012. május 7- 18 között tartotta meg a PRT-13 felkészítését. A szakfelkészítésen a jelen lévők megismerték az afgán viszonyokat befolyásoló gazdasági, politikai, geostratégiai, geopolitikai tényezőket, az iszlám kultúrát és az afgán szokásjogot. Kurzust tartottak a tárgyalástechnikáról, a tolmácskezelésről, melyekből a felkészítés utolsó fázisában szimulációs gyakorlatokkal szerezhettek jártasságot a katonák. A felkészítés hatékonyságának felmérése végett kérdőívek kitöltésére kértem fel a részt vevő állományt. Zárt kérdéseket alkalmaztam, egy kivétellel. A kérdőíves módszernél figyelembe vettem, hogy a válaszadóknak az ideje korlátozott, így a kérdések számát hét kérdésre redukáltam, mely a „kitöltési kedvet” is növelte. A férfi és a női nemet, az iskolai végzettséget, a kort és a beosztást nem kérdeztem meg a teljes körű anonimitás biztosítása végett. A kérdőívek kitöltő személyek száma 14 fő volt, ezért a kérdőíves vizsgálat által nyert eredmények az alacsony szám miatt inkább iránymutatónak és nem szignifikáns ténynek tekinthetők.

A 'Voltam már misszióban' kérdésnél 6 fő válaszolt igennel és 8 fő nemmel, tehát a misszióba kiutazó állomány fele még nem rendelkezik e téren tapasztalattal. A misszióba való jelentkezés motivációjára irányuló kérdésnél a legnagyobb motivációs tényezőként az anyagi juttatásokat jelölték be a válaszadók, majd ezután a kihívás-kaland következett. A 'NATO szerepvállalásban történő osztozás', mint lehetséges válasz szinte elhanyagolható értéket mutat. Érdekes, hogy a harmadik kérdésnél a 'mit vár a szolgálatról' című kérdésre a második kérdéssel szemben már nem az anyagi motiváció áll az első helyen, hanem a hasznos katonai tapasztalat szerzése 11 fővel, és csak ez után következik a gazdagabb egyénné válás. A félelmekre történő kérdésnél alkalmaztam egy az egyéb lehetőséget is, mint nyitott kérdést, hátha olyan változó is jelentkezik, amivel korábban nem számoltam. A félelmeknél első helyen a monotonitás áll és ez után következik az egyéb kategóriában a családtól való távollét. A beosztáshoz kapcsolódó felelősséget a válaszadókból 9-en magasnak és 5-en közepesnek gondolják. Ez véleményem szerint azt jelentheti, hogy a személyek tisztában vannak azzal, hogy milyen jellegű körülmények között fognak tevékenykedni és így a feladatukat és a rájuk rótt felelősséget nem fogják elbagatellizálni, amely kifejezetten előnyösnek mondható ennél a hivatásnál. A 'mi lenne számodra a biztos pont' című kérdésnél első válaszként a kapcsolattartás lehetősége az itthoniakkal és a csapat összetartása áll. Az ember bio-pszicho-szociális lény, ezért

szüksége van a szeretteivel történő kapcsolattartásra, ez az eredmény a kérdőívből befolyt információ alapján nagyon jól visszatükröződik. Látni lehet látni a válaszokból azt is, hogy a család hiánya esetében a közösség és a társak előtérbe kerülnek. Mivel a család és a csapat mint válasz az első helyen szerepel, ezért a csoport parancsnoknak érdemes ezt az emberi viselkedési sajátosságot a missziók során mindvégig szem előtt tartani és segíteni a beosztottakat abban, hogy szociális viszonyaikat – pl.: barátság, bajtársiasság – megerősítse. A kérdőív utolsó kérdése a korábbi PRT váltások tevékenységnek figyelembe vételére vonatkozott, miszerint: ön figyelemmel kísérte az előző PRT váltások tevékenységeit. A válaszok megoszlása 9 fő igent és 5 fő nemet mutatott. A kutatás későbbi folytatása során itt tervezek majd rákérdezni arra, hogy a nem válasz esetében miért nem a válasz, például: nem jut hozzá a sajtóhoz vagy esetleg nincs számítógép hozzáférése. A felkészítés véleményem szerint, és a kérdőívben adott válaszok alapján, teljes mértékben betöltötte célját. A kérdőív alapján elmondható, hogy az állomány tisztában van feladataival, az elvárt magatartásformákkal. Nincsenek illúzióik a külszolgálatról, tudják, miért mennek ki, ismerik küldetésük célját, várható életkörülményeiket a táboron belül. A műveleti terület biztonságát tekintve teljesörű felvilágosítást kaptak a veszélyességi szint mértékéről is.

Kérdőív – HUN PRT 13.

Készült: 2012. 05. 18. - 14 példány

1. Voltam már misszióban. – Ha igen mennyi alkalommal és hol?

IGEN

NEM

2. A misszióba való jelentkezésem motiválta: - Több válasz lehetséges.

A kihívás - kaland.

Az anyagi juttatás.

Osztozás katonatársaimmal a NATO szerepvállalásban.

Segítségnyújtás lehetősége.

Valóságos feltételek között, jó munkát végezni.

3. Ezt várom a szolgálattól:

Hasznos katonai tapasztalat szerzése.

Gazdagabb egyénné válás - világkép változása.

Önbizalom növekedés.

Új barátok szerzése.

Igazi "katonás" feladat végrehajtásának érzése - megméretés.

4. Amitől a leginkább tartok?

Monotonitás.

Adott életkörülmények nehézségei.

Egyedüllét hiánya - állandó összezártság.

Biztonsági helyzet (pl. IED fenyegetések).

Egyéb

5. A felelősség mértéke leendő beosztásomra nézve:

Közepes

Alacsony

Magas

6. Biztonságérzetet teremtené a misszió során: (Mi lenne számodra a biztos pont?) – Több válasz is lehetséges.

A tudat, hogy az itthon hátrahagyottak boldogulni fognak egyedül is.

A kapcsolattartás lehetősége az itthoniakkal.

A csapat összetartása.

A részlegvezető személye.

A pontosan megtervezett munkamenetrend.

Műveleti területen adódó feladataim pontos ismerete (Előző tapasztalatok.)

7. Figyelemmel kísértem az előző PRT váltások tevékenységeit: (Hírek, cikkel stb.)

IGEN

NEM

Köszönöm!

Ábrák jegyzéke

1.	ábra: A hadműveletek skálája és az egyes esetekben végrehajtható béketámogató műveletek	17
2.	ábra: MH CKELMK szervezeti felépítése.....	30
3.	ábra: A műveletek egyes időszakai alatt végrehajtandó feladatok	39
4.	ábra: A magyar felelősségi terület.....	42

Rövidítések jegyzéke

AJP	Allied Joint Publication	Szövetséges összhaderőnemi kiadvány
ANA	Afghan National Army	Afgán Nemzeti Haderő
ANP	Afghan National Police	Afgán Nemzeti Rendőrség
BTKK		Béketámogató Kiképző Központ
CIMIC	Civil-military cooperation	Civil- katonai együttműködés
CJTF	Combined Joint Task Force	Vegyes összetételű összhaderőnemi alkalmi harci kötelék
COCC	Commanders Conference	Parancsnoki Konferencia
COIN	Counter Insurgency	Felkelők elleni harc
CRO	Crisis Response Operations	Krízreagáló műveletek
EAPC	Euro-Atlantic Partnership Council	Euro - Atlanti Békepartneri Tanács
EBEÉ		Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet
EBESZ		Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet
FP	Force Protection	Erő védelme vagy közvetlen biztosítás
FPG	Funkcional Planning Guide	Funkcionális tervezési útmutató
GO	Governmental Organisation	Kormányzati szervezet
IO	International Organistaion	Nemzetközi szervezet
IRM		Nemzetközi Oktatási Központ
ISAF	International Security Assistance Force	Nemzetközi Biztonsági és Közreműködő Erők
LT	Liaison Team	Összekötő csoport
MAHE	Military Assistance in Humanitarian Emergencies	Katonai Segítségnyújtás a Humanitárius veszélyhelyzetekben
MC	Military Committee	Katonai Bizottság
MH CKELMK		Magyar Honvédség Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Központ
MOOTW	Military Operations Other Than War	Nem háborús katonai műveletek
MoU	Memorandum of Understanding	Megegyezési megállapodás
NA5CRO	Non Article 5 Crisis Response Operations	Nem 5. cikkely alá tartozó (válságreagáló) művelet
NATO	North-Atlantic Treaty Organisation	Észak-Atlanti Szerződés Szervezete
NEOS	Noncombatant Evacuation Operations	nem harcoló személyek evakuálása
NGO	Non-government organisation	Nem-kormányzati szervezet
OCC-P	Operations Coordination Center-Provincial	Tartományi Műveleti Koordinációs központ
OMLT	Operational Mentoring and Liaison Team	Műveleti tanácsadó és összekötő csoport
OOTW	Operations Other Than War	Nem háborús műveletek
OPLAN	Operational Plan	Műveleti Terv
ÖHP		Összhaderőnemi Parancsnokság
ÖHT		Összhaderőnemi hadműveleti terület
PEK	Pol- e Khumri	
PfP	Partnership for Peace	Békepartnerség
PRT	Provincial Reconstruction Team	Tartományi Újjáépítési Csoport
PSO	Peace Support Operation	Béketámogató művelet
PSYOPS	Psychological Operations	Lélektani műveletek
PVO	Private (and) Voluntary Organization	Magán (és) önkéntes szervezet
RC N	Regional Command North	Északi Regionális Parancsnokság
ROE	Rules of Engagement	fegyveres erő alkalmazásának szabályai
STANAG	Standardization Agreement for procedures and systems and equipment components	Egységesítési Egyezmények
SAR	Search and Rescue	Kutatás-mentés
TTP	Tactics, Technics and Procedures	Taktikák, Technikák és Eljárások vagy harcászati (alkalmazási) szabályok
UNOSOM	United Nations Operations in Somalia	ENSZ Szomáliai Hadművelete
USAID	United States Agency for International Development	Egyesült Államok Nemzetközi Fejlesztési Hivatala

Irodalomjegyzék

Könyvek

- Gärtner, Heinz: Nemzetközi biztonság, Zrínyi kiadó, Budapest, 2005
The partnership for Peace: The First Year, Institute for Strategic and Defence Studies, Budapest, 1995
- Johnson, T. William, Young, Thomas-Durrel: Partnership for Peace: Discerning Fact from Fiction, Strategic Studies Institute, 1994
- 4th International Doctrine Conference – Challenges of Combined Peace Support Operations, 2000
- Dr. Jakus János, Boldizsár Gábor: Nem háborús műveletek, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Egyetemi Kiadó, Budapest, 2002
- Langholtz, Harvey; Kondoch, Boris; Wells, Alan: International Peacekeeping, The Yearbook of International Peace Operations, Volume 8, Martinus Nijhoff Publishers, Boston, 2004
- Háborún kívüli katonai akciók (OOTW), Honvéd Vezérkar – Euro- Atlanti integrációs munkacsoport, Budapest, 1996
- Kézikönyv a nem háborús műveletek katonai feladataihoz, A Honvédelmi Min. Honvéd Vezérkar Katonai Tervező Főcsoportfőnökség Kiadványa, 2006
- A „bukott államiség” és Afganisztán in: Marton Péter (szerk.): Államok és államkudarcok a globalizálódó világban, Teleki László Intézet, E-book, 2006 Elérhető:
http://www.kulugyiintezet.hu/doc/files/Projektek/Allamkudarc/TLI_KTK_Allamokesallamkudarcok.pdf Letöltve: 2012- 08-31
- Machiavelli, Niccoló: The Prince, The New American Library, USA, 1962
- Kiss Z. László: Magyarok a békefenntartásban, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2011
- A civil- katonai együttműködés kézikönyve, HVK védelmi tervezési csoportfőnökség kiadványa, 1999
- A CIMIC alapjai, MH Civil- katonai Együttműködési és Lélektani Központ kiadványa, 2005
- Baghlan tartomány CIMIC kézikönyve, MH ÖHP, 2010,
- Válságreakáló műveletek elmélete és gyakorlata a XXI. században. Egyetemi jegyzet, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Egyetemi Kiadó, Budapest, 2004
- Padányi József: Polgári-katonai együttműködés a békefenntartó műveletek során, 2001

Dokumentumok

- AJP-01 (A) Szövetséges Összhaderőnemi Doktrína, 1998. szept. HVK Védelmi Tervezési Csoportfőnökség, Budapest, 1999

- Egyesült Nemzetek Szervezete Alapokmánya, San Francisco, 1945. Június 24.
Elérhető: <http://www.menszt.hu/layout/set/print/content/view/full/186> Letöltve: 2010-08-31
- Allied Joint Doctrine for Peace Support Operations, Allied Joint Publication - 3.4.1, 2010
- Doctrine for Joint Operations, Joint Chief of Staff, 1995. febr. 1.
- Joint Doctrine for Military Operations Other Than War, Joint Publication 3-07, USA, 1995
- MC 327/2 — Katonai Eljárások az 5. cikkelyen kívül eső Válságreakgáló Műveletekhez, 2001. 08. 29
- Allied Joint Doctrine for non-Article 5 Crisis Response Operations, Allied Joint Publication- 3.4. 2010
- NATO Polgári-katonai együttműködés, CIMIC doktrína, Allied Joint Publication - 09, 2000
- MC 411/1 A polgári-katonai együttműködés NATO katonai irányelvei, 2001
- MH ÖHP CIMIC Doktrína, Magyar Honvédelmi Minisztérium, Honvéd Vezérkar, Hadművelési és Kiképzési Csoportfőnökség kiadványa, 2004
- Brahimi jelentés, Elérhető: http://unic.or.jp/security_co/pdf/a_55_305_e.pdf Letöltve: 2012-10-04
- 2115/2006. (VI. 29.) Kormány határozat, Elérhető: http://jogszabalykereso.mhk.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=104531.611505 Letöltve: 2012.-10-20

Folyóiratok:

- Anderson, W. Gary: Campaign Planning in Operations Other Than War in: Marine Corps Gazette, 1996, february, 45-47. P.
- Ladocsi Jenő: A béketámogató műveletek sikeres végrehajtásának alapfeltételei és a tapasztalatok jövőformáló szerepe, in: Hadtudomány (ZMNE tudományos lapja)
Elérhető: <http://193.224.76.4/download/konyvtar/digitgy/20011/hadtud/ladocsi.html> (Letöltve: 2012.09.3.)
- Szabó Béla: Békétlen ország, in: Magyar Honvéd, XXII. évf. 2011. 1. sz., 18-19.p.
- Szenes Zoltán: Konceptióváltás a magyar békefenntartásban? in. Nemzet és Biztonság, 2008. ápr. I. évf. 4. sz. 67-80.p.

Elektronikus források

- Eide Espen Barth: A békefenntartás múltja és jelene in: NATO Tükör, 2001. nyár, 49. szám, 6-8. p. Elérhető: <http://www.nato.int/docu/rev-pdf/hu/0102-hu.pdf> Letöltve: 2012-10-13
- A NATO ISAF misszióval kapcsolatos adatok, NATO ISAF, Elérhető: <http://www.isaf.nato.int/history.html> Letöltve: 2012-10-10
- A Békepartnerségről, NATO-OTAN, Elérhető: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50349.htm Letöltve: 2012-10-10

- Békepartnerség keretdokumentuma, NATO-OTAN: Elérhető: http://www.nato.int/cps/en/SID-65C1DFF8-741F73DD/natolive/official_texts_24469.htm?mode=pressrelease Letöltve: 2012-10-10
- Lightburn, David: Levont tanulságok in: NATO Tükör, 2001. nyár, 49. szám, 12-15. p. Elérhető: <http://www.nato.int/docu/rev-pdf/hu/0102-hu.pdf> Letöltve: 2012-10-13
- A szomáliai misszióról: ENSZ, Elérhető: <http://www.un.org/Depts/DPKO/Missions/unosomi.htm> Letöltve: 2012-08-31
- ENSZ BT 1386. Számú határozata, Council on Foreign Relations, Elérhető: <http://www.cfr.org/afghanistan/un-security-council-resolution-1386-afghanistan/p20040> Letöltve: 2012-09-16
- Adatok az ISAF műveletről, ISAF, 2012. okt. 8. Elérhető: <http://www.nato.int/isaf/docu/epub/pdf/placemat.pdf> Letöltve: 2012-10-19
- A Tartományi Újjáépítési Csoportokról, USIAD, Elérhető: http://afghanistan.usaid.gov/en/partnerships/partners_provincial_reconstruction_teams, Letöltve: 2012-10-20
- A magyar Tartományi Újjáépítési Csoport, Katonasuli: Elérhető: <http://www.katonasuli.hu/cikk/333/mh-tartomanyi-ujjaepitesi-csoport-%28mh-prt%29>, Letöltve: 2012-10-21